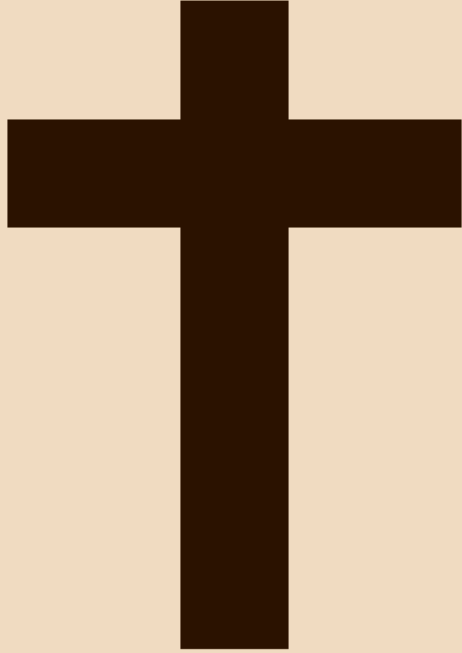

Magtubu dənê
Măřĩ

Somrai: Magtubu dənê Măřĩ (New Testament+)

Magtubu dənê Mǎĩ
Somrai: Magtubu dənê Mǎĩ (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Somrai)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Feb 2021 from source files dated 12 Feb 2021
709a9ed4-78c1-5393-bf98-819ac0f1bbbc

Contents

Rut	1
Jonas	6
Markø	9
Epes	43
Jak	50

Maana dənê Rut dêra

Wamani gə əndêra kərê nê abe gə 'ogəw Elimelek lê

¹ Wala gə woni aa sariya lam gə dwārī managə sənə də Israel dədə da, badəgara də geche gəra əndêr. Managə ta lê da, abe mən gə ciri duwa Bedlehem sənə də Juda-lê, sogə daygə diyamo me, dəndaw sər me ba gə ha dama managə sənə də Mowab-lê.

² Abe gə ta di gə 'ogəw Elimelek me diyamo gə ogədə Nomi, me dəndaw nê abje nê sər di gə mən gə 'ogəw Malon me gə dāng gə 'ogəw Kilion me ca. Nare nê ta di gəndêgə i gangəle gə gə 'ogəw Eprata gə managə Bedlehem sənə də Juda lê di. Managə cendi gəra sənə də Mowab-lê da, cendi dam lê.

³ Targiñ dāng da, Elimelek di mar bam me diyamo də Nomi di wor dam wambə mənədə gə dəndadə nê abje nê sər di.

⁴ Dəndadə nê sər di lay namde nê sənə də Mowab-lê, də mən gə ogədə Orpa me də dāng gə ogədə Rut me ca. Cendi dam mana gə ta-lê di neyem ya aliya mwaj de.

⁵ Ərə Malon me Kilion me margə bam ca day-ê ca, me Nomi di wor dam mənədə dəban dəndadə nê sər di me tərêdə di me ca.

Rut bo Nomi ha nəm Bedlehem

⁶ Wala gə Nomi wara nəm sənə də Mowab-lê da tandi doy dara Aba dama gə dərêw bəriñ ba al ladni gə nare duwa nê sənə dərə-lê, ba 'yagə mani nê wama me di. Managə ta da, tandi sogə gə nugəradə nê sər di managə Mowab bagə cwor ha sənə dərə-lê di bi. ⁷ Cendi sogə managə sənə də cendi dam lê di hargə mən gə nugəradə nê sər di bagə cwor ha sənə də Juda lê di. ⁸ Dəm da gər bərmê-lê da Nomi waygə nugəradə da: «Cwarna hana ulay dan-ê dəm, kal wi kaw cwarna hana kərê nê iwê. Kal Aba dama gə dərêw bəriñ alna ganang dusi də lade ya 'yeni banê algə nəm gə woni mara bam ta de me ya banê al nəm gan əndi de me ca. ⁹ Kal wi kaw Aba dama gə dərêw bəriñ 'yanaw abe me, 'ywana 'ywala managə ciri duwa dware lê kərê nê tərêwê me ca». Ərə tandi yibə nugəradə di sədə, me nugəradə di sojə gura marjagə da nañ, ¹⁰ me cendi waydə da: «Bêdê, nê hay nin gandi mən sənə də nê waray day-ê də ba». ¹¹ Nomi cor waygə da: «Dəndani woni cwarna hana ulay dan-ê bi, anê ur ba nê ha gan dāng ala na mo? Caga da, aliya ni gaba yaa dine nê abje nê dāñ ha layang da, ilê bêdê dəm. ¹² Nê amsang dəndan ni cwarna hana ulay dan-ê, nê hal nañe o ni gə abe ilê bêdê dəm. De nê ərmənê dusənê: «Ba nê neyem changa də laba-lê dog 'ya gə abe me ya dine nê abje me kaw.» ¹³ Anê ha neyama beyadagə dara cendi ba jwarbəna ba mo? Anê ha yêê sədəng gəñê laya abje nê dāng bam mo? I yande bêdê dəndan, əndi da wamani ni doy gə dan bam, Aba dama gə dərêw bəriñ ur dara wamani di ba əndarna i dənê əndi.»

¹⁴ Deme nugəradə nê sər di nul gura gə marjagə daa nañ dāng. Targiñ dāng da, Orpa di yə nuwadə di sədə ərə cor ha nê waradələ dəm me Rut dərə da, wor gandədə jang. ¹⁵ Dəm da Nomi waydə Rut da: «Yêr halay di cor ya 'ywa waradə me 'ywa mārī gə nê waradə day me ca. Məndi kaw cor ha gandədə me.» ¹⁶ Dəm da, Rut codə waydə da: «Kal ajəmara gan dara ba nê cwarna hana kalnay bam fi.

Mana gə dê hana lê da, əndi kaw, nê ha hara lê me,
mana gə dê damna lê da, əndi kaw, nê dam lê me ca.

Waray da, ha 'ya i waran ni me,
Mārī diya kaw, ha 'ya i Mārī ni me ca.

¹⁷ Mana gə də marna lê da, nê ha mara lê me,
i mana gə ta di-lê me gə ha mon lê di me ca.

Kal Aba dama gə dərêw asənan wamani gə geche dənê,

ina i made mæn tenene me, agədəndə tandi bēdê da.»

¹⁸ Managə Nomi yêr dara Rut ur ba də ha i gandədə ba da, tandi hoy ajəmara gə gwale di. ¹⁹ Cendi hargə ca day-ê dəmgə Bedlehem ba. Managə cendi gər kərê Bedlehem da, nare nê ciri dədəlê pad yibdə dədəgə me, namde urbə sədəgə ba da: «Bag deme də ta di i Nomi di.» ²⁰ Me Nomi cogə waygə da: «'Wagənan Nomi (idə sii 'ywala) di bēdê dəm, 'wagənan Mara dəm (idə wamani gə geche) dara Mārī gə dwana aba ciri dəra di asən wamani gə geche dənê. ²¹ Managə nê so ka da, nê ha i gə mani ni naŋ əsənê me cwara niyê da, Aba dama gə dərêw cwan əsən pəgīn, 'wagənan Nomi bēdê dəm dara Aba dama gə dərêw gə dwana aba ciri dəra di, asən wamani dənê me cwon idə ŋagəni me ca.»

²² I yande me Nomi swa kala səna də Mowab bam badə cor ha səna dəra-lê, daygə nuwadə də Rut də gəndədə i Mowab di me ca. Wala gə cendi swa gəra Bedlehem da, nare kaw ilê gəlbê swagê nê gə 'ogə gə «orjê» lê dəm.

2

Rut surəm yiga gənê Boos lê

¹ Nomi tərêdə gə Elimelek wiləw mæn ilê. I abe gaba 'ywa mani, gə nare aləw horəmbê naŋ, gə 'ogəw Boos. ² Wala mæn Rut də Mowab di waydə nuwadə də Nomi da: «Kalən bərmê nê ha bam yigalê surama swagê managə yiga gənê gun gə alna gan ladni.» Nomi codə waydə da: «Ha day durmên.» ³ Rut so ha bam yigalê surama swagê woni gəlêgə taragəlê. Yiga gə tandi surəm swagê lê ta di cor i gənê abe gə 'ogəw Boos gənê Elimelek wiləw di duwa.

⁴ Bam da, Boos swa Bedlehem yala bam yiga lê di me ca. Anji waygə woni gəlê swagê di ba da: «Kal Aba dama gə dərêw damna ganang.» Ərə woni gəlê swagê di cwow wayəw da: «Kal Aba dama gə dərêw piyənê bəw dəmê me ca.» ⁵ Boos ur geche gənê woni gəlê swagê day di ba da: «Dwe də deme də ta di i wi durmêw mo?» ⁶ Abe di cwow wayəw da: «I dwe də deme də Mowab də swa gə Nomi managə Mowab yala gandədə di. ⁷ Tandi gəra urnin ba nê kalnadə nin ba də surəm me ba də lay swagê nê gə jogədəgə daa nê agədə bor dodê woni gəlêgə taragəlê ta di. Tandi yala i gə jomni ba me caga kaw tandi dəbə i daa, dam dodê dunê bo gwayni bani yande məra.» ⁸ Ərə Boos waydə Rut da: «Doy gwale ni durmên, ha surama managə yiga gə dāngə bēdê, dəbə lê ka jang surəm managə namde ni woni ala giyê di taragəlê. ⁹ Asə angal diya ladle yêr yiga di mana duwa gə abje gəl swagê də lê, pam namde woni layagə daa də taragə. Nê u bən 'yagə moso woni ala giyê di ba jəbnay bēdê, mache alnay da, ha cha nimi managə pərəmdi nê moso ni woni ala giyê udəbə nimi bolê ta di.» ¹⁰ Managə Boos way gwale bam da, Rut əbêr dodê səna-lê me wayəw da: «Dara na me mê al gan ladni yande pad me mani ni nê ala 'yoləm yande dana me mo? Əndi də nê i deme də məji di.» ¹¹ Boos codə waydə da: «Mani diya nê də algə gə nuway managə tərêy marnəm bam ba da, nare wayən gwale day ladə. Me nê ocŋ dara də swa kala abey bam me iy bam me səna diya də yaa bam me də yala dam managə nare nê də ocŋəgə di mæn pii bēdê dwaregəlê. ¹² Kal Aba dama gə dərêw 'ywagənay gweyni diya dara mani nê pad nê də algə ta di. êw kal Aba dama gə dərêw, gə Mārī gənê nare nê Israyel day gə dê yala dam dun duwa lê di 'ywagənay gweyni diya gə bərmê duwa.» ¹³ Rut cow wayəw da: «Aba ciri ni, əjəm da mê algan ladni 'yang, əjəm da, mê hurên abnani nudênê, dara mê wayən gwale gə əndêr dusənê əndi də idə alam giyê. Bag da namde woni alam giyê ta di kaw əndi nê bor gandagə bēdê sən.»

¹⁴ Dawa dədə wama mani nê wama di neyem mwom da, Boos waydə Rut da: «Hare wom mani. U mapa tuləw səw managə mani nê gə 'ogəgə bē gə yale-yê.» Ərə Rut hara gəra dam dodê woni gəlê swagê di tulêgəlê me, Boos u swagê dərêgə nê gə wagə di 'yadə tandi wom chêrni dəra-lê me, gəndêgə wor bəldə dodê. ¹⁵ Tandi cor ha surama lê di bi da, Boos u bəw waygə woni gəlê swagê di ba da: «Kalnadə də surəm managə swagê nê gə magədəgə jogədəgə daa ta di dwaregəlê dəban aladə gwale. ¹⁶ Swagê dədəgə nê gə magədəgə jogədəgə daa ta di kaw susgənê nê yab dodê kaldə də lay. Gun alnadə gwale bēdê pa pa.» ¹⁷ Rut surəm managə yiga gənê Boos lê bəra turgə me tandi gobə surama dəra di bam me bo orjə dərêgə neyem ya koro mwaj bii ji de.

¹⁸ Tandî 'wo swagê di hara nê m ulay, gældê nuwadê, mani nê tandî 'ywgê surama lê di. Wama dëra gê tandî wama êbê me gëndêw wara di kaw tandî u 'yadê me ca. ¹⁹ Nomi urdê da: «Labaa da, dê 'wo surama i yiga gê nê wiyê mo? Dê ala giyê i woy mo? Kal Mârî pinê bêw managê gun gaba ala gandi ladni ta di dêwê.» Rut kêbêdê nuwadê mana dëra gê ba dê ala giyêlê labaa di ba da: «Nê ala giyê i managê yiga gênê abe gê gê 'ogêw Boos lê.» ²⁰ Nomi waydê nuwadê di ba da: «Kal Aba dama gê dërêw gê gam dusi duwa dê lade gê nendê nê dê warang bëra me nare nê mar bam me di, piyênê bêw dêwê.» Me tandî asêdê lê diyê d'ang ba da: «Boos di i wilanin nin gê ib yandê me, i woni ondê chamragê bêdêgê di wiragê gê mên me ca.» ²¹ Rut demê dê Mowab waydê d'ang: «Anji wayên ba nê suramana le woni alan giyê di taragêlê jang bëra swagê di 'yana day-ê ba.» ²² Yandê da, Nomi waydê Rut da: «Ladê durmên ni dêdê, ha al giyê gê namde duwa woni ala giyê ta di lê jang, yandê da gun ha alay wamani yiga gê d'angê bêdê.»

²³ I yandê me Rut dam gê namde woni ala giyê nê nê Boos duwa mên, tandî surê mê bëra swagê nê orjê me nê geme me 'yana day-ê ba. Tandî dam lê gê nuwadê di jang sên.

3

Rut wal managê Boos gêdawê

¹ Wala mên Nomi waydê nuwadê dê Rut da, durmên, i giyê ni gaba kanjay mana gê dama gê lade gê dê ha dama gê sii 'ywala. ² Ya ba dê ocñ nê m de, Boos gê dê al giyê managê yiga duwa-lê gê namde woni alaw giyê mên ta di anji i wilandê. Laba gê changa da, anji ha huyê swagê duwa nê orjê dê le bam mana gaba huyê swagê lê. ³ Wi siy bam me d'fa swani gê biyey siyê me hurê barge diya gê lade siyê me so ha managê anji huy gê swagê duwa-lê ta di. Dêm da, jang gê anji wor wama mani me cha me 'yana sên da, kalêw a 'wacñana dara ba dê yala lê bêdê sên. ⁴ Managê anji dara 'ya dodê mwom da, yêr mana duwa gê 'ya dê ladle. Chêdey sêwê ib me, lay borgê duwa di daa me, i dodê managê gêdawê. Targin d'ang da, i anji me ha wayay mani nê dê ha ala. ⁵ Rut codê waydê da: «Mani nê dê wayên ta di pad nê ha hara alagêle.»

⁶ Yandê mwom da, tandî so ha mana gaba huyê swagê gênê Boos lê me gëra al mani nê nuwadê wayadê gandagê ta di dige dige. ⁷ Boos wom me chê me sêw 'yolêw me êrê so ha 'ya managê swagê duwa nê orjê dërêgê nê gê 'yargê daa di tulêgêlê dara gamagê. Rut chidê angal gëra lay borgê duwa di bêdê daa me i dodê managê gêdawê.

⁸ Gê changa dwarê mwom da, Boos par laña me dudêw a daa me managê anji u dêw daa da, yêr demê mên ilê dodê gêdawê. ⁹ Êrê anji urdê da: «I wi mo?» Tandî cow wayêw da, i êndi Rut dêdê alam giyê di. U idê alam giyê dêle demê, dara mê i aba 'won chenê m bêw êjê m. ¹⁰ Boos waydê da: «Kal Aba dama gê dërêw piyênê bêw diyê, durmên, mani nê dê algê ka nê dê ur ba nê uneye di, gêl dara ba dê ur nuway dê le nañ d'oy mani nê dê algê pii bam*. Dê kanja yêlê gê mêlan gê moso nê d'ang woni 'ywa mani labaa nê nagêni me bêdê. ¹¹ Caga da, durmên, kal laña d'fi, mani nê dê waynagê da, nê ha alaye dara nare pad yêri dara ba dê i demê sêdê dêdê horêmbê. ¹² I sêdê 'yang, nê i aba 'woy êndi, d'ê m da, gun mên gê dwani duwa gê têrêy d'oy dê ni bam ilê sên. ¹³ I wal dodê ka me, sanga gê jomni me, dê ha ênda yara, gun gê ta di ga urnê baalna mani nê gun ha alagê wilêw gê mare bêw le da, ladni duwa da a uney anju. Anji urnê bêdê da, nê u bên 'yay managê Aba dama gê dërêw gê ilê bëra dërêwê, nê ha 'woyê êndi. Caga da, i dodê jang bëra gê jomni do.»

¹⁴ Rut i dodê Boos gêdawê bëra jomni ba, me manapêr dê gun yêr jaw 'ocñêw bêdê sên da tandî so daa. Dara Boos kaw ur gun ba 'wacñana dara demê ba gëra tulêwê ka bêdê me ca dara nare ga ba waya ba i gandêdêle d'ê m mo. ¹⁵ Boos waydê da: «Biyêy barge diya gê dê bow diyê di me, yêw ladle.» Tandî yê barge dëra di me, anji ajbadê orjê di bodêlê nañ barge dëra-lê di. Anji yidê chidê daa dêdê me anji cor ha ulay ciri dwarê-lê. ¹⁶ Rut di cor ha ulay nê nuwadê lê me, nuwadê urdê da: «Mani di alala i man mo durmên.» Me Rut kêbdê nuwadê di mani nê Boos ala gandêdê di daa

* 3:10 3.10 Rut ur ba dê u Boos dara nuwadê dê Nomi di ba damna gê hêlala. Ta di me i mani nê yê Boos dêw

pad. ¹⁷Tandi waydê d'fang ba da: «Anji 'yan swagê nan me, wayên da: «Dê ha cwara hara 'ywa nuway esøy pëgin bêdê.»» ¹⁸Nomi waydê da: «Dam lê pëgin durmên, bera dê ha yara gwale di ga ha alala i man mo. Boos di d'fangerêna gwale gø ta di laba dog bêdê da, dusaw ha 'ya dodê bêdê.»

4

Boos u Rut deme

¹ Boos so ha dama managø nare dayar d'fangerø gø gwaleyê. Elimelek wilêw gø ib dên gø Boos waydê Rut gwale duwa di hara, erø Boos 'wagaw: «Ëjøm di, hare dam dodê, me abe di, hara gøra dam dodê.» ² Boos 'waga nare nê gechide nê ciri dødê mwaj ba hana damna gandagø me ca, mwom da, cendi gøra dam dodê me ca. ³ Boos di wayew Elimelek wilêw di ba da: «Nomi dø swa managø sønna dø Mowab day-ê cwara yala ulay di, caga tandi ur ba dø kæl yiga gønê wilandø gø Elimelek duwa di bam. ⁴ Ændi da, nê ur ba nê asøm gwale gø ta di dusømê me nê erøm ba nê wayøm ba mê kæl nê yiga di ëjøm caga ka managø nare nê gechide nê ciri dødê me nê d'fang nê dam gandagø me dørêgølê ka. Caga da, mê urnê ba mê kæl nê yiga gønê wilêm dø le da, kæl, mê urnê bêdê le wayên daa kal nê 'ocn, dara gun gø d'fang gaba d'wayam bam gø ha kælê yiga di pii dørømê da, ilê bêdê, me tarømê da i ændi.» Abe di cow wayew da: «Nê ur ba nê kæl yiga dø le.» ⁵ Boos wayew da: «Mê kæl nê yiga di gø Nomi mwom da, mê u Rut dø Mowab deme le me ca, dara kal aba mara di sumøw warna daa jang gø børmê gø mage duwa day me cendi ba wamna døba duwa di me ca.» ⁶ Abe di cow wayew da: «Ina yande da, nê neyem kælê yiga di bêdê, dara, gø ha bølê mani ni nê 'ywa nê søn. Kæl yiga gø de nê ha kælêw ændi dø ma, dara ændi da, nê neyem kælêw bêdê døm.»

⁷ Tanga pii managø sønna dø Israyel-lê da, nare kæl nê mani labaa kolangønna døba da, gun møn biy gøbande duwa nê gødawê 'yaw jaw gøl dara wi kaw ba u bøw 'yaw jaw le. Cendi al yande dara gwale dø ba d'fangeral 'yêne døm. ⁸ I dara yande me, managø abe di wayew Boos ba kæl nê yiga dø mwom da, anji bi gøbande di 'yaw. ⁹ Boos so wayegø nare nê gechide nê ciri dødê dø me, nê pad nê dam gandagø di me, ba da: «'Yeni anê i woni biyên sandan, ba labaa da, mani nê 'ywa pad nê tanga i Nomi tærêdø gø Elimelek duwa me døndadø nê Kilion daygø Malon day me da, nê kælgøle pad døm. ¹⁰ Caga da, Rut dø Mowab dø wambø dønê Malon diyamo di nê udøle me ca. Nê al yande dara kal sumøw me døba duwa me warna lê daa jang gø børmê gø nê mage duwa day me dara sumøw nømarna bam chamraw bødêgølê bêdê me nare nê ciri dødêlê bødêgølê bêdê me ca. 'Yeni anê i woni biyên sandan labaa me ca.» ¹¹ Mwom da nare nê gechide dø me nare nê pad nê ilê ta di me cow wayew da: «êw, nê i nin woni biyêm sandam 'yang, kal Aba dama gø dørêw pinê bøw managø deme dø ilê hara dama kærê dømälê ta di dødê me kaldø dø wunê ya Rachel me Lea me nê i Jakob namdaw nê yêê nare nê Israyel pad ta dø de. ëjøm gø gønøm i gangøle gønê Eprata lê, kal mani døma nê 'ywa 'yarbarna nan me sum nøm nê managø ciri dø Bedlehem lê pad me ca. ¹² Kal Aba dama gø dørêw gø deme dø mê udø ta di 'yanang dine nan nan ya dine nê nê Peres de. Peres i dwe gø Tamar yêw gandøw tærêdø gø Juda ta dø me ca.»

Yaa gønê Obed duwa

¹³ I yande me, Boos u Rut deme. Anji bamar gandødø mwom da, Aba dama gø dørêw wudø gudi me, tandi yêê doy gø abe. ¹⁴ Namde nê Bedlehem wayødø Nomi da: «Kal gø bwanaw Aba dama gø dørêw jilay dara labaa da gø yêê aba gamay. Kal mway di gødønê gun gaba same managø sønna dø Israyel-lê. ¹⁵ Anji ha cwara gødê mani diya woni nømê gø dørey, me wala gø dø halna da anji ha gamay anju me ca. De dê yana dine nê abje wurgøsubu kaw nuway dødø urøy me yêy gø mway gø ta di tandi d'foy dine nê ta di bam.» ¹⁶ Nomi u doy di yew jorgødø lê, me gamøw tandi. ¹⁷ Namde woni ciri døra bødø di waygø nare pad ba: «Nomi 'yo mwadø.» erø cendi 'ogøw dwe di sumøw Obed, Obed i Jese abêw, me Jese i dole gø geche gø Dabid abêw me ca.

Dabid mwagøraw gøndêgø

¹⁸ Yarna Peres mage duwa gəndêgə: Peres i Hesron abêw. ¹⁹ Hesron i Ram abêw, Ram i Aminadab abêw. ²⁰ Aminadab i Nacho abêw, Nacho i Salma abêw. ²¹ Salma i Boos abêw, Boos i Obed abêw. ²² Obed i Jese abêw, Jese i Dabid abêw.

Maana dənê Aba cəmê Mārī buw gə
Jonas
duwa
Maktubu də ka dwarə

Jonas i aba cəmê Mārī buw. Me dusu wun ya dənê Mārī duwa de bêdê! Managə Mārī wayəw ba anju ba hana waynagə nare nê ciri də Ninibêlê gwale mwom da, anji wa da. Me wa dara na mo? Jonas i gun gə Israyel me nare nê Ninibə i woni marande day. Anji ur dara Mārī ba alnagə wamani me kalna dusu həlalna dədəgəlê bêdê.

Ta də me, anji nagə managə bərwa gə gecheyê dara hara nəm bam hên gə Ninibə. (Dara naga gə gangər gə kuray gə gecheyê da, nare nê wala gə ta də lê di pəl bərwa gə geche gə neyem laya nare nan me mani day nê kenge nan me ca.) Me Mārī kal Jonas neyem wa da bêdê. 'Yanalê da anji yə gwale gənê Mārī duwa me ha ala berni. Nare nê Ninibə co dərêgə Mārī dəwê me Mārī algə wamani bêdê me. Mwom da, Jonas dusu meyendə Mārī dəwê.

Maana dənê Jonas duwa da gəlnə dara cende dənê Mārī duwa da 'yeŋ gə nare nê Israyel mərə bêdê. Anji ur i nare pad. I ib dara kala dusu həlala managə nare nê cwara i gədawê me cow acna day taragə di.

Gwale gə managə magtubu dwarə-lê

Jonas gəŋ Mārī buw bam (1)

Jonas amsə Mārī managə doche nudêwê (2)

Jonas al Mārī buw managə Ninibə (3)

Jonas dusu so me Mārī ərīŋu (4)

Jonas gəŋ Mārī buw bam

¹ Wala mən, Aba dama gə dərêw bərīŋ 'ogə Jonas gənê Amitay gorəndəw me wayəw ba da: ² «So daa, ha managə Ninibə də i ciri də geche, me soy berni-yê dədə dara na gwale ilê dədəgəlê dara acna day di swa bəra yala 'yon daa.» ³ Ərə Jonas di so wa dara ba ha managə ciri də Tarsislê, bam hên gə Aba dama gə dərêw bərīŋ di. Anji gər managə ciri də Japa də i kuray gə geche bəwê, me 'yo bərwa gə geche gə ilê hara managə Tarsis di. Anji 'yogə kili duwa me nagə gə nare di dara hara Tarsis, bam hên gə Aba dama gə dərêw bərīŋ di.

⁴ Me Aba dama gə dərêw bərīŋ di ku gale gə geche managə kuray gə geche dalawê, me gale gə geche di biyara me nimi gəgədê bərwa gə geche me ur ba agədə bam. ⁵ Nare nê woni 'waya bərwa gə geche laŋa algə. Wi kaw amsə dwama duwa, dwama duwa, me cendi lay hudər gə bərwa dalawê jêrbə managə kuray-yê dara bərwa ba hêbalna da. Mana gə ta də lê da, Jonas chə duwa ya 'ya bərwa dalawê ilag i nuni nê geche bərwa dalawê cog. ⁶ Mwom da, geche gə managə bərwa dalawê chidə səwê ib me nuw daa me wayəw ba da: «Dara na me mê i nuni mo? So daa, amsə dwama dəma, cəna ga dwama gə ta di ha yara ŋagəni ənda ga dê marang bêdê som.»

⁷ Cendi wayjibə gwale bulədayê ba da: «Hane kunəndə dure bədə, dara dê yarandə i wi me harandə gə wamani də mo.» Cendi ku dure bədə di, me dure bədə di yə i Jonas. ⁸ Mwom da, cendi wayəw da: «Biyənin i wi me haranin gə wamani gə ta di mo? Giyə dəma da i na mo? Me mê swa i woy mo? Ciri dəma i woy mo? Me gənəm i gun gə woy mo?» ⁹ Anji cogə lê diyê ba da: «Nê i Hebərê* me nê aləw i Aba dama gə dərêw bərīŋ hworəmbê, Mārī gə daa gə aba asa kuray me sənə me ca.» ¹⁰ Anji waygə ba wada yala budə bam hên gə Aba dama gə dərêw bərīŋ. I yande me nare nê ta di, laŋa gə geche algə me wayəw ba da: «Dara na me mê al yande mo?» ¹¹ Mwom da, gale gə geche di ilê gəgədê nimi dəlê com com. Cendi urəw: «Nê alnamnin man me kuray di ga dəbê

* 1:9 1.9 Hebərê Nare nê gə 'ogəgə Hebərê i Abraham mwagraw, me gə 'ogəgə Israyel me Juwib me ca.

nəm dodê darandê mo?» ¹² Anji cogê lê diyê ba da: «Unən alnan kuray gə geche di dalawê me kuray di ha dɛbê ganang dodê dara nê 'ocn com i dara ɛndi me gale gə ta di biyara hara 'ywang nəm.»

¹³ Me nare nê ta di 'woy bərwa gə geche di dara 'ywa gə sənna me cendi neyem bêdê dara na gale gə geche di ilê gəgêdê nimi di lê com com. ¹⁴ ɛrə cendi soy 'ogə Aba dama gə dərêw bəriŋ di me wayəw ba da: «Aba dama gə dərêw bəriŋ, abe gə ta di alnin mani mən bêdê me nê hanin alaw i kuray-yê. I mani nê ɛjəm gə Mārī me mê ərmeğə di. Yande da, nê amsəmnin de, kal nê marnin bam dara dəw duwa bêdê. Me bonin bare duwa dədêninê bêdê me ca.» ¹⁵ Cwor cendi u Jonas me aləw kuray gə geche dalawê. Me gale gə geche gəgêdê duwa gə nimi di dɛbê dodê. ¹⁶ Nare nê ta di, laŋa gə geche gənê Aba dama gə dərêw bəriŋ duwa di algə. Cendi aləw sarga me sərgə sədêgə daŋ bagə ha alaw i mani sən.

2

Amsa gənê Jonas duwa managə doche nudêwê

¹ Managə cendi u Jonas asəw kuray-yê mwom da, Aba dama gə dərêw bəriŋ giyê doche gə geche gəra chê Jonas bam ilag. Me Jonas dam managə doche nudêwê al hərmê subu me changa subu me ca. ² Jonas di managə doche nudêwê me amsə Mārī duwa, gaba dama gə dərêw bəriŋ, ba da:

³ «Managə wamani ni gə gecheyê da,
nê soy 'ogəm i ɛjəm gaba dama gə dərêw bəriŋ di,
me mê dwoyənlê diyê.

Managə nê dam nare nê mare dundêrêgə dwaregêlê da,
nê soy 'ogəm dara ba mê wanan da,
me mê doy marjan me mê wanan.

⁴ Pii, mê alən managə kuray gə geche don duwa lê.
I ɛjəm me mê al nimi wan dən bam, me ku day ilê gwaba nəm dənê.

⁵ I dara ta də me nê way nəm ba nê 'yorêr i bam hêŋ managə səmê.
Me nê ur ba nê cwor yêr kulə dəma gə mê dam lê di.

⁶ Nimi yən bêruniyê gəlêj,
me i dara nimi di dŋngə day me nê hoy nəm bêdê.
Bwogəre legêrêr dənê.

⁷ Nê chə bəra ya bəlê kura gəndədê dodê kuray dwon duwa lê ba.
Munu buw dɛsêr daa dənê gə dərêw bəriŋ.

Me mê 'won daa bəra managə bəngə,
ɛjəm gə Mārī ni gaba dama gə dərêw bəriŋ.

⁸ Managə dundən gandə bam sənê da,
nê ərəm ɛjəm gə Aba dama gə dərêw bəriŋ dəmê.

Amsa ni di ya bəra ɛndara sumê daa,
managə kulə dəma gə mê dam lê di.

⁹ Woni dama dara buraga gə domde nê i mani nê pəgêŋ da,
cendi cow Mārī gə daa gə aba urêgə di taragə.

¹⁰ Me ni da, nê ha bwam i jilay alam gə sarga me nê ha alam i doche me ca.
Me nê ha alam i mani nê nê u bən waygə di.

Bəlê da, i Aba dama gə dərêw bəriŋ duwa.»

¹¹ ɛrə Aba dama gə dərêw bəriŋ wayəw doche me doche di ha huŋê Jonas asaw daa wayniyê.

3

Jonas al Mārī buw managə Ninibə

¹ Ɛ̄rə Aba dama gə dərêw bəriṅ 'ogə Jonas wayəw gwale gaba dii sər-ê ba da: ² «So daa, ha managə Ninibə də i ciri də geche me mê soygə nare dəra berni gwale gənê wayəm di.» ³ Mwom da, Jonas so daa ha managə Ninibə ya Aba dama gə dərêw bəriṅ ba wayəw nəm de. Ninibə da, i ciri də geche Mārī dərêwê, də ur i wala subu haralê gə gədam do me mê cilangədə sən. ⁴ Jonas diy gəniṅ wala gə mənnê ilê hara managə ciri də gecheyê. Anji soy berni, way da: «Wor wala gəniṅ wodə da, Ninibə ha meyandara i bam.»

⁵ Mwom da, nare nê Ninibə kal dusərêgə Mārī dəwê. Cendi soy berni ba gə əm sədêgə mani nê wamalê bam me ba gə hurbê barge gə ṅagəni gə sogəme sədêgəlê, so managə nare nê halbeyê bəra hara dine nê 'yəngəba.

⁶ Mana gə ta də lê da, nō di əndər dole gə geche gə Ninibə sumuwê. Anji so daa managə pogə duwa-lê, ṅêrə barge duwa gə dwārī di bam, hurbê barge gə ṅagəni gə sogəme di səwê me dam nəm managə dəbriṅê. ⁷ Managə ta də lê di, anji way bagə soynagə nare nê Ninibə berni: «Dole gə geche me nare duwa nê gechide me u bədêgə: Kal nare me mani nê paga nê labje me bage me wamna mani bêdê, chimi bêdê me chana nimi bêdê me ca. ⁸ Kal nare hurbəna barge gə ṅagəni sədêgəlê me magədəmagə mani nê paga sədêgəlê me ca, me bwanaw Mārī gura naṅ me wi kaw cwarna ərmənə managə mani duwa nê acṅe nê algə dədêgəlê me gəlê gə dəriṅ gə cendi gəlgə kwandagə di me ca. ⁹ Dê 'wacṅang bêdê sən ga Mārī ha cwara ərmê me ha cwara ala ganandə dusi də ure dāng, dara ga dê marang nəm bêdê mo.»

¹⁰ Mārī yêr dara mani day nê cendi ilê alagəlê di, me cwara yala ərəm mani day nê ala nê acṅe di dədêgəlê. Mwom da, Mārī yala ərəm targiṅ dara wamani gə anji de ur ba algə di me, anji aləw bêdê dəm.

4

Jonas dusu so me Mārī Ɛ̄riṅu

¹ Managə Jonas yêr mani nê ta di, 'yoləw bêdê bəriṅ. Mwom da dusu meyendə bam. ² Anji amsə Aba dama gə dərêw bəriṅ me wayəw ba da: «Ay, Aba dama gə dərêw bəriṅ, tadə me i mani nê nê wayagə managə nê wara nəm sənə niyê sən di. Nê 'ocṅ com mê i Mārī gə aba ala dwani me mê i aba yara nare ṅagəni day me ca. Əjəm da, dusəm so kalang bêdê. Mê i gun gə dusəm ladə gə dərên bəriṅ. Mê ərəm de ba mê al wamani me mê al bêdê. I ta di me, nê ərəm ba nê wa ha nəm Tarsis di. ³ Caga da, Aba dama gə dərêw bəriṅ, u hwaya ni! Made da, nê urdə dɔy dama gə dəriṅalê bam.» ⁴ Aba dama gə dərêw bəriṅ cwowê diyê ba da: «Dusəm so tadə da, mê al ladə mo?»

⁵ Ɛ̄rə Jonas dəm ha dama Ninibə tuldə də jomniyê me dāngərə kundi me dam dun duwa-lê dara ba yêrgə mani nê ba haralê managə ciri-yê di. ⁶ Aba dama gə dərêw bəriṅ gə Mārī asə pəngê Jonas dəwê aləw gə dun dara ba həlaləw gə dusu. Mwom da, Jonas al sii 'ywala gə geche dara pəngê də ta di. ⁷ Me sanga gə jomni corêrê da, Mārī giyê gə daṅ gəra wom pəngê sabradə bam, me pəngê di woy bam. ⁸ Managə dawa ba də gandə daa mwom da, Mārī giyê gale gə ure swa tuliṅ də jomniyê me dawa a Jonas dəwê me səw mar bam ledede. Yande da, anji ur i made me wayəw Mārī ba da: «Made da biya dɔy dama gə dəriṅalê bam.» ⁹ Mārī wayəw Jonas: «Dusəm so dara pəngê də ta di da, mê al ladə mo?» Anji cow lê diyê ba da: «êw, dusən so ta di, nê al ladəle, i bəraa nê ur gə made.»

¹⁰ Me Aba dama gə dərêw bəriṅ wayəw ba da: «Pəngê də idə dun də ta di, jor gə changa mən me woy sanga gə changa me ca. Əjəm, mê al giyê dəra mən tenene bêdê kaw, dərêw 'yəngəm daradə. ¹¹ Ɛ̄rə ɛ̄ndi da, mê ur dara dərên ba 'yəngənani Ninibə dədə bêdê mo? Ninibə i ciri də geche də nare dəra dɔy dubu aru gə gəniṅ sər bam, nê 'ocṅ anjara gə mani nê lade me nê acṅe me bêdê, me mwagə gərə day me ca, da dərên 'yəngənani dədêgəlê bêdê mo?»

Maana dənê Jesu duwa də
Markə
 jangədə
Magtubu də ka dware

Markə da, i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê mwaj dii sər gun day bêdê, me anji al giyê nan i gə paja nê nê Jesu duwa nê Pol day gə Piyer. I Piyer me wayəw gwale di me, anji jangəw nəm dədə. Janga duwa di da, ərmê duwa nan i nare nê kəretiye nê gəndəgə i nare nê Juwib bêdê dədəgəlê. Markə gwale duwa gə wayəw pii da, way dara Jesu ba i Mārī gorəndəw, me gəl dara Jesu ba ur nare ba 'wacnana kalang ba i wi mo di bêdê. (1.1-8.26) Anji 'ogə səw duwa gang ba i «Gun gorəndəw».

Markə di gəl Jesu dwana duwa, way ba Jesu ba so nare nê i mwom daa me, 'yor dundi də acne bam nare sədəgəlê me, al mani nê daña me, way gwale gə dwana me ca. (1.14-8.31) Jesu waygə woni gərsê gwale duwa baa ha gəlê dəriñ me baa ha mara nəm, me cendi 'ocn gwale gə ta di gəndəw bêdê (8.31-10.52).

Ərə, Markə way gwale gənê Jesu duwa gə ha gər nəm managə Jursalem me nare yəw nəm sədəgəlê ladə, cor gechide nê nê nare nê Juwib day ələw. Gə bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê me, anji mar me, anji dəm daa munə-lê. Made dənê Jesu me dəmê duwa gə daa munə-lê me gəl daa pədeñ-yê dara anji ba i Mārī gorəndəw 'yang (chapitəre 11-16).

Berni dənê Jā Batis duwa

(*Matiyê* 3.1-12; Luk 3.1-9; Jā 1.19-28)

¹⁻² *Dwaynandə Nō də lade dənê Jesu Kris gənê Mārī gorəndəw duwa di. Mani di diy gəniñ i ya aba cəmê Mārī bəw gə Esayi ba jangə nəm gə gwale day managə magtubu-lê pii de: *Mārī wayəw gorəndəw* ba da:

«Doy, nê ha giyê paja ni mən pii dərêmə

dara waynagə nare ba mê haralê.*

³ Paja gə ta di i gun gaba swaya berni

managə dən dwarelê ba da:

Aba ciri gə Mārī haralê!

Dangərənaw bərmê,

kaləw a inê təba!»†

⁴ Gun gə ta di i Jā gaba alagə nare batem. Anji ha bam asəgə nare berni ba da: «Kalna acna dan di bam, me hane 'ywana Mārī me kalna nê alang batem. I yande do me Mārī ha kala dusəw həlala acna dan dəwê sən.» ⁵ Nare pad nê wama gə Jude-yê me nê ciri də geche də Jursalem-mê me dəmê iche 'yo Jā. Cendi piy acna day daa Mārī dərêwê do me Jā algə batem managə kuray gə Jurde-yê sən. ⁶ Me Jā di da, i gun gə hurê i barge gə gə d'angərəw i gə wudiñ nê nê jambal, me anji ma wamdaw i gə gare gə kwaya me wom i səba me dumbə me. ⁷ Anji asəgə nare berni waygə ba da: «Tarənê da, gun gə d'ang gə dwana duwa d'oy də ni bam haralê. Gun gə ta di i gə geche gə əndi da, nê neyem gaba dama dərêwê alaw kwaynani bêdê‡. ⁸ Əndi da, nê alang batem i gə nimi, me anji duwa da, gəra ha alang batem i gə Dundi dənê Mārī duwa.»

Jā Batis aləw Jesu batem

(*Matiyê* 3.13-17; Luk 3.21-22)

* 1:1-2 1.1-2 Malachi 3.1 † 1:3 1.3 Esayi (Esaie) 40.3 ‡ 1:7 1.7 nê neyem gaba dama dərêwê alaw kwaynani bêdê Managə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw i mana gə ka-lê: nê neyem gaba niriw gəbande bam gədawê bêdê. Wala gə ta-lê nare nê Juwib day-ê da, niriw gə gun gəbande bam gədawê da, i giyê gənê kwaya duwa.

⁹ Wala gə ta-lê da, Jesu swa managə ciri də Najared də i wama gə Galile-yê, me gəra 'yo Jă Batis managə kuray gə Jurde-yê, me Jă aləw nəm gə batem. ¹⁰ Managə Jesu ilê dəmêlê daa nimi-yê da, anji yêr siyaya gə daa tiñêr bam. Dang kaw, anji yêr Dundi dənê Mărî duwa hara chə dəwê wun ya kogêl de. ¹¹ Gwale nəmə daa siyaya dalawê ba da: «əjəm da, mê i gorəndən. Dusən urəm nanə, me sən 'yolən dəmê me ca.»

Sidan gərsə Jesu

(*Matiyê* 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Mana gə ta-lê dog da, Dundi dənê Mărî duwa nogə Jesu gəndəw ha nəm bam dən dwarzê-lê. ¹³ Anji dam mana gə ta-lê bəraa al wala gəniñ wodə me Sidan gərsəw nəm lê. Anji dam i mwagne nê bam dwarzəgêlê me Paja nêñê Mărî duwa nê daa gaməw cendi.

Jesu waygə nare Nō də lade

(*Matiyê* 4.12-17; Luk 4.14-15)

¹⁴ Wala mən đang da, gə yə Jă Batis asəw dange-yê.[§] Mwom da, Jesu cwara hara managə wama gə Galile-yê. Anji waygə nare Nō də lade dənê Mărî duwa me way: ¹⁵ «Wala gə Mărî ərməw di, yala neyem đəm. Wala duwa gaba lama dwărî di yala ib đəm. Yande da, kalna acña dan di bam me hane 'ywana Mărî, me kalna dusəring managə Nō də lade-yê.»

Jesu 'ogə nare wodə

(*Matiyê* 4.18-22; Luk 5.1-11)

¹⁶ Wala mən da, Jesu ha managə kuray gə bəle gə Galile bəwê cab, cab, cab. Anji 'yo nê Simō day gə chendəw gə Andərə nê i woni urê goche, cendi ilê jaa law day managə kuray dalawê. ¹⁷ Jesu waygə ba da: «Kalna kanja gə goche di đi, me hane pamna tarən, kal nê cwang woni kanjan nare.»

¹⁸ Mana gə ta-lê dog me cendi bo law day di dodê me pam tarəw.

¹⁹ Managə cendi ha chidə pii hiñe da, Jesu yêr nê Jak day gə chendəw gə Jă, nê i Jebede dəndaw. Cendi dam ilê đangəra law day-ê managə bərwa day dalawê. ²⁰ Ərə, Jesu 'ogəgə me cendi swa kala abragə gə Jebede day gə woni wagêlê urêlê di bam bərwa dalawê, me cendi pam tarəw.

Jesu 'yor dundi də acñe bam

(*Luk* 4.31-37)

²¹ Ərə Jesu day gə nare nê anji dee 'wagəgə gərgə managə ciri də Kapernom. Managə wala gaba bwa gwayni-yê da, Jesu gandə kulə gaba amsa Mărî gənê nare nê Juwib day-ê me anji gəlgə nare gwale gənê Mărî duwa. ²² Gəlê duwa gə mani di 'yagə ərmê nanə, dara i gə dwana, wundêr gə gəlê gənê nare woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa di bêdê.

²³ Managə nare nê ilê kulê dwaya gwale gənê Jesu lê di da, gun mən gə i gə dundi də acñe widəbəw kaw ilê dwarzəgêlê me. Gun gə ta di sojə marjaw daa nan way ba: ²⁴ «Jesu gə Najared, mê ur i na sədəninê mo? Mê hara dara meyendanin bam mo? Əndi da, nê 'ocñəme: Mê i Gun gə lade gə Mărî giyəm di!» ²⁵ Ərə, Jesu ərîñ dundi də acñe me waydə ba da: «Desə bii daa me gandə bam abe di səwê đəm!» ²⁶ Mwom da, dundi də acñe di gəgədə abe daa gə dwana, soy daa nan me kal sədə gandə nəm bam abe səwê sən. ²⁷ Nare nê ilê kulê pad di da, laña algə dara mani di 'yagə ərmê, me urbə sədəgə ba da: «Mani nê alal ka di da, i nê man yande mo? Gun gə ka di da, gəlnđə duwa i mani nê dərway me i gə dwana me ca! Dundi də acñe kaw, anji waydə gwale me tandi doy gwale bəwê!» ²⁸ I ta di me nare ilê waya Jesu gwale duwa managə wama gə Galile-yê pad kalang yande.

Jesu so Simō nwaw daa

(*Matiyê* 8.14-15; Luk 4.38-39)

²⁹ Managə Jesu swa kulə gaba amsa Mărî-yê da, anji đəgə daa ced ha kərə nê Simō day gə Andərə-yê. Jak day gə Jă kaw ilê gandəw me. ³⁰ Managə kərə di da, Simō nwaw də idə yaw

§ 1:14 1.14 Yarna gwale gənê dange dənê Jă Batis duwa managə Markə 6.14-29.

diyamo di ilê dodê mwom, sêdê urêle. Gê wayêw Jesu gwale dêra. ³¹ Ərê Jesu ha 'ywadê. Anji yê əsêdê, kaldê so daa, me tandi sêdê gê urê di chê dodê me tandi so algê mäjêni me ca.

Jesu so nare nê womêre daa
(*Matiyê 8.16-17; Luk 4.40-41*)

³² Gê turgê bêdê, managê dawa fêndê bam fêw da, wala gaba bwa gwaynigênê Juwibday di kaw 'yene fêw. Mwom da, gê layaw Jesu nare nê i gê mwom gê jiga jiga pad hara nêw, me nare nê dundi dê acne gêlgê dêrêgê pad me ca. ³³ Nare pad nê ciri dê Kapernom-mê hara dayar gêrê nan managê ciri dênê Simô bêdê. ³⁴ Jesu so narje nan nê i gê mwom gê jiga jiga di daa me 'yorgê nare nan dundi dê acne di bam sêdêgêlê me ca. Anji êmdê dundi dê acne waya gê gwale bam, dara tandi 'ocnêw ba i Dole gê Mârî biyêw gê Kris di.

Jesu so kal Kapernom
(*Luk 4.42-44*)

³⁵ Sanga gê manapêr, mana wor urine sêlêw sên da, Jesu so gandê ha bam mênaw, me anji dam amsê gê Mârî-yê. ³⁶ Simô day gê kwandaw moso sogê hargê kanjaw daa kalang. ³⁷ Managê cendi gêr ha 'yraw mwom da, wayêw ba da: «Cware bi! Nare nê pad di ilê kanjammê.» ³⁸ Me Jesu cogê lê diyê waygê ba da: «Nê cor bêdê; me hane, dê harang managê ciri dê bam tulî-yê tulî-yê, dara kal nê ha wayagê nare Nô dê lade di me ca. I dara yandê bag me nê hara nêw.» ³⁹ Ərê cendi ha managê ciri dê wama gê Galile-yê mên mên pad. Anji waygê gê nare Nô dê lade di managê kulêli day woni amsa Mârî-yê me, 'yorgê nare dundi dê acne di bam sêdêgêlê me ca.

Jesu sêrêw abe cagêw bam sêwê
(*Matiyê 8.1-4; Luk 5.12-16*)

⁴⁰ Wala gê mên gê fangê da, gun mên gê cagêw alêw hara Jesu dêrêwê ib. Anji piy gubêrêw dodê dêrêwê me amsêw ba da: «Mê urnêle da, sêrêw cagêw ni di bam me mê cwan i gun gê lade.» ⁴¹ Jesu yêr nagêni duwa me u əsêw yêê bəl gê aba cagêw di me wayêw ba da: «Nê ure. Caga da, cagêw dêma di sêrêwê bam sêwê, me nê com gun gê lade fêw.» ⁴² Mana gê ta-lê dog me mwom gê cagêw di sêrêw bam gun di sêwê, anji cor gun gê lade fêw. ⁴³⁻⁴⁴ Ərê Jesu yêê abe di sumêw nanê me wayêw ba da: «Cêwêw gun daa bêdê! Me ha gêlêw aba bwasa Mârî sêw me mê ha ala sarga dê bii gê 'woo gênê Moyis duwa êrmêw dara mwom gê cagêw di. I yandê do me, nare pad kaw ha 'wacna dara cagêw dêma di ba sêrêw i bam fêw, me ba mê cor i gun gê lade di sên.» ⁴⁵ Ərê, abe di so ha me ha cêmdêgê nare gwale di daa pêgin yag yag me nare pad kaw 'ocnêw mani nê gê alaw gandagê di me ca. I dara yandê di me Jesu ur gaba gêlê gê sêw daa bam managê ciri-yê bêdê. Ərê, anji dam nêw tulî-yê bam dên dware-lê me, nare nê swa ciri day-ê jiga jiga kaw hara 'yow nêw.

2

Jesu so gun gê rêgêdêw daa
(*Matiyê 9.1-8; Luk 5.17-26*)

¹ Managê Jesu ala wala bani bam di mwom da, anji swa cwara hara managê ciri dê Kapernom bi. Me managê nare 'ocnêw dara anji ba yalalê kêrê da, ² nare hara dayar gêrê nan kêrê me ciri bêdê iche me kaw, mana gaba dama yengê daa. Me Jesu waygê gwale gênê Mârî duwa. ³ Mwom da, narje nê fang sêdêgê wodê dêbala gun gê rêgêdêw hara nêw dara gêlêw gandêw. ⁴ Me cendi 'yo bêrmê gaba hara gêlêw gandêw Jesu di bêrin bêdê, dara narje di gêrê nanê. Yandê da, cendi nagê daa kulê dêwê me bôlbê kulê di dêw bam me kal gubu me nol gê aba mwom di gê gêsa duwa gê 'ya suwar ha asaw nêw Jesu dêrêwê. ⁵ Mana gê ta-lê da, Jesu di yêr nare nê ta di kala day gê dusêrêgê dêwê mwom da, anji wayêw abe gê rêgêdêw di ba da: «Jan mache, nê biyêw acna dêma di bam fêw.»*

* 2:5 2.5 Jan mache, nê biyêw acna dêma di bam fêw. Mana gê ta-lê da, anji 'yo labiya bêdê sên. Yarna Markə 2.11-12.

⁶ Managə narje dwaregəle di da, woni gəle bii gə 'woo gənə Moyis duwa kaw dam ilə me. Managə ba gə doy gwale gənə Jesu duwa gə ta di mwom da, cendi ərəmdə gwale dusərgəle me wajə ba da: ⁷ «Gun gə ka di way gwale ya ba i Māri de dana mo? Anji al i Māri mōng ta bēdē mo? Gun mən neyem gaba biyəw gə jaw gun acna duwa bam bēdē, i Māri mən tenene me neyem biyəw gun acna duwa bam!» ⁸ Jesu di da 'ocn ərme day di com me waygə ba da: «I dana me anə ərəm ya ta de mo? ⁹ Wayaw gə gun gə regədəw «Nə biyəm acna dəma di bam dəm», labaa «So daa, me u gəsa dəma daa, ha nəm», i gwale gə woy me wom naŋ mo? ¹⁰ Laba da, nə ur dara anə ba 'wacnana dara əndi gə Gun gorəndəw di, nə i gə dwana də idə biyəgə nare nə sənə dədə acna day bam di le. *Yande da, nə ha ala mani nə anə yərgə ba wom naŋe di.*» Me anji wayəw abe gə regədəw di ba da: ¹¹ «Nə wayəm əndi: So daa, u gəsa dəma daa əsəmə, me cor ha ulay dəma-lə dəm!» ¹² Mana gə ta-lə dog, abe gə regədəw di so daa cud nare dərəgəle, u gəsa duwa me ha yaa nəm ulay. Ərə, narje pad nə yər abe gə regədəw di haralə yaa da, laŋa algə me cendi 'ogə Māri suməw way ba da: «Laba da, də yarang mani nə dii mən kaw də yərgə bēdē sən di dəm. *Māri da, i geche anju 'yang!*»

Jesu 'ogə Lebi ba hane pamna tarəw

(*Matiyə* 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Targin dəng da, Jesu cwara hara kuray gə bəle gə Galile-yə. Nare nə gərə hara 'yow me anji gəlgə gwale gənə Māri duwa. ¹⁴ Managə anji ilə haralə da, yər Lebi gənə Alpe gorəndəw dam lə mana duwa gaba salaw dole gə geche gə Rom mani-yə, me anji wayəw Lebi ba da: «So daa, hare, pam tarən!» Me Lebi so daa me pam tarəw. ¹⁵ Targin dəng Jesu ilə wama mani managə kərə nə Lebi-yə, me woni gərsə gwale duwa me nare nə dəng naŋ wom gandəw mani mən. I nare woni salaw dole gə geche gə Rom mani me nare nə dəng woni ala acna me. Cendi pam Jesu gə gərə naŋ. ¹⁶ Mwom da, nare nə yab woni gəle bii gə 'woo gənə Moyis duwa ilə. Cendi i nare nənə nare nə gə 'ogəgə Parise. Managə cendi yər Jesu wama gə mani-yə gə nare woni salaw dole gə Rom mani, me nare nə dəng woni ala acna me da, cendi waygə woni gərsə gwale gənə Jesu duwa ba da: «Aba ciri dan wom gə nare woni salaw dole gə Rom mani me nare woni ala acna nə dəng mən me, dana mo?» ¹⁷ Managə Jesu doy gwale day di mwom da, anji waygə ba da: «Nare nə i mwom bēdē da, cendi ur dogtər bēdē. I nare nə i mwom me ur dogtər cendi. Əndi da, nə hara 'ogə i nare nə 'ocn dara ba gə i woni ala acna. Me nare nə ərəm ba gə i nə təba Māri dərəwə da, nə hara 'ogəgə i cendi bēdē.»

Gələ gənə Jesu duwa da bamar gə gələ gə bəg bēdē

(*Matiyə* 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Wala mən, woni gərsə gwale gənə Jā Batis duwa me nare nə gə 'ogəgə Parise me ilə 'woo asyam-ə. Mwom da, nare hara ur Jesu ba da: «Woni gərsə gwale gənə Jā Batis me woni gərsə gwale gənə nare nə Parise day me ilə 'woo asyam-ə, me əjəm da, woni gərsə gwale dəma u day bēdē, dana mo?» ¹⁹ Mwom da, Jesu cogə lə diyə gə gwale gə diri ba da: «I man me aba ala diyamdrani kwandaw moso ha 'woo asyam managə anji kaw ilə gandagə me mo? Managə anji ilə gandagə sən da, cendi ha 'woo asyam bēdē. ²⁰ Me wala gə dəng mən haralə. Wala gə ta di, gə ha biyə aba diyamdrani hara gandəw. Do me, cendi ha 'woo asyam sən.»

²¹ Anji waygə gwale gə diri dəng ba da: «Gun mən ha 'woo barge gə dərway bəw dara asa gə mabəla managə barge gə marənge-yə bēdē. Dara barge gə dərway di, ha chawa gə marənge dəwaya gə pii di bam. ²² Me gun mən kaw ha bwa gani gə dərway gə ilə sugədə-lə managə dəjili gə marənge-yə bēdē me ca†, dara gani gə ilə sugədə-lə di ha chawa dəjili gə marənge di bam bərin. Gani di me dəjili di me ha bwaw i gun di səw. Me ladni duwa da, gə bo gani gə ilə sugədə-lə managə dəjili gə dərway-ə.»

Jesu i aba ciri gənə wala gaba bwa gwayni di

(*Matiyə* 12.1-8; Luk 6.1-5)

† 2:22 2.22 Dəjili i gare gə dəlabə gaba bwa gani ya gugələ ta de.

²³ Wala mən gə i wala gaba bwa gwayni gənê Juwib day, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cilang dage nê geme. Woni gərsê gwale duwa, managə ilê haragələ da, cendi ar geme dəw wom. ²⁴ Ərə, nare nê Parise wayəw Jesu da: «Yêr! Woni gərsê gwale dəma ilê ala i na yande mo? I mani nê bii ənda gə 'woo əm bam wala gaba bwa gwayni-yê!» ²⁵ Mwom da, Jesu cogə lê diyê: «Anê asə mani nê Dabid algə di managə Magtubu dənê Mārī-yê bêdê mo? Wala mən, anji cherni aləw me, nare duwa nê ilê gandəw kaw, cherni algə me ca. Mani day nê wama ilê bêdê. ²⁶ Anji gandə kulə gənê Mārī-yê. I aliya gə Abiyatar i geche gənê woni bwasa Mārī day. Dabid wom mapa gə gə chəgədəw Mārī me 'yagə nare duwa di me ca.† Bag da, bii ənda gə 'woo-lê da, i woni bwasa Mārī wom cendi mərə. *Me Dabid al i acna bêdê.*» ²⁷ Me Jesu waygə dāng ba da: «Mārī al wala gaba bwa gwayni di dara wagə gə nare-yê, me anji al wala gaba bwa gwayni di dara 'yagə gə nare wamani bêdê. ²⁸ I dara yande me əndi gə Gun gorəndəw di, wala gaba bwa gwayni di kaw, nê i aba ciri duwa əndi.»

3

Jesu so gun gə əsêw mar bam daa
(*Matiyê 12.9-14; Luk 6.6-11*)

¹ Targin dāng da, Jesu cor gandə managə kulə gaba amsa Mārī gənê nare nê Juwib day-ê. Gun gə əsêw mar bam ilê me. ² Nare nê gə 'ogəgə Parise kaw ilê, cendi ur ba gə aləw Jesu gwale dəwê, yande da, cendi asə angal day yêrgə gə Jesu dara gaba anju ba ha swa aba mwom di daa wala gaba bwa gwayni-yê mo. ³ Ərə Jesu wayəw abe gə əsêw mar bam di ba da: «So dəbə daa nare dwaregələ!» ⁴ Me ur nare di ba da: «Wala gaba bwa gwayni-yê da, bii gə 'woo ənda ur dara ba mê alna i mani nê lade, labaa nê acne mo? Dara ba mê bəlnê gun daa, labaa ba mê 'yanaw bam mo?» Me gun mən kaw aləw gwale lê diyê bêdê. ⁵ Mwom da, Jesu cor yêrgə pad day-ê gə maņa, me səw kaw 'yoləw dədêgələ bêdê dara nare nê ta di dədêgə woy naņe. Mwom da, anji wayəw abe di ba da: «Yê əsəm dodê!», me anji yêê əsêw dodê. Mana gə ta-lê dog da, anji 'yo labiya. ⁶ Me nare nê Parise di dəmêgə iche, hargə kalang 'ywa nare nənê dole gə Erod dara ba gə ha ala i man dara 'yaa gə Jesu mo?

Nare nê gəre hara 'yo Jesu

⁷ Dang bi, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gər managə kuray gə bəle gə Galile bəwê. Nare naņ paməw tarəwê. Nare nê gəre nê ta di dwaregələ da, nê yab swa i wama gə Galile-yê, me nê yab bi da, swa i wama gə Jude-yê ⁸ me i ciri də geche də Jursalem-mê, me nê yab swa i wama gə Idume-yê, me nê yab dāng i nê swa gangər gənê kuray gə Jurde-yê, me nê yab da, swa i ciri də Tiir me Sidō me tulbêdê-lê. Managə cendi doy mani nê Jesu algə di da, cendi haragə pad dara yara gə dərêgə.

⁹ Managə Jesu yêr narje di gərə naņ da, anji waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Unən bərwa hane nəm, dara kal nare di dərbənən bêdê.» ¹⁰ Anji way yande dara managə anji dee swa nare nê mwom naņ daa pii da, nare pad nê mwom jiga jiga ilê gələgə dərêgələ da, 'yoləm dara ba gə hara səwê ib ba gə bəlbə səw. ¹¹ Managə nare nê dundi dê acne algə kaw ba gə yêr Jesu mwom da, dundi də acne di nogəgə me cendi piy gubərêgə dodê dərêwê me sojə marjagə daa way ba: «əjəm, mê i Mārī gorəndəw!» ¹² Me anji ərin dundi də acne əmdə waya gə nare ba i Mārī gorəndəw di bam.

Jesu anjər paja duwa nê mwaj dii sər
(*Matiyê 10.1-4; Luk 6.12-16*)

¹³ Dang, Jesu nagə ha kuṛa-lê. Anji 'ogə nare nê anji ur ba gərsənê gwale duwa, me cendi hara səwê. ¹⁴ Mwom da, anji anjər nare nê mwaj dii sər bi managə kwandagə dwaregələ. Anji 'ogəgə ba i paja duwa. Anji anjər nare nê mwaj dii sər ta di dara ba ina i gandəw, me dān baa ha kəjəgə

† 2:26 2.26 Yarna maana dənê Dabid duwa də way dara mapa gə chəgədəw Mārī managə magtubu dənê Samiyel də dii mən 21.1-7.

dara waya gə Nō də lade dənê Mārī duwa, ¹⁵ me baa ha 'yagə dwana də idə 'ywara dundi də acne bam me ca. ¹⁶ Yarna, nare nê mwaj dii sər nê ta di sumdêgə, i ta: Simō gə Jesu 'ogəw Piyer, ¹⁷ me Jak day gə chendəw gə Jā, nê i Jebede dəndaw me Jesu 'ogəgə «Bwanerje», gəndəw də biyê da, way i ba da: «nare nê wun ya ərīnê gənê Mārī duwa de», me ¹⁸ Andəre, me Pilib, me Bartelemi, me Matiyê, me Toma, me Jak gənê Alpe gorəndəw, me Tade, me Simō gə i gun gə ur dara nare nê Juwib ba damna gə dədêgə me bəlnê sədêgə cendi me ca, ¹⁹ me Juda Iskariyod gaba 'yaa Jesu woni maṛande duwa əsəragəlê me ca.

Jesu al giyê i gə dwana dənê wi mo?

(*Matiyê* 12.22-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Targīn dāng da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwara hara ulay. Nare naṅ dāng bi hara dayar gandəw. Me Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa 'yo bərmê gaba wama mani nê wama bêdê. ²¹ Managə Jesu waṛaw ba gə dwaya yande da, cendi waya anji ba cor meyendə i bam dəm, me cendi swa daa hara dara walaw gə dwana hara nəm ulay.

²² Ərə, nare nê mən nê woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa swa managə Jursalem. Cendi gəra way ba da: «Sidan* ilê Jesu səwê, i tandi də i dundi də acne geche day me 'yaw dwana də idə 'ywara dundi də acne bam.» ²³ Mwom da, Jesu 'ogə woni gəlê bii gə 'woo nê ta di, me anji waygə gwale gə diri: «I man me Sidan ha 'ywara sədə dəra bam gang tug mo? ²⁴ Wala gə nare nê lew də dwārī-yê mən jarna say gə sədêgə day gang da, dwārī də ta di ha 'ya lê bêdê. ²⁵ Me managə nare nê ciri dwaṛə-lê mən damna dara jara say gə sədêgə day da, ciri də ta di ha 'ya lê bêdê. ²⁶ Me Sidan jarna gə sədə dəra gang, labaa yinê sədə daa mən bêdê da, dwana dəra ha 'ya lê naṅ mo? Bêdê. Dwana dəra ha 'yaṅa i bam bəriṅ.

²⁷ «Managə gun urnê ba gandəna managə gun gaba dwana† kərê duwa-lê me ba chəbə mani duwa nê 'ywa pad bam da, ladni duwa da, anji magədə gun gaba dwana di dodê, do me, anji ha neyama gaba chaba mani duwa nê 'ywa nê kərê ta di bam pad sən. ²⁸ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dāng bi: Mārī i ib dara kala dusəw həlala nare acna day gə jiga jiga dəwê le, me acna day gə cadəbə gə Mārī kaw, anji ha kala dusəw həlala lê diyê me ca, ²⁹ me gun gə cadəbəna i Dundi dənê Mārī duwa da, Mārī ha kala dusəw həlala acna duwa gə ta di dəwê bêdê. Gun gə ta di acna duwa di wor ilê dəwê gə dərīn bəriṅ.»

³⁰ Jesu waygə woni gəlê bii gə 'woo yande i dara cendi waya ba anji ba i gə dundi də acne lê səwê.

Jesu iw me chamraw me

(*Matiyê* 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Targīn dāng da, Jesu iw me chamraw me haragə gəra ciri də Jesu ilê. Cendi dəbə iche me giyəw gun managə kərê ba 'wagənw. ³² Nare naṅ dam ilê gandəw, me gə wayəw: «Yêr, im me chamram me ilê iche, cendi urəmme.» ³³ Me Jesu cogə lê diyê ba da: «I wi me i in, i nê wi me i chamran mo?» ³⁴ Mwom da, anji kal səw yêr nare nê dam liwəw daa ta di bam, me way ba da: «In me chamran me, i ka. ³⁵ Êw, gun gə woy woy gə alna mani nê Mārī dusəw urgə da, anji me i chen, me i chidən, me i in me ca.»

4

Gwale gə diri gənê aba chêê swagê duwa

(*Matiyê* 13.1-9; Luk 8.4-8)

* 3:22 3.22 SidanManagə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw i «Belsebil» mana gə ka-lê. Nare nê Juwib 'ogə Sidan gə bii day dāng «Belsebil». † 3:27 3.27 gun gaba dwana Jesu way gwale gə diri gə ta di dara gəlêgə nare ba əndê Sidan dodê, me ta di me, anji neyem 'ywara gə nare dundi də acne bam sədêgəlê. Anji wayna gwale gənê gun gaba dwana da, anji way i dara Sidan, me aba magədaw dodê me chaba gun gaba dwana mani duwa bam me da, i anju gə Jesu səw duwa gang. Jesu ilê ala i mani nê Mārī biyəw gə bii pii ba alnagə di, yarna Esayi 49.24-26.

¹ Targin da, Jesu so ilê gëlêgê nare gwale gənê Mārī duwa ðang bi kuray gø bøle gø Galile bøwê. Narje 'yarbar nañe managø tuløwê. Yande mwom da, anji kal søw nagø bërwa dalawê dama lê me ðøbê nøm nimi-yê. Me narje nê pad da, dam day kuray di bøwê wayni-yê. ² Me Jesu di gølgø nare mani nañ gø gwale gø diri. Me managø gëlê duwa gø ka-lê da, anji waygø ba da: ³ «Dwayna ladø! Abe møn so ha managø daga duwa-lê dara chêê gø swagê duwa. ⁴ Managø anji ilê chøgødê swagê di lê da, swagê nê yab da bor day managø bërmê dugødøwê, me dirbi gøra tøgøgø chøgødøgø bam car. ⁵⁻⁶ Nê yab ðang da bor day managø gøndara-lê. Cendi gandø daa kalang, me 'yo bërmê gaba bwa sabragø hara dodê cog bêdê dara sønna dø lade di yengøle. Yande da, managø dawa urø da, cendi woy bam kiyaw. ⁷ Nê yab ðang da bor day mana gø chemde nê jimdi dwaragølê. Swagê di gandø daa ladø møndagø. Me ørø hura gønê chemde di so nañ mwom da, yø swagê di daa swamama ømgø gandagø dødêgø dø idø naa nøm di bam. ⁸ Swagê dørêgø nê yab ðang bor day managø sønna dø lade-yê. Cendi gandø jor ladø me naa dørêgø me ca. Swagê nê ta di dødêgølê møn da, dørêgø 'yarbar nañe. Nê møn al dørêgø neyem gøniñ subu, nê møn ðang al dørêgø neyem gøniñ kubi, nê møn ðang bi al dørêgø neyem aru.» ⁹ Me Jesu waygø ðang bi da: «Kal gun gø sumdøw woni dwaya gwale inalê da, kaløw a dwayna ladø!»

¹⁰ ørø Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa nê mwaj dii sør me nare nê yab nê ilê hara gandøw søn di gørgø bam tulin-yê ched da, cendi so ur Jesu ba da: «I dara na me mê gølgø nare gwale gønê Mārī duwa gø gwale gø diri ba mo?» ¹¹ Me Jesu cogø lê diyê waygø ba da: «'Yeni da, Mārī gølêng gwale søw gø budølê dara lama duwa gø dwārī di ðøm, me nare woni kala dusørêgø dwārī dønê Mārī duwa dødê bêdê da, nê gølgø mani pad di i gø gwale gø diri. ¹² Ta di me i mani nê aba cømê Mārī bøw jangø nøm gø gwale day pii managø Magtubu dønê Mārī-yê, me yala alal nøm. Anji way ba da:

«Mani nê cendi yêrgø gø dørêgø kaw,
 neyem yara gø ladø bêdê,
 me nê cendi doy gwale day kaw,
 neyem 'wacnagø ladø bêdê me ca.
 I yande me cendi ha 'ywa gø bërmê
 gaba cwara nøm Mārī søwê bêdê,
 me Mārī kaw ha kala dusøw hølala
 acna day døwê bêdê me ca.»*

Gwale gø diri gønê aba chêê swagê di gøndøw
 (Matiyê 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³ Me Jesu waygø ðang bi ba da: «Gwale gø diri gø nê wayang gandøw dara aba chêê swagê di da, anê 'wacnana gøndøw bêdê søn da, gwale gø diri gø ðang gø nê ha wayang gandøw da, anê ha 'wacnaw mønang kaw mo? ¹⁴ Dwayna! Aba chêê swagê di da, i aba waya gwale gønê Mārī duwa. ¹⁵ Swagê dørêgø nê bor managø bërmê dugødøwê da, wun i ya nare nê doy gwale gønê Mārī duwa møndagø, me ørø Sidan hara kalang bii gwale gø cendi dwayaw di bam dusørêgølê.

¹⁶ «Swagê dørêgø nê bor managø gøndara-lê di da, i nare nê doy gwale gønê Mārī duwa, cendi yøw gø sii 'ywala møndagø, ¹⁷ me gwale di bo sabøraw dusørêgølê bêdê. Yande da, managø wamani 'ywanagø, labaa nare gølnêgø dørêgø dara gwale gønê Mārī duwa mwom da, cendi so kalang gøn gwale gønê Mārī duwa di bam.

¹⁸ «Swagê dørêgø nê bor mana gø chemde nê jimdi dwaragølê di da, i nare nê doy gwale gønê Mārī duwa di me, ¹⁹ ørø cendi ørøm managø wamani gø jiga jiga gø sønna dødê ka døwê, cendi kanjy 'ywa gø sønna dødê ka, i mani nê pøgin puu, me cendi kal ørmê day managø mani nê ðang ðang dødêgølê me ca. I yande me ørmê gø pad gø cendi ørmøw di da, yø gwale gønê Mārī gø dusørêgølê di daa swamama ømgø ala gandøw giyê bam.

* 4:12 4.12 Esayi 6.9-10

²⁰ «Swagê nê bor sœna dœ lade-yê da, i nare nê doy gwale gœnê Mǎrĩ duwa me gamœw dusœrêgœlê ladœ dem dem me al gandœw giyê me ca. Cendi da, wun ya swagê dœdêgœ nê mœn nê al dœrêgœ neyem gœniŋ subu de, labaa nê đang nê al dœrêgœ neyem gœniŋ kubi de, labaa nê đang bi nê al dœrêgœ neyem aru de me ca.»

Gwale gœ diri gœnê lamba dœra
(Luk 8.16-18)

²¹ Jesu waygœ nare đang bi ba da: «Gun unê lamba dœ duwa gœrêr lê da, i dara œbêdœ mani dœdê bêdê, labaa i dara chêdœ managœ solbê gœndêgœlê mo? Bêdê. Me đag da, i dara chêdœ mani dœdêgœlê daa dara kal acŋana mana bam. ²² I ya ta de di me ca, mani pad nê budêlê di da, gœ ha yaragœ daa pœden-yê, me mani nê nare ur kwandagœ ba 'wacŋana bêdê kaw, Mǎrĩ ha gœlêgœ daa pœden-yê. ²³ Gun gœ sumdêw woni dwaya gwale inalê da, kal a dwayna.»

²⁴ Me Jesu waygœ gwale đang bi ba da: «Asœna angal dan ladœle managœ mani pad nê nê wayang gwale day di dœdêgœlê. Gœ ha 'yang mani wunê ya dan nê anê 'yagœ kwandang ta de, me gœ ha 'yang lê diyê đang bi me ca. ²⁵ Yande da, gun gœ yinê gwale gœnê Mǎrĩ duwa di alna gandœw giyê da, Mǎrĩ ha 'yaw 'wacŋa gœ gwale duwa lê diyê bi. Me gun gœ yinê gwale di alna gandœw giyê bêdê da, gœ đani gœ anji dwayaw ta di kaw, gœ ha biyêw bam.»

Dwǎrĩ dœnê Mǎrĩ duwa wun i ya na de mo?

²⁶ Jesu waygœ nare gwale đang bi ba da: «Dwǎrĩ dœnê Mǎrĩ duwa da, wun i ya gun mœn baa gœsœ gœ swagê duwa managœ daga duwa-lê ta de. ²⁷ Mwom da, anji ina i nuni gœ changa, labaa damna bœra gœ dawa kaw, swagê dœrêgœ di gandœ daa me jor me dœban 'wacŋa duwa. ²⁸ I sœna me al giyê dœra gaba ganda swagê dœrêgœ di daa, me jor nœm di me tandi. Me swagê di gandœ gœ dœdêgœ naa nœm gœ dœrêgœ managœ dœdêgœlê. ²⁹ Me managœ swagê di dœrêgœ naa đœm da, gun gaba gœsê swagê di u kuŋang kalang me ha dara ŋilêgœ đœm, dara wala day gaba ŋilê di neyemme đœm.»

Gwale gœ diri gœnê mutardœ dœrêw
(Matiyê 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Jesu waygœ nare gwale đang bi ba da: «Dwǎrĩ dœnê Mǎrĩ duwa da, ba dê œrmêng gandœdœ ya na de mo? Labaa, ba dê wayang gwale dœra dœ œrmœw gœ gwale gœ diri gœ woy mo? ³¹ Dwǎrĩ dœnê Mǎrĩ duwa, wun i ya habda gœ mutardœ† dœrêw de. Dœrêw di i đani hiŋe hiŋe đoy kwandaw habde nê caga ka dœrêgœ bam pad. ³² Me managœ gœ gœsœnê dœrêw dodê da, gandœ daa me jor gœdœ habda gœ naŋ đoy habde nê gœndêgœ wor nê gœ đœlbœgœ dara hangœda gœ bœra di bam pad. Anji agœdœ gangœraw naŋ me 'ya dun naŋ dœ dirbi kaw đangœrœ ciri day dam lê me ca.»

³³ Jesu waygœ nare gwale gœnê Mǎrĩ duwa gœ gwale gœ diri naŋ yande. Anji waygœ gwale di yande bor gœ dwana day dœ idœ 'wacŋa. ³⁴ Gœ nare nê gœre pad da, anji gœl gwale gœnê Mǎrĩ duwa gœ gwale gœ diri baa baa, me managœ anji inê mœndagœ gœ woni gœrsê gwale duwa da, anji biygœ gwale gœ diri di gœndœw daa.

Jesu dwana duwa đoy gale gœ geche bam
(Matiyê 8.23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Wala gœ ta-lê dog, gœ turgœ pœram da, Jesu waygœ woni gœrsê gwale duwa ba da: «Cilangœnandœ kuray gœ đœle, hanandœ dugœdœw dœ alê ta-lê!» ³⁶ Managœ cendi so kal nare nê gœre di dodê đœm da, woni gœrsê gwale gœnê Jesu duwa di 'oy bœrwa gœ Jesu dam lê di ha gandœw. Bœrwa nê đang kaw ilê haralê gandagœ me ca.

³⁷ Bam da, gale gœ geche biyara kalang, u nimi bo bœrwa dalawê, wor hiŋe dara 'wanaw da. ³⁸ Me Jesu di da, i duwa i nuni bœrwa widœwê cilangœ dœw daa. Nœma woni gœrsê Jesu gwale duwa di nuw daa me wayœw da: «Aba gœlœnin mani, dê ilê marangê da, nam dusœm bêdê mo?» ³⁹ Mwom da,

† 4:31 4.31 mutardœ Habda gœ gœ 'ogœw «mutardœ» da, i habda gœ nare nê Juwib đœlbœw managœ yiga day dalawê dara hangœda gœ bœra. Dœrêw da, i đani đani yande, me habda sœw da, jore bor ya gimdere de.

Jesu so daa, ərɪŋ gale me waygø nimi nê kuray-yê di me ba da: «Hwaynale! Dəbənê dodê!» Mana gø ta-lê da, gale dʒəbə dodê dʒeg, me mana həlal kajaj. ⁴⁰ Jesu waygø woni gərsê gwale duwa da: «Anê laŋ yande dana mo? Anê kal dusərəŋg Mārɪ dəwê bədê sən mo?» ⁴¹ Cendi laŋa algø naŋ, cor urbə sədəgø: «Gun gø ta di i wi me gale day gø nimi nê kuray-yê kaw doy gwale bəwê mo?»

5

Jesu dwana duwa dʒoy dundi də acŋe bam
(*Matiyê* 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ ərø Jesu day gø nê woni gərsê gwale duwa gərgø managø kuray gø bəle gø Galile dugədəw də alê ta-lê, i wama gø Gerasa-lê. ² Me managø Jesu chə dodê bərwa dalawê da, abe mən gø dundi də acŋe widəbəw swa managø munəni-yê hara 'yo Jesu. ³ Abe gø ta di, ciri duwa də dama i managø munəni-yê. Gun mən kaw neyem magədaw dodê bədê. Gø sul kaw, gø neyem magədaw dodê bədê. ⁴ Gø wala wala gø bow kaya-kaya gədawê me sul əsawê me kaw, anji agədəgø bam. ərø gun gø dʒang gø neyem yêw biyêw bəw dodê, ilê bədê. ⁵ Gø changa me gø dawa me anji kədəbər munəni-yê me kuŋa dədê, me dosbə səw jarbe gø gəlale me sojəbə ruŋu me ca.

⁶ Anji yara Jesu haralê hən da, wada gəra piy gubərêw dodê dərêwê. ⁷⁻⁸ Mwom da, Jesu waydø dundi də acŋe ba da: «Dəm bam abe di səwê!» Me dundi də acŋe di soy marjadə daa naŋ: «əjəm, Jesu gø Mārɪ gaba dama mani dədəgəlê pad gorəndəw, mê ur i na sənê mo? Nê wayəm gø Mārɪ suməw: Gələn dərən bədê!» ⁹ Mwom da, Jesu urdə ba da: «Gø 'ogi man mo?» Tandi wayəw: «Gø 'ogən <Gərê>, dara nê gərənin naŋe.» ¹⁰ Me tandi mərgəw Jesu dara ba 'ywarnagø bwanagø hən bədê.

¹¹ Mana gø ta-lê di, gochəŋg gəmêr ilê wamalê kuŋa tuldəlê. ¹² Dundi də acŋe di wayəw Jesu da: «Kalnin nê hanin gochəŋg nê ta di sədəgəlê.» ¹³ Jesu waygø ba hana. ərø cendi dəm bam abe səwê, ha bwara gochəŋg sədəgəlê. Gochəŋg bərɪŋ daa kuŋa tuldəlê hir, wa bor managø kuray-yê, chê nimi gəmaj gəmaj marbə bam. Gochəŋg di neyem i ya dubu sər de.

¹⁴ Nare woni gama gochəŋg di wada hara ciri də gechide-yê me də dine-yê me waygø nare gwale gø ta di, ərø nare di wada dara yara mani nê alal di. ¹⁵ Managø cendi gəra Jesu tuləwê ib da, yêr abe gø dundi də acŋe widəbəw naŋ pii di dam lê dodê, dərêw biyêr dodê, hurê barge səwê, me cor laŋa algø. ¹⁶ Nare woni yara mani nê al abe me gochəŋg me gø dərêgø da, kəbəgø kwandagø gwale di, ¹⁷ ərø cendi mərgəw Jesu ba hana kalnagø sənə day dʒi.

¹⁸ Managø Jesu nagø dam bərwa-lê dara hara dəm da, abe gø widəbə pii di amsəw ba kalnaw ba ha gandəw. ¹⁹ Me Jesu əməw hara gandəw bam me wayəw da: «Cor, ha ulay dəma-lê 'ywa waram me waygø mani nê Aba ciri gø Mārɪ al gandəm me nʒagəni dəma də anji yêr di me.» ²⁰ Mwom da, abe di cor ha waya mani nê Jesu al gandəw managø wama gø gø 'ogəw «Ciri də mwaj» dalawê, ərø nare dam yêr kəmê duwa.

Jesu dwana duwa dʒoy mwom me made me bam
(*Matiyê* 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Managø Jesu day gø nê woni gərsê gwale duwa cwaragø bi gø bərwa gəra managø kuray gø bəle dugədəw də ka-lê bi da, nare naŋ dayar gandəw bi managø kuray di bəwê. ²² Mwom da, abe mən gø gø 'ogəw Jayrus, anji i geche gənê kulə gaba amsa Mārɪ gənê nare nê Juwib day, swa hara. Me managø anji bo dərêw ca yêr Jesu da, anji əndər dodê dərêwê ²³ me mərgəw nəm ba da: «Hare dʒe! Hare dʒe! Durmən womêr naŋe, ilê dara mara le. Hare, mê ha bwadə əsam dədê dara kal də 'ywana labiya me də damna nəm bəra.» ²⁴ Me Jesu so ha gø abe di. Nare naŋ bow ha gandəw me dəmdəw pəgiŋ mad mad managø haralê di.

²⁵ Managø nare nê gəre nê ta di dʒaragəlê da, deme mən də bare ha sədê neyem aliya mwaj dii sər kaw ilê me. ²⁶ Tandi hoy sədə naŋ managø harba gø dogtər sədəgəlê, meyendə əsədə bam pad kaw, 'yo labiya bədê. ərø, bare di cor ha sədê naŋ bi. ²⁷⁻²⁸ Me managø deme di doy gwale gø gø way dara Jesu mwom da, tandi waya dusədəlê ba da: «Dee nê bəlnê i barge duwa məra kaw, nê

ha 'ywa i labiya.» Yande da, deme di hara gə ɲilanga Jesu tarəwê nare dwaɾagəlê bəl gə Jesu barge duwa. ²⁹ Mana gə ta-lê dog, bare hara duwa di dɛbə dodê me ca. Tandi kaw 'ocɲ dog dara ba də 'yo i labiya dɛm. ³⁰ Me mana gə ta-lê dog da, Jesu kaw 'ocɲ dara dwana duwa də yab ba gandə yaa bam. Ərə anji co dərêw tarəwê bi yêr gə nare di me urgə ba da: «I wi me bəl barge ni mo?» ³¹ Me woni gərsê gwale duwa cow lê diyê wayəw ba da: «Mê yêr nare di gərə naɲe, cendi dəmdêr gandəm daa pəginɲ mad mad ta me, mê ur aba bəlêm dɛng tug mo?» ³² Me Jesu kal səw 'wunbê tulbêw dara gaa baa yêr gə gun gaba bəlêw di. ³³ Ərə deme də idə bəlêw di, laɲa aldə*, sədə sadədə daa tag tag, dara tandi 'ocɲ mani nê yala alal gandədə di, me tandi hara əndər dodê Jesu dərêwê me wayəw gwale dərə səw daa pad. ³⁴ Me ərə anji waydə ba da: «Chidən ni, dê kala dusi dənê yande da, dê 'yo bəlê dɛm. Ha labiya, mwom diya di kaw kaliye dɛm.»

³⁵ Managə Jesu ilê wayadə deme di gwale di lê sənɲ da, nare nê yab swa kərê nê Jayrus-lê, me cendi wayəw Jayrus ba da: «Durmê m di mare dɛm. Hoy Aba gələnin mani di haralê pəginɲ bêdê.» ³⁶ Me Jesu doy gwale day di com, me anji wayəw Jayrus ba da: «Kal ala laɲa dɛ me kal dusəm mən dənê.»

³⁷ Me managə Jesu so dara hara kərê nê Jayrus-lê da, anji əmgə nare nê dee bwaw di hara gandəw bam, me kal i nê Piyer me Jak day gə chendəw gə Jā me mərə ha gandəw. ³⁸ Managə cendi hara yala managə ciri dənê Jayrus-lê dɛm da, Jesu 'yo nare nê mən ilê nulêlê, me nê yab da ilê swaja wuyu me. ³⁹ Anji gandə ha kərê me waygə nare ba da: «I dana me anê nul naɲ yande mo? Dwe də more di mare bêdê, me tandi i i nuni.» ⁴⁰ Managə nare ba gə doy gwale gənê Jesu duwa gə ta di da, cendi aləw mêng. Mwom da, anji 'yor nare nê gərə di bam iche, me wol dwe di abadə day gə idə me woni gərsê gwale duwa nê subu di me mərə, ha gandəw. Anji gandə managə dwe di gəndədəlê. ⁴¹ Anji yə dwe di əsədə me waydə ba da: *Talita kum!* Gəndəw də biyê way ba da: *Dwe də more, nê wayi: So daa!* ⁴² Mana gə ta-lê dog, dwe di so ha daa. Dwe di, aliya dərə i mwaj dii sər. Ərə, nare pad nê ilê me yêr mani nê daɲa nê Jesu algə di da, laɲa algə naɲe, me cendi dɛbə yêr kəmê duwa. ⁴³ Me Jesu kaw yêgədə sumdêgə naɲe dara cendi ba cəmnêw gun mani nê baa algə ka di daa bêdê. Me anji waygə dɛng ba: «'Yanadə dwe di mani nê wama.»

6

Nare nê Najared gəɲ Jesu gwale duwa bam

(Matiyê 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Targinɲ dɛng da, Jesu swa kala ciri də Kapernom bam me hara gərə managə Najared, i ciri də tanga anji əsêr lê bəg. Woni gərsê gwale duwa kaw bwaw yala gandəw me ca. ² Me managə wala gaba bwa gwayni-yê da, anji ha managə kulə gaba amsa Mārī-yê me kal səw gəlgə nare gwale gənê Mārī duwa. Nare naɲ nê doy gwale duwa di da, gwale di 'yagə ərmê naɲ, me cendi way ba da: «I wi me gəlêw duwa mani nê ta di pad yande mo? 'Wacɲa duwa gə mani di da, i man yande mo? Anji 'ywaw i woy mo? Dwana duwa də idə ala mani nê daɲa nê ta di da, 'ywadə duwa i woy yande bəra?» ³ Bəg da, anji tanga i aba pəlbê habde gaa bêdê mo? Anji i Mari gorəndədə, anji i nê Jak day gə Jose chandragə, me nê Juda day gə Simō di chandragə, me chamraw nê namde kaw ilê ganandə ka.» I dara yande di me nare nê Najared di gəɲ nəm gaba kala gə dusərêgə managə Jesu dəwê bam. ⁴ I ta di me anji waygə nəm ba da: «Gun gaba cəmê Mārī bəw da, i nare nê dɛng mərə me aləw horəmbê cendi. Me wəraw duwa gang nê dam gandəw ciri dədê mən, labaa chamraw duwa gang nê dam gandəw kərê mən kaw, aləw horəmbê bêdê bəg.» ⁵ I dara yande me Jesu bogə əsaw

* 5:33 5.33 Managə pama gə bii gə 'woo gənê Moyis lê da, nare nê Juwib day-ê da, deme wala dərə gaba yêê bare-yê baa baa, labaa mwom gə bare hana sədê da, deme di acɲe nare nê Juwib dərêgəlê (Lebitik 15.19-30). Bii gə 'woo way ba da: Gun gə deme də ta di bəl nê səw da, anji kaw cor gə acɲe me ca. I dara yande me deme neyem gaba ganda iche hara gə kwandadə bêdê managə bare ha nəm sədə sənɲ. I dara yande me managə maana də ka di lê da, deme di, algə mani nê tandi dee neyem gaba alagə bêdê ta di: Tandi hurêr nare dwaɾagəlê me ha bəlê nəm gə gun gə urê dərə ta di. I ya ta di me laɲa aldə nəm naɲe.

i nare nê woməre nê yab dədəgəle mərə me sogə nəm daa mwom day-ê, me anji neyem gaba ala gə mani nê daña nê d'ang managə Najared bêdê. ⁶ Me anji ərəm nañe dara nare gəñ gaba kala gə dusərêgə managə dəwê bam.

Jesu kəjə paja duwa nê mwaj dii sər
(*Matyê 10.1,5-15; Luk 9.1-6*)

Dang bi da, Jesu so ha ciri də dine nê managə Najared tulbêdêlê baa baa dara gələgə nare mani. ⁷ Me wala mən da, anji 'waga paja duwa nê mwaj dii sər di səwê me anji so kəjəgə sədəgə sər sər dara cendi ba hana asəmagə nare berni. Anji 'yagə dwana də idə 'ywara gə dundi də acne bam me ca. ⁸ Anji waygə ba da: «Unê mani nê wama əsərangê bêdê, unê sag gaba hara məjəni-yê bêdê, unê gursə əsərangê bêdê. Me unê i cilang əsərangê ⁹ me hurna gəbande gədrangê. Me barge da, layna i mən mən mərə.» ¹⁰ Anji waygə d'ang bi dara mani nê cendi ba hana alnagə: «Ciri də mən də yinêng gə dwani kərê dərə-lê da, cəmnê daa hana managə ciri də d'angê bêdê, me damna lê managə ciri də ta-lê jang bədəna gə wala gaba swa kala gə mana gə ta di neyamna nəm ba. ¹¹ Me managə ciri də anê dəmnê lê me nare dərə urnêng bêdê me gənnê dwaya gə gwale dan bam me da, swana daa, hana pii, kalna ciri də ta di me bwabnagə nare dərə usəsə gə gədrangê bwanagə dodê. Managə anê alnagə nare di yande da, cendi ha 'wacna dara Mārī səw ba 'yoləw dədəgəle bêdê.»

¹² Mwom da, paja nê nê Jesu duwa di bəriñ cəgədə ha me ha wayagə nare ba kalna acna day di bam me ba hane 'ywana Mārī d'əm. ¹³ Cendi 'yorgə nare dundi də acne nañ bam me cendi bəlbəgə nare nê woməre nañ swani sədəgəle me sogə nəm daa mwom day-ê səñ.

Gwale gənê made dənê Jā Batis duwa
(*Matyê 14.1-12; Luk 9.7-9*)

¹⁴ Wala gə ta-lê da, Jesu suməw 'ogə nañe managə nare bədəgəle. Yande da, dole gə gə 'ogəw Erod Antipas kaw doy gwale gənê Jesu duwa di me. Nare nê mən da way ba: «I Jā gaba ala gə nare batem di me ba dəmê daa nare nê mare d'aragəle anju. I dara yande di me anji i gə dwana də idə ala gə mani nê daña nê ta di.» ¹⁵ Nare nê yab da way ba i aba cəmê Mārī bəw gə pii gə gə 'ogəw Eli, me nare nê yab d'ang da way ba i aba cəmê Mārī bəw mən gə wun ya woni cəmê Mārī bəw nê pii di de. ¹⁶ Managə Erod ba doy yande da, anji way duwa ba da: «I Jā Batis gə tanga nê saw dəw 'yêw bam ka di, me dəmê daa nare nê mare d'aragəle anju.»

¹⁷⁻¹⁸ I sədə, Erod tanga yə Jā asəw dange. Anji giy nare yəw magədəw asəw dange-yê dara gwale gənê deme də gə 'ogədə Erodıyad, də Erod chəbədə chendəw gə Pilib-lê di. Yande da, Jā di wajəw Erod di le baa baa ba da: «əjəm da, bii ənda gə 'woo-lê da, dee mê neyem gaba chaba gə chendəm diyamo di bêdê.» I dara yande me Erod magədə gə Jā asəw nəm dange-yê. ¹⁹ Me Erodıyad di kaw, dusədə womdə nañe managə Jā dəwê. Tandi ələwe me ur ba də 'yêwe me ca. Me tandi 'yo bərmê gaba 'yaw di bêdê səñ ²⁰ dara Erod di kaw wor yəw Jā di jaweye səñ. Anji 'ocn dara Jā ba i gun gə təba Mārī dərêwê, me ba i aba kəbê Mārī bəw gə bərmê duwa me ca. I ta di me anji aləw gə mani mən tenene d'ang bêdê di. Me managə Erod di ba dwayna gwale managə Jā bəwê da, anji 'ocn mani mən nê ha ala bêdê. Yande pad kaw Jā gwale duwa di 'yoləw Erod di le.

²¹ Me wala mən da, Erodıyad di 'yo bərmê gaba 'yaa gə Jā di. I wala gaba ala sii 'ywala gə yaa gənê Erod duwa-lê. Anji d'orbə mani nê wama dara 'yagə nare nê anji 'wagagə di. Anji 'waga i nare nê gechide nê ciri duwa dədə, me gechide nê nê asəngar day me nare nê ladəbe nê Galile me ca. ²² Mwom da, dwe də more də i Erodıyad durmêdə gandə managə kulə gə cendi dam lê di, me tandi narê nare dərêgəle. Nara dərə di 'yolgə nê Erod day gə nare pad nê dam ilê wama gandəw mani di le. Dara yande da, Erod so waydə dwe də more di ba da: «Wayən daa mani nê dərêy urgə, me nê ha 'yay gandagə.» ²³ Dang bi, anji sərgədə səw ba da: «Nê ha 'yay mani nê də ha urên di le, inam i dwārī ni tuldə kaw, nê ha sawa 'yaye.» ²⁴ Dwe də more di dəmê iche, me gərə waydə idə ba da: «Nê urnêw i na mo?» Idə di codə lê diyê ba da: «Urəw Jā gaba alagə nare batem di dəw.»

²⁵ Me dwe də more cwara bi kalang managə dole di səwê, me tandi wayəw ba da: «Nê ur ba mê

sawnan Jā gaba ala batem di dəw asənan managə subura-lê 'yanan caga caga ka.»²⁶ Ərə, dole di səw mar bam ledede, me anji neyem gaba əmêdə mani nê tandi urəw di bam bêdê, dara anji dee sərgədə i səw managə nare dərêgəlê.²⁷ Mana gə ta-lê dog, anji wayəw asəngar gə mən ba hana sawnaw Jā dəw hane nəm. Mwom da, asəngar di so ha managə kulə gə dange-yê sawa Jā di dəw²⁸ asa managə subura-lê me 'woo hara nəm 'yadə dwe də more di, dwe də more di yə dii di asəngar əsəwê me cəm 'yadə idə.²⁹ Targin dāng da, woni gərsê gwale gənê Jā duwa di dwaya gwale di yande me cendi swa hara u kumbə dənê Jā duwa di ha nəm asa munə-lê.

Jesu 'yagə nare nê dubu jii mani nê wama
(*Matiyê* 14.13-21; Luk 9.10-17; Jā 6.1-14)

³⁰ Managə paja nê nê Jesu duwa cwarə day gə biyê gaba asa berni-yê da, cendi dayar managə Jesu səwê ilê wayaw mani nê ba gə alagə me mani nê ba gə gəlêgə nare di me pad daa.³¹ Me mana gə ka-lê da, nare nê so cendi sədêgəlê ka kaw ilê haralê nañe, me nê hara dara 'ywegə kaw gərə nañe, me əmgə bərmê gaba wama gə mani bam me ca. Mwom da, ərə Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «'Yeni, hane, dê harang bam mənandə, me anê ha bwa gwayni lê hiñe me.»³² Mwom da, cendi nagə managə bərwa dalawê, cendi mərə, me cilangəgə kuray gə bəle dara ba gə ha nəm bam hiñe məndagə.³³ Me nare nañ yêrgə hara lê me 'ocnəgə com me ca. Yande da, nare nañ nê ciri-yê pad wa gə gədragə yaa Jesu day gə nê paja duwa di dərêgəlê managə cendi ilê haralê di.

³⁴ Managə Jesu ba chêê dodê bərwa-lê da, anji yêr nare nê gərə ilê mana gə ta-lê dəm. Me Jesu yêr nare di nagəni day, dara cendi wun ya dəmênje nê aba gamagə ilê bêdê ta de, me anji gəlgə mani nañe.

³⁵ Managə dawa ilê pagaralê dəm da, woni gərsê gwale duwa di hara tuləwê ib me wayəw ba da: «Dawa di yala pagare dəm. Mana gə ka-lê di kaw, i bam.³⁶ Yande da, kal nare di daa dəm, kalgə gə hana managə ciri də dine-yê labaa də gechide-yê də i tulbêndə-lê ka di gə hana kəlnê mani nê wama gə wamna.»³⁷ Me ərə Jesu di waygə ba da: «Yande da, 'yanagə nare di mani nê wama 'yeni.» Me cendi cow lê diyê bi ba da: «Me gaa nê hanin kəlê mapa i gə gursə də idə ala gə giyê wala aru sər ka di, me nê 'yagənin gə wom nəm mo?»³⁸ Jesu waygə bi ba da: «Anê i gə mapa əndi na ilê mo? Hana, yarna.» Cendi yêr me cow wayəw lê diyê ba da: «Nê inin gə mapa jii me goche sər me ilê.»

³⁹ Yande mwom da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Waynagə nare nê pad ta di, kalgə gə sabarna dodê jiga jiga me gə damna dodê managə chemde nê bəra nê i ta di dədêgəlê.»

⁴⁰ Mwom da, nare di sabar dam dodê sədêgə neyem aru me gəniñ jii me.⁴¹ Me Jesu di, lay mapa gə jii di me goche nê sər di me əsəwê me u dərêw daa me piy gə bəw lê diyê. Mwom da, anji bəlbə mapa di dodê, me 'yagə woni gərsê gwale duwa dara ba 'yanagə nare di. Anji əsgə woni gərsê gwale duwa goche nê sər lê diyê. Ərə, cendi əsgə nare nê gərə di mapa di me goche di me wom.⁴² Nare nê gərə nê pad ta di wom mapa gə ta di gə goche di êbdə,⁴³ me mapa di me goche di me wor bəl dodê. Mapa di gə goche nê wor dodê di, gə laygə 'wonbə kərangə mwaj dii sər bi.⁴⁴ Me nare nê woni wama mapa di me goche di me dwarzəgəlê da, abje neyem dubu jii.

Jesu ha managə nimi dədêgəlê
(*Matiyê* 14.22-23; Jā 6.15-21)

⁴⁵ Mana gə ta-lê dog da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa gə dwana ba nagəna managə bərwa-lê me ba cilangəna kuray gə bəle di daa, me ba hana dərêwê alê, kuray dugədəw də ta-lê də əjə ciri də Bedsada. Dawa də ta di-lê kaw, baa ha cagəda nare nê gərə nê ta di i daa dəm.⁴⁶ Me anji cêgədə nare di daa, me kal səw ha naga hara daa kuṛa-lê dara amsa gə Mārī.

⁴⁷ Managə mana ba urīñ dəm da, woni gərsê gwale duwa da, yalagə gə bərwa di i managə kuray don duwa-lê dən sən. Me Jesu duwa da, wara i mənaw mana gə daa wayni-yê sən.⁴⁸ Anji yêr woni gərsê gwale duwa di 'waya gə bərwa di womgə nañe dara gale di wada hara əjəgəle. Mana gə ta-lê da, gə manapər da, Jesu swa hara chêê kuray-ê di me ha gə gədaw nimi dədêgəlê əjəgə

nøm. Me managø anji ilê dara cilanga woni gørsê gwale duwa di lê da, cendi yêrøw hara gø nimi dødêgêlê di. ⁴⁹⁻⁵⁰ Cendi pad yêrøw yande me ørøm gaa ba i dundi me ba hara tandi. Laŋa algø naŋe me cendi sojø ruru. Mwom da, Jesu di waygø daa kalang ba da: «Yinê sødêng wayna, i øndi! Laŋna bêdê!» ⁵¹ Anji nagø bërwa di-lê, dam dodê managø tulêgêlê, me gale di døbø dodê. Mwom da, woni gørsê gwale duwa di, ørømdø naŋe. ⁵² I dara cendi 'ocŋ mani nê Jesu dee alagø pii øsê gø mapa lê di gøndêgø bêdê søn. Cendi gøn 'wacŋa gø mani gøndêgø bam.

Jesu so nare nê womøre daa
(Matiyê 14.34-36)

⁵³ Managø Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa cilangøgø kuray gø bøle di bam døm da, cendi yala i managø wama gø Genejared-lê. Cendi døndø bërwa di gawsøni-yê. ⁵⁴ Me managø ba gø chøgødø dodê managø bërwa-lê da, nare nê wama gø ta-lê di 'ocŋ Jesu di com. ⁵⁵ Me ørø nare di bønŋ wa ha managø ciri dø wama gø ta-lê baa baa. Mana pad gø nare dwayna Jesu ba yala lê da, gø layøw nare nê womøre gø gəsabe day nê 'yaa hara nøm. ⁵⁶ Managø ciri dø gechide-yê labaa dø dine-yê labaa dø bani cwaŋ cwaŋ-yê dø Jesu ha lê baa baa da, nare layøw nare nê womøre bow gandagø dørêwê mana gaba dayara-lê me mærgøw ba kalna nare nê womøre di ba bølñê i barge duwa bøw mæra. Me nare pad nê bølbøw da, cendi 'yo labiya.

7

I mani nê woy me com gun gø acŋe Mārī dørêwê di mo?
(Matiyê 15.1-20)

¹ Nare nê gø 'ogøgø Parise me nê yab dŋang woni gølê bii gø 'woo gønê Moyis duwa, cendi swa managø ciri dø geche døjursalem-mê, hara gøra dam Jesu tuløwê. ² Me cendi yêrø woni gørsê gwale gønê Jesu duwa nê yab wom mani gø øsøragø nê acŋe. øsøragø nê acŋe, gøndøw dø biyê da i: cendi wom mani døban wiya gø øsøragø bam ladø ya hada dønê nare nê Juwib ba dø ørøm nøm de. ³ Bag da, nare nê Parise di me nare nê dŋang pad nê Juwib di me da, laŋdø i hada dønê mwagragø nê pii di le, i dara yande me cendi wi øsøragø bam ladøle do me wom gø mani søn. ⁴ Managø cendi swanay sug-lê kaw, cendi sabø sødêgø bam ya te hada day-ê de do me wom mani søn. Cendi laŋgø mani naŋ nê dŋang nê ala nê hada day-ê di le, ya wiya day gø mani woni wama mani me woni chaa mani me ta de. ⁵ I yande di me, nare nê Parise me woni gølê bii gø 'woo di me ur gø Jesu ba da: «I dara na me woni gørsê gwale døma di al mani nê wundêr gø hada dønê mwagørandø bêdê yande mo? Cendi wom mani gø øsøragø nê acŋe bønŋ, dana mo?» ⁶ ørø Jesu cogø lê diyê ba da: «'Yeni nare nê gwale 'yol bødêngê, me dusøring dø korgiŋ i jiga nê ga! Esayi tanga jangø gwale gø Mārī wayøw dara darang pii di da, i sødø 'yang. Anji way ba da:

«Nare nê ta di aløn horømbê i gø bødêgø mæra,
me dusøring dø korgiŋ da, i jiga gandøn.

⁷ Cendi gølgø kwandagø i gwale gønê nare day mæra.

*I dara yande me hørwên day di
i mani nê pøgiŋ yande yag.»**

⁸ Jesu waygø bi ba da: «'Yeni da, anê kala bii gø 'woo gønê Mārī duwa bam, me anê dam managø hada dønê nare day-ê. ⁹ êw, anê 'yo børmê gaba gønê gø bii gø 'woo gønê Mārī duwa bam bønŋ dara gama gø hada dan! ¹⁰ ørmønê ladøle! Moyis way managø bii gø 'woo-lê ba da: «Algø nê abam day gø im horømbê»†, anji way dŋang bi ba da: «Gun gø cadøbøna abêw labaa iw da, ur i 'yaa bam.»‡ ¹¹ Me 'yeni, anê gølgø dan nare ba neyamna gaba wayagø abragø labaa idêgø ba da: «Mani nê øsønê nê dee nê 'yang dara ba nê wanangê di, nê u bøn 'yaw i Mārī korban døm, gøndøw dø biyê i sarga.» ¹² Yande da, anê kalgø nare børmê gaba ala dwani gø abragø bêdê me gø idêgø

* 7:7 7.7 Esayi (Esaië) 29.13 † 7:10 7.10 Kørara gø daa (Exode) 20.12, Deteronom 5.16 ‡ 7:10 7.10 Kørara gø daa (Exode) 21.17, Lebitik 20.9

bêdê me. ¹³ Yande bi kaw, anê yə hada dan ladə me anê meyendə gə gwale gənê Mārī duwa bam. Me anê al mani naŋ đang nê acŋe nê wun yande bi.»

¹⁴ Ərə, Jesu di 'waga nare nê gəre di səwê bi me waygə ba da: «'Yeni nê pad ka diya, kalna sumdêng ladə me 'wacŋana gwale ni gə nê ilê wayang gandəw lê ka di gəndəw! ¹⁵ Mani mən tenene nê swa iche me gandə ha gun səwê me cow gə acŋe Mārī dərêwê da, ilê bêdê bəriŋ. Me i mani nê swa gun dusəw də korgiŋ-yê me i woni cwaw gə acŋe Mārī dərêwê cendi. [¹⁶ Kal gun gə sumdêw woni dwaya gwale inalê da, kaləw a dwayna!]»

¹⁷ Bam mwom da, Jesu so kal nare nê gəre di đəm me ha ulay. Me woni gərsê gwale duwa cor urəw gwale gə diri gə anji dee wayaw caga ka di gəndəw. ¹⁸ Me anji waygə ba da: «'Yeni kaw, anê i woni 'wacŋa mani gəndêgə bêdê yande me mo? Mani nê swa iche me gandə ha gun səwê da, neyem cwa gun gə ta di gə acŋe Mārī dərêwê bêdê. Anê 'ocŋ yande bêdê ba? ¹⁹ Mani nê ta di gandə ha i managə gun dusəwê bêdê, me cendi gandə ha i nudêwê, me đang bi da, cendi gandə ha i bam mana gaba 'wada-lê.» Yande da, Jesu way daa ba mani mən tenene nê wama nê co gun gədəw gə acŋe Mārī dərêwê da, ilê bêdê. ²⁰ Me anji waygə đang bi ba da: «I mani nê swa gun dusəw də korgiŋ-yê me i woni cwaw gə acŋe Mārī dərêwê. ²¹ I managə gun dusəw də korgiŋ-yê me ərmê pad gə acŋe gə i ka di swa-lê: delme də idə kanja abje labaa namde, miini, 'yaa gə gun gə urê dəma, ²² 'ya gə gun diyamo, labaa jam tərêw, urê gə mani naŋ, dusi də acŋe, kojəgê də idə lama mana, ala gə mani nê al jawe, haarni, widəru, 'waga gə sii, ala gə mani dəban ərmê gə gəndêgə. ²³ Acŋa pad gə ta di swa i gun dusəw də korgiŋ-yê me cow nəm gun gə acŋe managə Mārī dərêwê di.»

Deme də i Juwib bêdê me Jesu wadê lê
(*Matiyê* 15.21-28)

²⁴ Dang da, Jesu swa daa kala mana gə pii di bam me hara yala i managə wama gə Tiir-ê. Anji gandə ha kərê managə ciri də mən-lê me ur dara nare ba 'wacŋana hara duwa gə kərê di bêdê. Me nare di 'ocŋ com dara anju ba yaalê kərê. ²⁵ Yande da, deme mən də durmêdê dundi də acŋe gəldə dərêdê dwaya gwale duwa me tandi swa kalang hara əndər dodê Jesu dərêwê. ²⁶ Deme də ta di i Juwib bêdê, gə yêdê i managə Siri də i managə wama gə Penisi-yê. Tandi amsə Jesu dara ba 'ywarnadə durmêdê dundi də acŋe bam sədê. ²⁷ Jesu codê lê diyê gə gwale gə diri waydə ba da: «Kal dine woni ciri gə wom mapa day êbdê ladəle, dara laya gə mapa gənê dine day 'yagə grade bam da, ladê bêdê.» ²⁸ Ərə deme di wayəw ba da: «Aba ciri ni, bəg da, grade di wom i mapa gə bəlbêr dine əsəragəlê bor dodê tabəl gəndədəlê.» ²⁹ Anji waydə bi ba da: «Dara gwale diya gə ta di da, dundi də acŋe di gandə bam durmêy di sədê đəm. Hale ulay diya-lê đəm!» ³⁰ Deme di so ha ulay me gəra ha 'ywa durmêdê di ilê dodê solbê-lê me, dundi də acŋe di kaw gandə bam sədê đəm me ca.

Jesu so gun gə đugəre daa

³¹ Dang kaw, Jesu so daa kal wama gə Tiir bam. Anji ha gandə gə Sidō dədê me cilangê gə wama gə gə 'ogəw «Ciri də mwaj» dəwê. Me anji ha nəm əjə kuray gə bəle gə Galile-yê səŋ. ³² Mana gə ta-lê da, nare 'wow Jesu abe mən gə đugəre gə way gwale ladê bêdê hara nəm. Me nare di amsə Jesu ba da: «Asə əsəm dəwê!» ³³ Jesu wol abe di ha nəm bam hiŋe nare nê gəre di tulêgəlê. Anji hurê dunəw ka me kam managə sumdêwê, đang da bəsə lade dunəwê me bəl gə abe di dilesəw gə dunəw də lade ilê di. ³⁴ Mwom da, anji u dərêw yêr gə siyaya gə daa, me bii goche me wayəw abe di ba da: «*Epata!*»; gəndəw də biyê ba da: «*Təŋêr bam!*» ³⁵ Mana gə ta-lê dog da, abe di sumdêw tiŋêr bam, dilesəw kaw awrar daa, me anji cor way gwale ladê pərang me ca. ³⁶ Mana gə ta-lê da, Jesu yêgədê nare pad nê ilê di sumdêgə ba hana cəmnêw gun daa bêdê paa paa. Me managə anji wajəgə yande kaw, cendi ha cəmêgə kwandagə daa pii pii com, ³⁷ dara mani nê anji algə ka di da, 'yagə ərmê gə geche naŋe bəriŋ. Yande da, cendi way ba da: «Mani duwa pad nê anji algə da, i nê lade naŋe. Anji tiŋgə nare nê đugəre sumdêgə bam me, nare nê məm bədêgə daa me ca!»

8

Jesu 'yagə nare nê dubu wodə mani nê wama
(*Matiyê* 15.32-39)

¹⁻² Wala mən ɸang bi da, nare nê gəre nan ɸang dayar Jesu tuləwê. Cendi *al i wala subu gandəw* me mani day nê wama 'yen bam. Mwom da, Jesu 'ogə woni gərsê gwale duwa di səwê me waygə ba da: «Dərên 'yêngəne dara nare nê gəre nê ka di. Cendi i gandən laba wala subu pad, mani day nê wama ilê bêdê. ³ Me nê kalnagə cwarna bi gə cherni yande da, cendi ha gabdara i bam bərmê-lê. Nê yab dwaɸagəlê da, swa i hên.» ⁴ Mwom da, woni gərsê gwale duwa di cow lê diyê ba da: «Me caga da, dê harang 'ywa mapa di i woy mana gə bam ka di me dê harang 'yagə gə ha wama əbdê nəm di mo?» ⁵ Jesu di cor urgə ba da: «Caga da, anê i gə mapa əndi ilê mo?» Cendi wayəw ba da: «Mapa wurgəsubu ilê.»

⁶ Yande mwom da, Jesu waygə nare di: «Damna dodê, səna dədê!» Anji lay mapa gə wurgəsubu di daa əsêwê, me aləw Mārī doche lê diyê, do me bolbə mapa di dodê, me u mapa di 'yagə woni gərsê gwale duwa di dara ba əsənəgə nare di. Me woni gərsê gwale duwa di yə mapa Jesu əsêwê me əsgə nare nê gəre di. ⁷ Goche nê dine kaw ilê bani, me Jesu *lay goche di* me piy bəw dədəgəlê me waygə woni gərsê gwale duwa di ba da: «əsənəgə nare di goche nê ta di lê diyê me ca!» ⁸ Nare nê gəre nê ta di wom mapa gə ta di gə goche di əbdê me ərə gəndəgə wor bəl dodê bi. Woni gərsê gwale duwa di laya mapa me goche me nê wor dodê 'wonbə kərange wurgəsubu bi. ⁹ Nare nê woni wama mapa gə goche nê ta di, i nare dubu wodə. I yande do me Jesu di kalgə nare di cəgədə ha nəm ulay day-ê sən. ¹⁰ Ərə, anji day gə nê woni gərsê gwale duwa di nagagə dam bərwa-lê me hargə nəm managə wama gə Dalmanuta-lê.

Nare nê Parise ur Jesu ba alnagə mani nê daɸa
(*Matiyê* 16.1-4)

¹¹ Me nare nê gə 'ogəgə Parise hara 'yo Jesu me gagə gandəw gwale gaba gərsəw. Cendi urəw ba da: «Alnin mani nê daɸa mən nê gəl dara i Mārī me giyêm anjul!» ¹² Mwom da, Jesu bo goche gə geche me anji waygə ba da: «I dara na me nare nê caga di urən mani nê daɸa mo? I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw ɸang bi: Cendi ha yara mani mən nê daɸa nê urgə di bêdê.» ¹³ Me ərə Jesu so kal nare nê Parise di bam. Me anji day gə nê woni gərsê gwale duwa di hargə naga bərwa-lê bi me hargə nəm kuray dugədəw də alê ta-lê.

Gwale gənê lebər gənê nare nê Parise day
(*Matiyê* 16.5-12)

¹⁴ Me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nəmê laya gə mapa nan əsəragəlê bam, cendi 'woo i mapa mən məra asalê bərwa di-lê. ¹⁵ Jesu duwa da, waygə dara mani nê cendi ba alnagə: «Dwayna, asəna angal dan ladəle dara lebər gənê nare nê Parise day me gənê dole gə Erod duwa me ca!» ¹⁶ Yande da, cendi wajə bulê day-ê gaa anji ba way i dara mapa day ba ilê bêdê di mo? ¹⁷ Jesu 'ocn ərmê day di com me waygə ba da: «I dana me anê wajə bulê dan-ê ba anê i gə mapa ilê bêdê di mo? Anê wor 'wacɸa mani gəndəgə sən mo? Dədəng woye ba? I dana me anê gən 'wacɸa gə mani gəndəgə bam yande mo? ¹⁸ Dərəng ilê me anê yərgə mani bêdê yande mo? Sumdəng ilê me anê doy gə gwale bêdê, dana mo? Dusərəng gwong daa managə mani-yê bêdê mo? ¹⁹ Ərmənê: Pii, managə nê bolba mapa gə jii me nê əsəgə nare nê dubu jii di me gəndəw wara dodê, anê laya gəndəw də wara dodê 'wanba kərange əndi na mo?» Cendi wayəw ba: «I mwaj dii sər.» ²⁰ «Me managə nê bolba mapa gə wurgəsubu dodê me nê əsəgə nare nê dubu wodə di me gəndəw wara dodê da, anê laya gəndəw də wara dodê di 'wanba kərange əndi na mo?» Cendi way ba: «I wurgəsubu.» ²¹ Anji waygə ba da: «Mani nê ta di gəndəgə di, anê 'ocn bêdê hurêg sən mo?»

Jesu so abe gə dərəw buu daa

²² Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gər managə Bedsada mwom da, nare walaw abe mən gə dərəw buu hara nəm, me cendi amsəw dara anji ba bəlnəw gə əsəw. ²³ Mwom

da, Jesu yø abe gø dərêw buu di əsêw, woləw ha nəm ciri gogər dəra-lê, me anji bəsəw lade managə dərêwê me bo əsaw dəwê me urəw ba da: «Gaa mê yêr mani mo?»²⁴ Me abe gø dərêw buu di tiŋ dərêw daa me way ba da: «Nê yêr i nare; nê yêrgə wun ya habde de, me ilê harbalê.»²⁵ Jesu di cor bo əsaw abe gø dərêw buu di dərêwê đang bi, me managə abe di tiŋ dərêw bam đang bi da, anji 'yo labiya me yêr mana ladə pərang me ca!²⁶ Me Jesu wayəw ba da: «Cor ha ulay dəma-lê đəm, me u bərmê gø ciri də Bedsada di dədê bêdê!»

Jesu i Dole gø Mārī biyêw gø Kris di
(*Matiyê* 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Mwom da, Jesu day gø nê woni gərsê gwale duwa di sogə gandəgə dara hara managə ciri də dine nê i ciri də gø 'ogədə «Sesare dənê Pilib» tulbêdêlê. Me managə bərmê-lê da, anji so ur woni gərsê gwale duwa ba da: «Caga da, nare di way ba nê i wi bəg mo?»²⁸ Me woni gərsê gwale duwa di wayəw ba da: «Nare nê mən da, way ba mê i Jă gaba alagə nare batem; nê yab da, way day ba mê i aba cəmê Mārī bəw gø Eli, nê yab đang bi da way day ba mê i woni cəmê Mārī bəw nê pii di gun day gø đang.»²⁹ Anji urgə đang bi ba da: «Me 'yeni dan da, anê way ba nê i wi bəg di mo?» Ərə Piyer wayəw ba da: «Əjəm da, mê i Dole gø Mārī biyêw gø Kris di.»³⁰ Mwom da, Jesu yêgədə woni gərsê gwale duwa sumdêgə dara cendi ba cəmnêw gun mən gwale gø ta di daa bêdê.

Jesu day gø nê woni pama tarəw da, ha gəlê i dərīŋ
(*Matiyê* 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ Dang bi da, Jesu so waygə woni gərsê gwale duwa di daa pərang ba da: «Əndi gø Gun gorəndəw di, nê ha gəlê dərīŋ naŋe. Gechide nê nê nare nê Juwib day me gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gø 'woo gənê Moyis duwa me ha urên bêdê, cendi ha 'yan bam, me wala gø subu-lê* da, nê ha dəmê daa nare nê mare dwarzagəlê.»³² Managə anji waygə daa yande pərang mwom da, Piyer woləw ha nəm bam tulīŋ-yê hiŋe me ha swagədaw nəm.³³ Me Jesu cwa dərêw yêr woni gərsê gwale duwa di me sogədəw Piyer ba da: «Ha bam ched tulənê, Sidan ga, ərmê dəma da, wundêr gø ərmê gənê Mārī duwa bêdê, me wundêr i gø ərmê gənê nare day.»

³⁴ Ərə Jesu 'ogə nare nê gəre day gø nê woni gərsê gwale duwa səwê me waygə ba da: «Gun gø urnê baa pamna tarən da, a ərmənê dəw duwa-lê gang bêdê, me unê habda duwa gø dagəla dəwê me pamnan nəm.†³⁵ Gun gø urnê bəlê gø səw daa səna dədê ka da, anji gəŋ bəlê gaba dama gø dərêw bərīŋ di bam. Me gun gø gəŋnê bəlê duwa gø səw səna dədê ka bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, anji ha 'ywa bəlê gaba dama gø dərêw bərīŋ di le.³⁶ Gun da, dee 'ywana mani nê səna dədê ka pad le, me 'ywana bəlê gaba dama gø dərêw bərīŋ bêdê da, ladni duwa ilê woy mo? ³⁷ Labaa, gun ha 'yaw Mārī i na dara kəlê gø bəlê duwa gaba dama gø dərêw bərīŋ di mo? ³⁸ Nare nê caga ka i nê acŋe, me nê woni cwaw Mārī taragə me. Gun gø woy woy gø alna jawe dara daran əndi me dara gwale ni me managə nare nê ta di dərêgəlê da, əndi gø Gun gorəndəw di kaw, sanga nê ha alaw jawe yande di me wala gø nê cwarne gø 'ywagəda gənê Aban me gø Paja duwa nê daa me ca.»

9

¹ Me anji waygə gwale gø đang ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw đang bi: Nare nê yab nê ilê dwarzangê caga ka di, cendi ha yara Mārī lama duwa gø dwārī gø dwana di gø dərêgə do me cendi ha mara səŋ.»

Jesu səw kəlangar bam
(*Matiyê* 17.1-13; Luk 9.28-36)

* 8:31 8.31wala gø subu-lêNare nê Juwib asə wala da, asə i dawa. Dawa də mani alalna lê da, cendi asə i wala mən đəm. I ta di me Jesu mar gø bandradi me đəm daa munə-lê gø dəmas gø jomni da, cendi asə ba i wala subu đəm. † 8:34 8.34 unê habda duwa gø dagəla dəwê me pamnan nəm: Gəndəw də biyê way ba da: Gun gø ta di, kal a ina ib dara urê gø gəlê gø dərīŋ me made me ca.

² Wala kubi tarəwê da, Jesu wol Piyer me Jak me Jā me məra, ha gandagə bam tulı̄-yê hiñe, managə kuṛa də hoy dədə bam hêñ gə nare. Managə cendi i məndagə kuṛa dədə mwom da, Jesu səw kəlangar bam wun jiga managə dərêgəlê. ³ Barge duwa da cor 'yogədə 'ywigəda gə al laña nañe me wusə kəng. Wusənani gə ta di, gun mən kaw neyem alaw səña dədə ka bədə. ⁴ Me jisgə yande da, woni gərsê gwale duwa nê subu di yêr woni cəmê Mārī bəw nê pii nê Eli day gə Moyis kaw ilê waya gwale-yê gə Jesu me.

⁵ Mwom da, Piyer wayəw Jesu ba da: «Aba gəlênin mani, dê damang ka di da, ladə nañe. Yande da, kalnin nê d̄angərangnin kundi subu mana gə ka-lê di, mən ina dəma, me mən ina Moyis duwa, me mən d̄ang bi da ina Eli duwa me.» ⁶ Me gwale gə Piyer wayəw ta di da, anji way i gwale gə bərmê duwa bədə, dara anji day gə kwandaw di, laña cor algə le. ⁷ Ərə cendi yêr siyaya mugə daa kədab, me doy gwale nəm siyaya di dalawê way ba da: «Anju gə ta di, i gorəndən, dusən urəw nañe. Dwayna gwale bəwê!» ⁸ Mana gə ta-lê dog, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di, yêrbə tulbêgə, me cendi yêr gun mən gə d̄ang ilê bədə, me i Jesu di mən ilê gandagə.

⁹ Managə cendi ilê chêê nəm dodê kuṛa-lê di da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa cendi ba cəmnêw gun mani nê cendi ba yaragə gə dərêgə ka di gwale day daa bədə paa paa, bəraa kal anju gə Gun gorəndəw di ba dəmnê nəm daa nare nê mare d̄aragəlê ba. ¹⁰ Cendi gam gwale gə anji waygə di dusərêgəlê, me urbə i sədəgə dara gwale gə «swa gə daa managə nare nê mare d̄aragəlê» di da, way ba i man mo?

¹¹ D̄ang da, cendi ur Jesu ba da: «Woni gəlê bii gə 'woo way ba Eli ba haralê ba do *me Dole* gə Mārī biyêw di hara sən* di da, i dara na b̄ag di mo?» ¹² Mwom da, Jesu waygə lê ba da: «I sədə, Eli di haralê ba, dara d̄angəra gə mani pad gə bərmê day. Yande da, i man man me gə jangə Magtubu dənê Mārī-yê way ba Gun gorəndəw di baa ha gəlê dərıñ nañe, me ba gə ha gəñêw bam me mo?» ¹³ Bag da, nê wayang: Eli di da, anji gəra d̄əm, me nare aləw mani pad nê dərêgə ur. I ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê pii dara daraw di, yala alal nəm.»

Jesu 'yor dundi də acñe bam dwe səwê
(*Matiyê* 17.14-20; *Luk* 9.37-43)

¹⁴ Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa nê subu di cwaragə yala managə woni gərsê gwale duwa nê yab nê wor dodê di sədəgəlê ib da, cendi yêr nare nê gəre nañ ilê gandagə liwgə daa, me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa kaw ilê gaga gwale-yê gandagə. ¹⁵ Managə nare di ba gə yêr Jesu hara yala mwom da, sədəgə 'yolgə, cendi wa kalang saw Jesu dərêw daa dara alaw gə labiya. ¹⁶ Jesu di urgə ba da: «Anê gagə gwale gə woni gərsê gwale ni da, i gwale na mo?» ¹⁷ Mwom da, gun mən nare d̄aragəlê cow lê diyê ba da: «Aba gəlênin mani, nê walam gorəndən gə dundi də acñe əməw waya gə gwale bam yala nəm lê. ¹⁸ Mana gə woy-yê woy-yê kaw, dundi də ta di swanaw daa, əndêw i dodê, bəw sugədəle me yidəbê sandaw me səw kaw mar bam woy pəgiñ kagaga me. Dee nê amsə woni gərsê gwale dəma dara ba 'ywarnaw dundi də acñe də ta di bam kaw, cendi neyem 'ywaraw gandədə bədə.» ¹⁹ Mwom da, Jesu waygə ba da: «'Yeni nare nê caga woni kala dusərêng dənê bədə nê ga! Nê ha dama ganang ala wala əndi na do me anê ha kala dusərêng dənê sən mo? Dusi dan də kala bədə di, nê ha 'wodə dən bam bəraa mindi na mo? Walnan dwe di hane nəm!» ²⁰ Cendi walaw dwe di hara nəm, me managə dundi də acñe di ba də bo dərêdə ca yêr Jesu da, tandi u dwe di gə dwana əndêw dodê, dwe di habdə dodê səña dədə, me bəw kaw sugədə me ca. ²¹ Mwom da, Jesu ur dwe di abêw ba da: «Mani nê ta di aləw i mindi na mo?» Dwe di abêw cow lê diyê ba da: «Mani di aləw i b̄əg managə anji wor nəm gə dənani duwa ba. ²² Dundi də ta di b̄ugədəw managə duwa-lê me nimi-yê me ilê dara 'yaw nəm ta di. Me dee mē neyamna gaba alaw maniye da, yêr n̄agəni nin me waninê!» ²³ Jesu wayəw ba da: «Dana me mē way ba <dee nê neyamna> ba mo? Gun gə kalna dusəw dənê da, nê neyem alaw mani pad le.» ²⁴ Mana gə ta-lê dog da, dwe di abêw so soy marjaw daa nañ way ba da: «Nê kal dusən dəmê! Me wannê, dusi ni də kala di i b̄ani sən.»

* 9:11 9.11 Malachi 3.23.

²⁵ Managə Jesu ilê waya gwale-yê gə dwe di abêw da, nare ilê haralê dajara nan nan. Managə Jesu yêrgə yande da, anji êrîndi də acne waydə ba da: «Dundi də idə əmêw dwe waya gə gwale bam me dwaya gə gwale bam me, i əndi me nê wayi: Dəm bam dwe di səwê, me cwaray dəwê d'ang bi bêdê d'əm!» ²⁶ Mwom da, dundi so soy daa nan, nongərə dwe di əndêw dodê gə dwana, do me tandi dəm bam dwe di səwê, kal dwe di wun gun gə mare. Nare nan way dwe di ba mare. ²⁷ Me Jesu yə dwe di daa gə əsêw dara ba swana daa, me anji so d'əbə daa.

²⁸ Mwom da, Jesu so ha kərê. Me managə woni gərsê gwale duwa ilê gandəw kərê məndagə da, cendi urəw: «I dana me nenin da, nê neymanin 'ywara dundi də ta di bam bêdê mo?» ²⁹ Jesu cogə lê diyê ba da: «I gə amsa gə Mārî mərə me ba mê ha 'ywara gə dundi də ya ta de di bam gun səwê.»

Jesu way bi ba gə ha 'yaw me baa ha dəmê daa munə-lê
(Matiyê 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Ərə, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa sogə daa kal mana gə ka di bam, me cendi ha jêê gə wama gə Galile dəwê. Me Jesu da, ur dee gun mən kaw ba 'wacnana bêdê, ³¹ dara anji ilê gəlêgə i woni gərsê gwale duwa mani. Anji waygə ba da: «əndi gə Gun gorəndəw di da, gə ha 'yan nare nê gəsgêdê əsəragəlê. Cendi ha 'yan bam. Me managə cendi dara 'yan bam da, wala gə subu-lê† da, nê ha dəmê daa nare nê mare d'aragəlê.» ³² Woni gərsê gwale duwa di 'ocn gwale gə ta di gəndəw bêdê, me cendi lan urêw bam.

I wi me i geche mo?

(Matiyê 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa yalagə ciri də Kapernom-mê d'əm. Me managə cendi i kərê da, Jesu urgə ba da: «Dee anê gagə gwale bərmê-lê da, i gwale na mo?» ³⁴ Me cendi asəw gwale lê diyê bêdê. Bag da, managə bərmê-lê di, cendi dee gaga dara 'wacna i wi me d'aragəlê da ba i geche mo. ³⁵ Ərə Jesu kal səw dam dodê 'waga woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di səwê ib me waygə ba da: «Gun gə urnê ba gədənê geche da, kal a cwana səw gun gə i kwandaw nê pad ka di taragəlê, me aba kəjêgə me ca.» ³⁶ Ərə Jesu di wala dwe gə 'yêng chəw d'aragəlê, ərə anji yəw səwê me waygə woni gərsê gwale duwa ba da: ³⁷ «Gun gə yinê gun gə wun ya dwe gə ka di de gə dwani dara daran əndi da, anji yən i əndi. Me gun gə yinê gə dwani yande da, anji yən i əndi mərə bêdê, me yə i aba giyên di.»

Aba əlêndə bêdê da, i gun ənda

(Luk 9.49-50)

³⁸ Jā wayəw Jesu ba da: «Aba gəlênin mani, dee nê yaranin gun mən 'ywara dundi də acne bam nare sədêgəlê gə suməm, me nê urênin dee ba nê əmêwnin i ala bam, dara anji i ganandə mən bêdê.» ³⁹ Me Jesu wayəw ba da: «əmnêw ala bam bêdê. Dara gun gəalna mani nê d'ana gə sumən da, anji i gun gə ha waya gwale ni gə acne kalang bêdê. ⁴⁰ Gun gə əlnêndə bêdê da, anji i gun ənda. ⁴¹ I sədê. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Gun gə 'yanang nimi nê chaa dara anê ba i nare nê Kriş duwa da, inam i mani-yê b'ani yande hiŋe mərə kaw, anji ha 'ywa gwayni duwa le.»

Gəŋê gə bərmê gaba ala acna bam

(Matiyê 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² «Gun gə lamna i dwe mən gaba kala dusəw dənê kwandaw d'aragəlê alnaw acna-lê da, gun gə ta di, gə manaw kura də jore də nuu nan kunêwê me gə unêw alnaw managə nimi nê kuray gə geche-yê kaw, wome bêdê sən. ⁴³ Inê i əsəm gə mən me lamnam alnam acna-lê anju da, saw aləw bam! Hara gə mana gə bəlê gaba dama gə dərêw bəriŋ-yê gə əsəm mən da, ladə nan d'oy kala gə əsam lê ca me mê ha nəm duwa də 'ywa d'era budê bam bêdê bəriŋ-yê di. [⁴⁴ Mana gə ta-lê

† 9:31 9:31 wala gə subu-lê Yarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Markə 8.31 magtubu gəndədə də dodê-lê.

da, dan̄ dē idē mara bēdē bēriṅ dē idē wama nare kumbē day ilê, me duwa dē 'ywa dēra budê bam bēdē bēriṅ ilê me ca.]⁴⁵ Inê i dægəlam dē mən me lamnam alnam acṅa-lê tandi da, sawdē asədē bam! Hara gə mana gə bəlê gaba dama gə dərêw bēriṅ yêê gə dægəlam mən da, ladē nan̄ ḏoy kala gə gədam lê ca me gə ha asam nəm duwa dē 'ywa dēra budê bam bēdē bēriṅ-yê di. [⁴⁶ Mana gə ta-lê da, dan̄ dē idē mara bēdē bēriṅ dē idē wama nare kumbē day ilê, me duwa dē 'ywa dēra budê bam bēdē bēriṅ ilê me ca.]⁴⁷ Inê i dudəm mən me lamnam alnam acṅa-lê tandi da, bidē aldē bam! Hara gə ciri dənê Mārīyêê gə dudəm mən da, ladē nan̄ ḏoy kala gə dərêw lê ca me gə ha asam nəm duwa dē 'ywa dēra budê bam bēdē bēriṅ yêê di.⁴⁸ Mana gə ta-lê da, dan̄ dē idē mara bēdē bēriṅ dē idē wama nare kumbē day ilê, me duwa dē 'ywa dēra budê bam bēdē bēriṅ ilê me ca.

⁴⁹ «Duwa ul biri marəw duwa bam gədəw gə lade. Wala kaw, gə bow wama-lê dara ba 'ywalna nəm. Yandē da, Mārī asəw gun gə woy woy kaw wamani dara ba ḏangəṛənaw gədənəw gun gə lade me ca.⁵⁰ Wala da, i mani nê lade nan̄e. Me managə wala di hərənga duwa meyendarna bam da, mê ha ala i man dara cwaw gə hərənga duwa gə ta di bi mo? Kal anê wun i ya wala gə 'yole de managə nare dwaregəlê, me yinê sədəng gə dwani me ca.»

10

Gəlê gənê Jesu dara abe day gə deme agəda day gə bam
(Matiyê 19.1-12)

¹ Mwom da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa di swa daa *managə* Kapernom dara hara managə wama gə Jude-yê me kuray gə Jurde dugədəw dē alê ta-lê me ca. Mwom da, nare nan̄ gəra dayar gandəw ḏang bi me, an̄ji gəlgə gwale gənê Mārī duwa, ya ba al nəm pii pii de.² Mana gə ta-lê da, nare nê gə 'ogəgə Parise hara Jesu səwê ib me urəw nəm gə gwale gaba gərsəw ba da: «Bərmê ənda gənê Mārī-yê da, abe neyem agəda gə diyamo bam mo?»³ Əṛə Jesu di kal səw urgə ba da: «Managə bii gə 'woo-lê da, Moyis wayang ba man mo?»⁴ Cendi cow lê diyê ba da: «An̄ji kalnin bərmê ba abe gə urnê 'ywara gə diyamo bam bēriṅ da, kal an̄ju ba jangənədə magtubu dē idē 'ywaradē 'ywanadē əsədəlê me, an̄ju ba agədəna gandədē sən̄.»⁵ Əṛə Jesu waygə ba da: «I dara dədəng wayni dēra me Moyis kalang anê al nəm yandē ta di.⁶ Me managə Mārī dii gə mani pad gəndəgə da, an̄ji asə i abe me deme me.[†] ⁷ I dara yandē me abe ha swa kala abêw day gə iw bam, ha ḏamara nəm gə diyamo me,⁸ cendi gədē ya gun mən tenene de.[‡] Yandē da, cendi i nare sər bēdê me cor i gun mən tenene ḏəm.⁹ Yandē da, kal gun agədəna mani nê Mārī daygə daa mən di bam bēdê.»

¹⁰ Targin̄ da, managə Jesu igə kərê gə nê woni gərsê gwale duwa da, cendi urəw ḏang bi dara gwale gaba agəda gə deme bam di.¹¹ Jesu waygə ba da: «Gun gə ana gə diyamo bam me unê dē ḏang da, an̄ji al i acṅa gə diyamo dē pii di. I ya an̄ji ba i i gə jaw diyamo de.¹² Deme kaw, dē swana gənnê tərêdē bam me unê abe gə ḏang da, tandi al i acṅa gə tərêdē gə pii di. I ya tandi ba i i gə kondədē tərêdē de me ca.»

Jesu biygə dine busə dədəgəlê
(Matiyê 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Dang da, narje hara gə dine nê 'yêng 'yaw Jesu dara an̄ju ba ḏəlbənê dədəgə me ba biynəgə gə busə. Me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di sogədəgə nare di lê.¹⁴ Managə Jesu baa yêr yandē da, dusəw naw me waygə ba da: «Kalna dine di gə hane 'ywanan, əmnəgə bam bēdê. Dara i nare nê wun ya cendi de me Mārī lam dwārī duwa dədəgəlê.¹⁵ I sədē. Dwayna, nê wayang i gwale səw ḏang bi: Gun gə kalna Mārī lamna dwārī duwa dəwə ya dwe gə 'yêng de bēdê da, an̄ji ha ganda hara lew dē dwārī dənê Mārī-yê di bēdê.»¹⁶ Mwom da, Jesu laygə dine nê 'yêng di yibəgə daa jorgəwê me bogə əsaw dədəgəlê me bigə gə busə.

* 10:4 10.4 Deteronom 24.1. † 10:6 10.6 Diyê gə mani gəndəgə (Genèse) 1.27. ‡ 10:8 10.8 Diyê gə mani gəndəgə (Genèse) 2.24.

Jesu day gə aba 'ywa mani

(*Matiyê* 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Managə Jesu əndər bərmê-lê dara hara mwom da, abe mən wada gə gidi gəra piy gubêrêw dodê dərêwê me urəw ba da: «Aba gəlênin mani gə lade, nê ha ala i man man me nê ha 'ywa nəm gə bəlê gaba dama gə dərêw bəriṅ di mo?» ¹⁸ Jesu wayəw da: «Dana me mê 'ogən ba nê i gun gə lade mo? Gun gə lade da, i Mārī mən tenene. ¹⁹ Mê 'ocṅ mani nê bii gə 'woo gənê Mārī duwa waygə di com: Ba mê ha 'yaa gun gə urê dəma bêdê, ba mê ha 'ya gə jam gun diyamo bêdê. Ba mê ha miyê gun mani duwa bêdê. Ba mê ha sawaw gun gwale gə acṅe dəwê bêdê. Ba mê ha alaw gun mani nê acṅe bêdê. Ba mê ha alagə nê abam day gə im horəmbê me ca.» ²⁰ Abe di wayəw da: «Aba gəlênin mani, mani nê ta di da, nê algə managə dənani ni-yê ba.» ²¹ Jesu yêrəw bəraa, me dusəw urəw naṅe, me wayəw ba da: «Mani nê mən da, mê wor alagə səṅ. Ha ulay dəma-lê me kəl mani dəma nê 'ywa nê kərê dəma-lê bam pad me əsə gursə day 'yagə nare nê bugər. Yande me, mê ha 'ywa mani nê 'ywa daa Mārī səwê. Ərə hare pam tarən.» ²² Ərə Jesu gwale duwa gə ta di 'yoləw bêdê bəriṅ me səw mar bam ledede me əndər ya, dara anji, mani duwa nê 'ywa di 'yarbar naṅe.

²³ Jesu yêrbə woni gərsê gwale duwa nê tulbəwê di me waygə ba da: «Woni 'ywa mani da, ganda day gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom naṅe.» ²⁴ Woni gərsê gwale duwa di, dusərêgə nagə dara gwale gə anji waygə gandəw di. Me Jesu waygə đang bi: «Dəndan, ganda gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom naṅe. ²⁵ Jambal dəmnê libara gubə duwa-lê kaw, wom bêdê səṅ. Me gun gaba 'ywa mani da, ganda duwa gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom naṅ đoy bam.» ²⁶ Gwale gə ta di 'yagə woni gərsê gwale gənê Jesu di ərmê naṅe bi me, wajə gwale bulê day-ê ba da: «Me inam i yande da, i wi me ha neyama 'ywa bəlê di mo?» ²⁷ Jesu yêrbəgə me waygə da: «Nare da, wom đoy dədêgə le, me Mārī da, wom gandəw bêdê. Mani mən nê đoy Mārī dəw da, ilê bêdê.»

²⁸ Mwom da, Piyer wayəw da: «Me nenin da, nê kalanin mani pad bam taraninê, me nê ilênin pama tarəmê da, nin da, ha 'ya i man mo?» ²⁹ Jesu wayəw ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw đang bi: Gun gə kalna ciri duwa me, chamraw nê abje me nê namde me, iw me abêw me dəndaw labaa dage duwa bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, ³⁰ gə ha bwaw gun gə ta di mani nê pad ta di lê diyê dii aru caga dama duwa gə səṅa dədê ka: nê ciri, nê chamraw nê abje me nê namde me, nê igrêw me, nê dine, nê dage me ca. Gun gə ta di, ha gəlê i dəriṅ me ca. Me đan sanga da*, anji ha 'ywa i bəlê gaba dama gə dərêw bəriṅ. ³¹ Nare naṅ nê caga i nê pii cendi da, ha cwara 'ya i nê targiṅ dwaragəlê, me nare naṅ nê caga i targiṅ da, ha cwara 'ya i nê pii dwaragəlê me ca.»

Jesu way gwale gaba dii subu-lê ba gə ha 'yaw me baa ha dəmê daa nare nê mare dwaragəlê

(*Matiyê* 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Cendi ilê bərmê-lê dara hara Jursalem. I Jesu me ha dərêgəlê. Woni gərsê gwale duwa di ərəmdə gwale naṅ me, woni pama taragə da, laṅa algə le. Dang da, Jesu wol woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di məndagə me ilê wayagə gwale-yê dara mani nê məra ba ha 'yaw di. ³³ Waygə da: «Dwayna, dê ilê nagang harang i Jursalem. Managə ciri də ta-lê di me əndi gə Gun gorəndəw di, gə ha 'yan gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me əsəragəlê. Cendi ha bwaw gwale dənê kal ba gə 'yên nəm, me gəra ha 'yagə nare nê i Juwib bêdê əsəragəlê. ³⁴ Cendi ha alan mêng, ha bəsəbən lade sənê, ha gwaban gə bəraw me ha 'yane. Me wala gə subu-lê† da, nê ha dəmê daa munə-lê.»

Jak day gə Jā ur Jesu mani

(*Matiyê* 20.20-28)

§ 10:19 10.19 Kərara gə daa (Exode) 20.12-16. * 10:30 10.30 đan sanga Ur ba gə way wala gə Mārī ha cwa daa me səṅa me dərway. † 10:34 10.34 wala gə subu-lê: Yarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Markə 8.31 magtubu gəndədə də dodê-lê.

³⁵ Targiṇ ḏang da, nê Jak day gø Jã nê i Jebede dændaw hara Jesu tuløwê ib me wayøw ba da: «Aba gəlênin mani, mani nê nê ilênin urêmê ta di da, nê urnin ba mê alnanin gandagø le.» ³⁶ Anji urgø ba da: «Anê ur ba nê alnang i na mo?» ³⁷ Mwom da, cendi wayøw ba da: «Dawa dø mê dara dama mana døma gø 'yogøde-yê da, kalnin nê damnin gun møn øsê m gø abe-yê, me gun møn øsê m gø jele-yê me ca.» ³⁸ Me Jesu waygø da: «Mani nê anê amsøgø ta di da, anê 'ocnøgø bêdê. Gaa anê ha neyama chaa wamani gø nê ha chaw di mønang mo? Labaa gaa anê ha neyama urê gəlê gø dərriṇ gø nê ha gəlêw di mønang mo?»[‡] ³⁹ Cendi cow lê ba da: «Nê hanin neyama le.» Mwom da, Jesu di waygø ba da: «êw, anê ha chaa wamani gø nê ha chaw di le, me anê ha gəlê dərriṇ gø nê ha gəlêw di le 'yang. ⁴⁰ Me dara mana dan gaba dama, gun møn øsê n gø abe-yê me gø møn øsê n gø jele-yê me da, nê neyem ørmøng gandøw øndi bêdê. Mana gø ta di igø i nare nê Mārī ḏangøw gø gandøw di day.»

⁴¹ Managø woni gørsê gwale duwa nê wor mwaj di ba gø doy gwale gø ta di da, dusøwøgø nagø nê Jak day gø Jã di dødêgø. ⁴² Mwom da, Jesu 'ogøgø søwê pad day-ê me waygø ba da: «Anê 'ocn com dara nare nê gø ørmøgø ba gø i dolgø nê nê nare nê gøndêgø jiga jiga pad day-ê da, cendi bøl kwandagø ya ba gø i woni ciri day de. Me nare nê ladøbe kaw gølgø kwandagø nê nare dørêgø me ca. ⁴³ Me managø bulê dan-ê ka da, ha alala i yande bêdê. Gun gø urnê ba ina geche dan da, kal a ina aba køjêgø kwandaw. ⁴⁴ Me gun gø urnê ba ina gø pii bulê dan-ê anju da, kal awarna kwaya gønê kwandaw day pad. ⁴⁵ Yarna, øndi gø Gun gorøndøw di kaw, nê hara i dara køjê gø nare bêdê, me nê hara i dara gødê aba køjê gønê nare day me 'woo søn 'yadø made dara kødê gø nare nan daa me ca.»

Jesu tiṇøw Bartime gø boy dørêw bam

(Matyê 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa gøragø managø ciri dø Jeriko-lê, me managø cendi gandø bam ciri dø ta di-lê dara hara pii da, nare nan ha gandagø dara bwagø. Abe gø boy møn gø gø 'ogøw Bartime, gø i Time gorøndøw, dam lê børmê dugødøwê amsalê. ⁴⁷ Managø anji doy dara ba i Jesu gø Najared me ba yala anju da, anji so soy marjaw daa nan ba da: «Jesu gønê dole gø Dabid mwaw, yêr ṇagøni ni ḏe!» ⁴⁸ Mwom da, nare nan sogødøw dara anji ba ḏechøna bøw daa. Me anji sojø marjaw daa nan ḏoy gø pii bam bi: «Dole gø Dabid mwaw, yêr ṇagøni ni ḏe!» ⁴⁹ Mwom da, Jesu di ḏøbø dodê me waygø nare ba da: «'Wagønan abe gø ta di!» Nare di 'waga abe gø boy di me wayøw ba da: «Yø søm woy! So daa, anji 'ogøme.» ⁵⁰ Managø anji ba doy yande da, kal barge duwa gø geche dodê me so daa pølam ha øjø gø Jesu. ⁵¹ Me Jesu di wayøw da: «Mê ur ba nê alnam i na mo?» Abe gø boy di cow lê diyê ba da: «Aba gəlênin mani, tiṇøn dørê n bam. Kal nê yêr mana ya ni gø pii de.» ⁵² Jesu wayøw da: «Mê kala dusøm dønê da, mê 'yo bølê, me hale maa ḏøm.» Mana gø ta-lê dog da, abe gø boy di yêr mana ya duwa gø pii de me kal søw ha gø Jesu.

11

Jesu yala managø Jursalem

(Matyê 21.1-11; Luk 19.28-40; Jã 12.12-19)

¹ øw, Jesu day gø nê woni gørsê gwale duwa chidø yala ib gø ciri dø dine dø Bedpage me Betani me dø i ib gø ciri dø geche dø Jursalem di. Cendi hargø øjø kuṛa dø Olibe-yê. Mwom da, Jesu giy woni gørsê gwale duwa sør pii dørêwê, ² me waygø da: «Hana managø ciri dø 'ya dørøngê ta di! Anê dara ganda lê da, anê ha 'ywa kura gø dwe gø maw gø sade ḏøbø lê, dii møn kaw gun wor ajiṇaw søn. Awrønaw daa, hane nøm 'yanan. ³ Me gun urnøng, anê ba anê al yande dana mo da, waynaw da: «I Aba ciri nin me ur anju. Anji ha cwang gandøwe kalang me ca.»

[‡] 10:38 10.38 Managø magtubu dønê Mārī duwa dø gø jangødø pii gø bii gø gørek da, gø jangø mana gø ka-lê ba da: «Gaa anê ha neyama chaa mani nê kob dørøw-lê nê nê ha chagø øndi di mønang mo? Labaa gaa anê ha neyama ala batem dø nê ha aladø øndi di mønang mo?» Mani nê kob dørøw-lê me batem me da, Jesu way ørøm i gø wamani gø ha 'ywav di.

⁴ Woni gørsê gwale duwa nê sər di hargə me gəra ha 'ywa kura gə dwe di gə maw dəbə lē iche ciri bəddə bərmə-lē, me cendi awrəw daa. ⁵ Narje yab nê ilē ta di urgə da: «Anē al i na yande mo? Dara na me anē awr kura di mo?» ⁶ Ərə cendi cogə gwale gə Jesu wayagə gandəw di mwom da, gə kalgə ha.

⁷ Woni gørsê gwale gənē Jesu di hara gə kura gə dwe di 'yaw. Cendi darbəw barge day tarəwē me Jesu ajil dam lē diyē. ⁸ Nare naŋ da darbə barge day dodē bərmē dalawē, me nē mən da, basə day baje baje nē bəra nē cendi sabagə bam ta di me. ⁹ Nare woni hara pii Jesu dərəwē me woni pama tarəw me da sojə day ruŋu ba da:

«Sumi gə 'waga i Mārī duwa!

Kal Aba ciri gə Mārī biynēw anju gə hara gə suməw di

*busə dəwē, biynēw busə dəwē!**

¹⁰ Kal Mārī biynē busə dwārī də hara di dədē,

i dwārī dənē mwagrandə gə Dabid duwa.

Sumi gə 'waga i Mārī gə dam daa duwa.»

¹¹ Ərə Jesu yala managə Jursalem me gandə ha kulə gaba bwasa Mārī-yē. Anji yērbə tulbēw tulbēw bam pad mwom da, anji ha dara hara Betani gə woni gørsê gwale duwa nē mwaj dii sər di dara dawa 'yēne dəm.

Jesu sərgə dwaga

(Matiyē 21.18-19)

¹² Sanga dərə da, cendi so kal Betani bam da, Jesu cherni aləw, ¹³ me anji yēr dwaga alē hēŋ bajadə kubə ladə me da, ya yara gaa yaa dərə ba ilē mo. Managə ba gəra dwaga di gəndədəlē ib da, yēr i bajadə mərə dara i wala gənē dwaga dərə gaba yaa bēdē sən. ¹⁴ Mwom da, Jesu sərgə dwaga di ba da: «Caga ka da, də ha neyama yaa bēdē bəriŋ dəm. Guni mən kaw ha 'ywa yaa diya wama bēdē dəm!» Me woni gørsê gwale duwa di doy gwale gə ta di.

Jesu 'yor woni ala kenge managə kulə gaba bwasa Mārī-yē di bam

(Matiyē 21.12-17; Luk 19.45-48; Jā 2.13-22)

¹⁵ Ərə, Jesu day gə nē woni gørsê gwale duwa cwara yala Jursalem bi dəm. Jesu gandə ha kərē ciri dware də kulə gaba bwasa Mārī ilē di. Mana gə ta-lē di, anji yēr nare woni kəlē mani bam me woni kəlē me ilē, me anji so ilē 'ywaragəlē. Anji togədəgə woni kəlanga gursə tabəl day bam me lesərəgə woni kəlē kogəl bam gagege day bam me ca. ¹⁶ Me anji kal gun mən kaw u mani di cilangə nəm bēdē. ¹⁷ Ərə anji ilē gələgə nare mani-yē me waygə ba da: «Bag da, Mārī way gwale gə ta di managə Magtubu duwa lē ga bēdē mo? Anji way da: «Gə ha 'waga kulə ni di ba i kulə gaba amsa Mārī gənē nare nē gəndəgə jiga jiga pad day.»† Me 'yeni dan da, anē cow dan mana gaba budē gənē miidi day‡.»

¹⁸ Gechide nənē woni bwasa Mārī day me woni gəlē bii gə 'woo gənē Moyis duwa me doy gwale gə ta di me kanjə bərmē ba gə ha ala i man dara 'yaa gə Jesu mo? Cendi lanəwe dara gəlē duwa gə mani di əndēr nare di dusərəgəlē naŋe.

¹⁹ Gə turgə dawa dəranda dərə-lē da, Jesu day gə nē woni gørsê gwale duwa dəmgə bam ciri də Jursalem-mē di.

Dwaga də woye

(Matiyē 21.20-22)

²⁰ Sanga gə jomni dərə da, cendi ha pədē bərmē-lē me yēr dwaga də ta di dama lē, me tandi woy bam bəriŋ ya sabradə-lē ced. ²¹ Piyer dusəw guw dara mani nē pii alal di, me wayəw Jesu da: «Aba gələnin mani, yēr dwaga də tanga mē sərgədə di cor woy bam bəriŋ.» ²² Mwom da, Jesu way gə woni gørsê gwale duwa ba da: «Kalna dusərəng Mārī dəwē! ²³ I sədə. Dwayna, nē wayang i

* 11:9 11.9 Diri (Psaume) 118.25-26 † 11:17 11.17 Esayi (Esaie) 56.7 ‡ 11:17 11.17 mana gaba budē gənē miidi day: Jormi (Jérémie) 7.11.

gwale səw ɔ̄ang bi: Managə gun waynadə kura də ta di ba biyarna mana gə ka-lê cəmnê daa hana əndarna kuray gə geche dalawê, me anji gagəna gwale dusəwê bêdê, me kalna dusəw Mārī dəwê gwale gə ta di, ba ha alale da, Mārī ha alawe. ²⁴ I dara ta di me nê wayang nəm: Mani nê woy woy nê anê amsəna Mārī dara ba alnange da, kalna dusəwêng dəwê dara ba 'yang mani nê ta di le ɔ̄əm, me Mārī ha 'yang gandagə le. ²⁵ Me managə anê ɔ̄əbənê daa dara amsa Mārī me anê ina gə gwale lê gə gun da, kalna dusəwêng həlalna dəwê. Do me Abrang gə Mārī gaba dama daa di kaw ha kala dusəw həlala acna dan dəwê me ca. [²⁶ Me anê kalna dusəwêng həlalna kwandang acna day dəwê bêdê da, Abrang gə Mārī gaba dama daa di kaw ha kala dusəw həlala acna dan dəwê bêdê me ca.]»

I wi me 'yaw Jesu bərmê me al gə mani mo?

(Matiyê 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwaragə hara Jursalem bi. Managə Jesu kədəbêr kərê managə ciri dwarê də kulə gaba bwasa Mārī di ilê di da, gechide nê nê woni bwasa Mārī day me, woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me, gechide nê nê nare nê Juwib day nê ɔ̄ang me, chidəbê hara Jesu səwê ib ib. ²⁸ Ərə cendi urbəw ba da: «I gə dwana gə woy me mê al gə mani nê ta di mo? I wi me 'yam bərmê ba mê alna mani nê ta di mo?» ²⁹ Jesu cogə lê diyê ba da: «Nê ha urêng gwale gə urê mən tenene ka. Cwanan lê diyê do me əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di sən. ³⁰ I wi me giyê Jā algə nare batem di mo? I Mārī, labaa i nare nê gəsgêdə mo? Cwanan lê diyê.» ³¹ Mwom da, cendi ilê wajəba gwale bulê day-ê ba da: «Dê cwanaw ənda lê diyê ba i Mārī da, anji ha wayandə ba dê yêng gwale gə Jā wayəw di bêdê, dana mo? ³² Me dê cwanaw ənda ba i nare nê gəsgêdə mwom da, *i na gaa ha alandə mo?*» Cendi langə i nare nê gəre di dara nare nê pad di ərəm dara Jā Batis di ba i aba cəmê Mārī bəw 'yang. ³³ Mwom da, cendi cor wayəw Jesu di da: «Nê 'ocninin bêdê.» Me anji waygə da: «Yande da, əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di bêdê me ca.»

12

Gwale gə diri gənê woni gama yabəra nê dusəwêgə acn day

(Matiyê 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Ərə Jesu so ilê wayagə gechide nê nê nare nê Juwib di gwale gə diri ba da: «Abe mən yigə yabəra, me jê daga di daa, me ɔ̄angəwə mana gaba chidə gə nimi duwa, mwom da, aw mana hoo daa dara ɔ̄əbə gamaw nəm. Dang da, anji kalgə daga di woni ala giyê əsəragəlê, me ya məjêni-yê. ² Me wala gaba cêw di neyemme ɔ̄əm da, aba ciri di giy gə kwaya duwa mən ba hana 'ywana woni gama yabəra di, cendi ba junê yabəra day me 'yanaw duwa me ca. ³ Ərə cendi yə kwaya di, gobəw me 'yorəw cow bi əsêw pêgin. ⁴ Mwom da, aba ciri di giy gə kwaya gə ɔ̄ang, anji gə ta di cendi gobə dəw me cadəbəw me ca. ⁵ Aba ciri giy gə gun gə ɔ̄ang kaw, cendi 'yêw bam, ərə anji kəjə koy nan ɔ̄ang bi kaw, cendi gobə nê yab me 'yê nê yab bam me ca. ⁶ Kwaya di, mən kaw worəw lê bêdê ɔ̄əm. Ka da, wor i gorəndəw mən tenene ɔ̄əm, me dusəw urəw nanə. Me anji giy gə gandəw targin, me way dusəwê ba ka da, cendi ba ha lanale ɔ̄əm. ⁷ Ərə, woni gama yabəra di wajə gwale bulê day-ê ba da: «Yarnandə aba 'woo dəba sanga di! Hane 'yanandə gandəw bam, me dəba di warnandə ənda.» ⁸ Mwom da, cendi yə gorəndəw di 'yêw bam me asə kumbə duwa managə daga gənê yabəra duwa di tarəwê bam iche.»

⁹ Mana gə ta-lê da, Jesu ur nare woni dwaya gwale duwa ba da: «Yande da, aba ciri gənê yabəra di ha ala i man mo? Anji hara gə səw duwa me ha 'yaa woni gama yabəra nê ta di bam, me ha 'woo daga di 'yagə nê ɔ̄ang əsəragəlê. ¹⁰ Anê asə gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di bêdê mo? Gə jangə ba da:

Kura də woni awa kuləli gəndə bam di

yala gədə kura sədə də idə yêê kulə di daa tandi.

¹¹ *I Aba ciri gə Mārī me al mani nê ta di,*

i mani nê lade nan nê ɔ̄oy dədêng bam me Mārī algə,

me dê yarang gandagø gø dərêndø ta di.*»

¹² Gechide nê nê nare nê Juwib day di 'ocn com dara Jesu ba way gwale gø diri gø ta di i dødêgø lê cendi. Ta di me cendi kanjê bərmê dara yêê gø Jesu. Me cendi lanğø i nare nê gøre di, me borgø yaa me kaləw dī.

Gwale gaba 'ywagaw dole lombo
(Matyê 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Targin đang da, gechide nê nê nare nê Juwib day ur ba gø gərsê Jesu ba gø doy gwale bəwê me ba gø yəw nəm. Ta di me cendi giyəw nare nê yab nê gø 'ogəgø Parise me nare nê yab nê nê dole gø ErodAntipas duwa me. ¹⁴ Mwom da, cendi gəra urəw ba da: «Aba gəlênin mani, nê 'ocnine dara mê i aba waya gwale səw dəban lanğaw gø gun, dara doləm gø nare nê ladəbe bêdê me ca. Me mê gəlgø nare gwale səw gø Mārī ur nare baalna di gø bərmê duwa. Waynin daa sən! Bag da, 'ywagaw gø dole gø geche gø Rom lombo da, ladəle mo?† Dê 'yogəw ənda, labaa dê 'yogəw ənda bêdê mo?»

¹⁵ Me Jesu 'ocn com dara cendi i nare woni waya gwale gø bədêgø məra me dusərêgø i jiga, mwom da, anji waygø ba da: «I dara na me anê urən gwale gaba gərsən nəm yande mo? Unən gursə də chile də deniyē‡ mən, hane nəm 'yanan, nê ur ba nê yêrdə le.» ¹⁶ Cendi 'wow chile di gəra nəm 'yaw mwom da, anji urgø ba da: «Managø chile də ka di sədê da, i wi dəw me suməw me ilê mo?» Cendi wayəw ba i dole gø geche gø Rom. ¹⁷ Mwom da, Jesu waygø da: «Mani nê nê dole duwa da, 'yanaw dole di, me mani nê nê Mārī duwa kaw, 'yanaw Mārī di le me ca.» Ərə Jesu gwale duwa di 'yagø ərmê nanə.

Gwale gənê nare nê mare dəmê day gø daa managø munə-lê
(Matyê 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Targin đang da, nare mən nê gø 'ogəgø Saduse hara 'yo Jesu. Cendi ərəm day ba nare nê mare da, Mārī ba ha dəmêgø daa munə-lê bêdê bərin. Me cendi ur Jesu ba da: ¹⁹ «Aba gəlênin mani, Moyis jangəndø managø bii ənda gø 'woo-lê ba abe gø unê deme me yana gandədø dwe bêdê me marna bam da, chendəw ba unê diyamo di, me ba yanaw gø chendəw gø aba mara di dine. § ²⁰ Caga da, doy: Wala mən, chebni də nare wurgəsubu ilê. Chandragø gø geche u deme me mar bam dəban yaa gø dine. ²¹ Gø aba dii sər-ê u aba mara di diyamo, me anji kaw mar bam dəban yaa gandədø dine me ca. Mani nê ta di alal yande bi gø aba di subu-lê di me ²² nê wor di me ca. Chamre nê wurgəsubu di mar bam pad day-ê pad dəban yaa gø dine. Taragəlê da, deme di, wala dəra neyem, me tandi kaw mar bam me ca. ²³ Yande da, wala gø Mārī dəmêgø nare nê mare daa munə-lê da, tandi ha 'ya i gø woy diyamo mo? Dara cendi pad day-ê tanga i tərgadə.»

²⁴ Me Jesu cogø lê diyê ba da: «'Yeni da, dədəng nol i bam. I dara anê 'ocn Magtubu dənê Mārī di bêdê me dwana duwa di bêdê me ca. ²⁵ Yarna, đan, wala gaba dəmê daa munə-lê da, abje day gø nê namde ha laya sədêgø bêdê me cendi ha dama i ya paja nê nê Mārī duwa nê daa de, alê daa managø Mārī tuləwê. ²⁶ Gwale gənê nare nê mare dəmê day gø daa munə-lê da, anê asa gwale managø magtubu dənê Moyis duwa-lê di bêdê mo? Ərmənê gwale gənê habda gø đwag đwag gø duwa 'yo dəwê di. Mana gø ta-lê di me Mārī wayəw Moyis ba da: «Nê i Mārī gənê Abrahamduwa

* 12:11 12.11 Diri (Psaume) 118.22-23 † 12:14 12.14 Bag da, 'ywagaw gø dole gø geche gø Rom lombo da, ladəle mo? Gwale gø urê gø ka di i ya ba gø tow i Jesu boy de. Anji waynagø ba 'ywagagø gø nare nê Rom lombo ba ladəle da, nare nê Juwib nan ha əlêwe dara cendi ur ba gø dam i gø dədêgø day. Anji waynagø 'ywaga di ba ladə bêdê da, nare nê nê Erod duwa di ha waygø nare nê Rom daa, me cendi ha yêwe ya aba lama mana de. ‡ 12:15 12.15 deniyē Gursə də chile də gø 'ogədø «deniyē» da, də mən da, i gursə də idø 'ywagaw gun mən giyəw duwa gø ala wala mən dalawê. I gø gursə də deniyē də ta di me nare nê Juwib 'yogəw gø dole gø Rom lombo di. § 12:19 12.19 Deteronom 25.5-6

me gənêIsakduwa me gənêJakobduwa me ca.)* 27 Mārī di, i Mārī gənê nare nê mare day bêdê†, me i gənê nare nê dam bəra day. I sədə, dədəng nol i bam bəriŋ.»

Bii gə 'woo-lê da, gə woy me d̄oy kwandaw bam pad di mo?
(*Matyê* 22.34-40; Luk 10.25-28)

28 Aba gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa mən doy gwale gə cendi gagəw di, me anji yêr dara Jesu cogə lê diyê ladə me ca. Mwom da, anji chidə Jesu səwê me urəw ba da: «Managə bii ənda gə 'woo-lê da, gə woy me d̄oy kwandaw bam pad di mo?» 29 Ərə Jesu cow lê diyê ba da: «Bii gə 'woo gə d̄oy kwandaw bam pad di me i ta: «*Dwayna*, 'yeni nare nêIsrayel, *Aba ciri gə* Mārī di, i Mārī ənda. Aba ciri gə Mārī di i anju mən tenene. 30 *Mwom da*, mê ha urê Aba ciri gə Mārī dəma gə dusəm mən, gə dundəm pad, gə ərmê dəma pad me gə dwana dəma pad me ca.»‡ 31 Me targiŋ d̄ang da: «Mê ha urê jam gun ya səm dəma gang de.»§ Bii gə 'woo kwandaw d̄waragəlê gaba d̄waya gə sər ta di bam da, ilê bêdê.»

32 Mwom da, aba gəlê bii gə 'woo wayəw Jesu ba da: «Ladə nanə, aba gələnin mani, mê way i sədə. Aba ciri gə Mārī da, i anju mən tenene, gə d̄ang ilê bêdê. 33 Yandə da, urêw gə dusəm də mən, gə ərmê dəma pad, gə dwana dəma pad me, urê gə jam gun ya səm dəma de me ca da, ladə d̄oy ulê gə mwagna bwasa gə Mārī bam me d̄oy alaw gə Mārī sarga də d̄ang pad me di bam.» 34 Jesu 'ocŋ dara anji cow i gwale gə lade lê diyê mwom da, cor wayəw ba da: «Wor ib mərə mê ha kala Mārī lama d̄wārī duwa dəmê.»

Targiŋ d̄ang da, cendi laŋe, gun mən kaw neyem urêw gwale gə urê d̄ang bêdê d̄əm.

Gwale gənê Dole gə Mārī biyêw gə Kris day gə Dabid
(*Matyê* 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Me managə Jesu ilê gəlê mani managə kərê ciri d̄warə də kulə gaba bwasa Mārī ilê lê da, anji ur nare di ba da: «I man me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa way ba Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ba i dole gə Dabid mwaw mo? 36 Dabid gə səw duwa gang kaw, Dundi dənê Mārī duwa nogə gəndəw daa me anji way daa pədeŋ-yê ba da:

«*Aba ciri gə* Mārī wayəw aba ciri ni:

Hare, mê dam əsən gə abe-yê

bəraa nê ha bwam woni maŋande dəma dodê

gədamê baa do.)*

37 Dabid gə bəw duwa gang kaw way ba Dole gə Mārī biyêw gə Kris di ba i aba ciri duwa. Gwale gə ta di gələndə dara Dole gə Mārī biyêw di ba i Dabid mwaw mərə bêdê. Yandə bêdê ɓa?»

Woni gəlê bii gə 'woo mani day nê ala
(*Matyê* 23.1-36; Luk 20.45-47)

Nare nê gəre naŋ ilê d̄waya Jesu gwale duwa gə sii 'ywala. 38 Managə gəlê duwa gə mani-yê da, anji way da: «Asəna angal danne! Alna mani ya woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa ba gə al nəm de bêdê. Cendi ur hurba gə barge gə gechide gaba sumi kədəbêr nəm me ur ba gə alnagə labiya managə gegêr-ê me. 39 Cendi ur dama mana gaba sumi-yê managə kulə gaba amsa Mārī-yê, me wama gə mani-yê kaw, cendi ur i mana gaba sumi me ca. 40 Cendi chêbə namde nê wambə mani day bam, me d̄ang da, cendi d̄əbənê dara amsa Mārī da, amsə bəraa bəraa bəraa *dara gəlê* gə sədêgə ba gə i nê ladəbe cendi. Me sanga da, sariya day ha wama nanə.»

Mani nê dwani nê deme də wambə dərə
(*Luk* 21.1-4)

* 12:26 12.26 Kərara gə daa (Exode) 3.2,6 † 12:27 12.26,27 «Nê i Mārī gənê Abraham duwa me gənê Isak duwa me gənê Jakob duwa me ca.» Abraham me Isak me Jakob me mar bam ɓəgədeŋ do me Mārī wayəw Moyis gwale gə ta di sən. Managə Jesu way ba Mārī ba i gənê nare nê mare day bêdê da, ta di way i dara ba Abraham me Isak me Jakob me margə bam məndagə me da, cendi dam lê bəra.

‡ 12:30 12.30 Deteronom 6.4-5 § 12:31 12.31 Lebitik 19.18 * 12:36 12.36 Diri (Psaume) 118.1

⁴¹ Managə kərê ciri dwarzə də kulə gaba bwasa Mārī ilê da, mana mən gə nare hara gə gursə day al gə dwani gə Mārī ilê. Me Jesu dam co dərêw me ilê yara gə mani nê cendi ilê alagəlê di. Nare nan̄ woni 'ywa mani da, 'ya gursə day 'yarbar. ⁴² Ərə deme də wambə də i bugər hara dərə 'ya chile sər də neyem ala gə mani bêdê. ⁴³ Mwom da, Jesu 'ogə woni gərsê gwale duwa me waygə ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Deme də wambə də ta di 'ya mani dərə d̄oy nare nê pad di bam. ⁴⁴ Nê way yande dara nare di, i gursə day də wor dodê, giyê dərə ilê bêdê do me, cendi hara 'ya sən̄. Me tandi da, mani pad jaldəle, me cor 'ya i mani pad nê ilê kərê dərə-lê dara əsê gə sədə di bam.»

13

Kulə gaba bwasa Mārī di ha meyendara i bam

(Matiyê 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Managə Jesu ganda bam iche kulə gaba bwasa Mārī-yê da, aba gərsê gwale duwa gə mən wayəw ba da: «Aba gəlênin mani, yêr kuṛa də ladəbe də gechide də gə aw gə ciri də ka di de! Ciri di, gə awdə ladə nan̄!» ² Ərə Jesu wayəw da: «êw, me ciri də geche də mê yêrdə ta di, kuṛa də gə awdə nəm mən tenene kaw, sangə ha wara lê kondədə dədê bêdê. Mani pad nê i ta di ha meyendara i bam.»

Mani nê ha alala gə woni gərsê gwale gənê Jesu duwa

(Matiyê 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Mwom da, Jesu ha dama managə kuṛa də Olibe dədê me cwa dərêw əjə kulə gaba bwasa Mārī di. Me Piyer me Jak me Jā me Andərə me ha 'yaww bam tulı̄-yê hiñe, me urəw nəm ba da: ⁴ «Waynin daa: I mindi na me mani nê ta di ha alala mo? I mani na me ha gəlênin wala day gə ba haralê di ba yala neyem d̄əm mo?» ⁵ Ərə Jesu waygə da: «Asna angal dan ladle! Kalna gun mən lamnang bêdê! ⁶ Nare nan̄ ha 'woo sumən hara nəm lê me, wi kaw ha waya ba Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ba i anju, me cendi ha lama nare nan̄ bwagə bam. ⁷ Managə anê dara dwaya gwale gənê say də tulêngê ib me, də mana gə hêñ-yê gwale dərə me kaw,alna laña bêdê, dara mani nê ya ta de di alala le ba, d̄əm da, i dərıñə 'yaña dərə bêdê sən̄. ⁸ Nare nê wama gə mən-nê ha jara say gə kwandagə nê wama gə d̄angê, me dolgə ha jara say gə kwandagə dolgə. Mana-lê jiga jiga kaw, sən̄a ha gəgədarale, me badəgara kaw ha əndara lê ciri-yê jiga jiga me ca. Wamani gə ta di, wun i ya yaa ba jêgədə gə deme dərıñ nê pii-yê ta de sən̄.

⁹ «'Yeni di, asna angal dan ladle! Gə ha 'yang woni aa sariya nêñê nare nê Juwib day əsəragəlê, gə ha gwabang managə kuləli day woni amsa Mārī-yê, gə ha hara gandang gechide dərêgəlê me dolgə dərêgəlê me dara daran əndi. Mana gə ta-lê da, anê ha 'ya woni wayagə Nō də lade. ¹⁰ Dara wala 'yaña duwa-lê da, kal nare nê gəndêgə jiga jiga pad sən̄a dədê ka dwayna Nō də lade di le do. ¹¹ Me managə gə dara yibêng 'yagə woni dwana əsəragəlê da, harna sədêng pii dara gwale gə anê ha wayaw di bêdê. Anê gəra ha waya i gwale gə Mārī ha 'yang gandəw anju, dara gwale gə ha ganda bədêngê di da, i gə dan gə sədêng bêdê, me i gə Dundi dənê Mārī duwa dərə. ¹² Gun chendəw duwa gang ha 'yaw woni dwana əsəragəlê dara ba 'yanaw bam. Dwe abêw duwa gang kaw ha ala yande gə dwe me ca. Dine nê yaa da, ha kədê woni marande gə waragə woni yagə, me cendi ha 'yagə woni dwana əsəragəlê dara ba 'yanagə bam. ¹³ Nare pad ha əlênge dara daran əndi, me gun gə yinê səw wayna kalna dusəw dənê bəraa 'yaña-lê da, Mārī ha bəlêwe.»

Nare ha gəlê dərıñ nan̄e

(Matiyê 24.15-28; Luk 21.20-24)

¹⁴ «Wala mən, anê ha yara *mani nê* al əñama woni meyanda mana bam di* inalê mana gə dee cendi ha 'ya lê bêdê. Kal gun gaba asa gwale gə ta di da, a 'wacnana gəndəw ladna! Managə anê yarna mani nê al əñama nê ta di da, kal nare nê i managə wama gə Jude-yê da, gə wana hana kuṛa

* 13:14 13.14 *mani nê* al əñama woni meyanda mana bam di: Yarna Daniyel 9.27

dødê. ¹⁵ Gun gø damna daa managø kulø duwa døwê da, a chinê dodê dara laya gø mani nê ilê kulê di bêdê døm. ¹⁶ Me gun gø inalê bam yigalê kaw, a cwarnay hane ulay dara laya gø barge duwa bêdê døm me ca. ¹⁷ Owe namde woni gudi gudi me woni 'yagø dændragø nãy-yê me ca da, wamani ha 'ywagø le wala gø ta-lê di! ¹⁸ Amsøna Mārī dara kal mani nê ta di hane wala gø urni-yê bêdê. ¹⁹ Dara wala gø ta-lê da, ha 'ya i gəlê gø dərīn gø geche gø dii møn kaw gun 'yow bêdê managø bægøden gø Mārī bo gø mani pad bəraa laba. Ðaŋ kaw, gəlê gø dərīn gø ya ta de ha 'yale dŋang bêdê bərīn. ²⁰ I sødø, wala gaba gəlê gø dərīn gø ta-lê da, Aba ciri gø Mārī di dee ørmønê me junê wala gø yab bwana bam bêdê da, gun møn gø dee ha 'ywa bəlê duwa da, ilê bêdê. Me anji ørmê dara ba ha joo wala gø yab di bam døm dara nare nê anji anjəragø dara ba ina i duwa di.

²¹ «Wala gø ta-lê da, nare ha wayang <Yarna, Dole gø Mārī biyêw gø Kris di, i ka>, labaa <Yarna, Dole gø Mārī biyêw gø Kris di, ilê ta>. Gun gø waynang yande da, yinê gwale duwa di bêdê. ²² Dara nare woni kulagø ha bərīnê. Gun gø møn ha wayang Dole gø Mārī biyêw gø Kris di, ba i anju, me i kulagø. Nê yab da ha wayang ba gø i woni cəmê Mārī bəw, me i kulagø. Cendi ha ala mani nê daŋa me mani nê døy nare dødêgø bam me dara lama gø nare. Cendi 'ywana bərmê da, ha lama nare nê Mārī anjəragø di gang me ca. ²³ Yande da, 'yeni di, asna angal dan ladle. Nê wayang daa pii dara mani pad nê haralê di døm.»

Gun gorøndøw di cwara haralê
(*Matiyê* 24.29-44; Luk 21.25-33)

²⁴ «Me wala gø ta-lê da, gəlê gø dərīn gø ta di tarøwê da, dawa ha aa bêdê, mana ha cwara i diløm kədab me, duru kaw ha acŋa mana bêdê me, ²⁵ dechu kaw ha bwara dodê, me mani nê daa pad woni dwana kaw, ha gægødara daa me ca. ²⁶ Mana gø ta-lê dog, nare ha yara Gun gorøndøw di chêê lê daa siyaya dalawê hara nøm dodê gø 'ywagøda duwa gø naŋ me ca. ²⁷ Anji ha kəjê paja nê nê Mārī duwa nê daa mana lê pad, managø tulin dø jomni-yê me dø turgø-lê me øsay gø abe-yê me øsay gø jele-yê me, dara daya gø nare nê anji anjəragø di dodê.»

²⁸ «ørmønê gwale gønê dwaga dəra yarna søn. Managø gangøradø nê dine dara 'waja daa me bajadø cwarna kulaje me da, anê 'ocŋ dara marsøni ba i ib døm. ²⁹ Cwara gønê Gun gorøndøw di kaw ha wunê i yande di me ca: Managø anê dara yara mani nê dee nê wayang gwale day pii di dara alala da, 'wacŋana dara Gun gorøndøw di yala lê ib døm, anji ilê ciri bødê. ³⁰ I sødø. Dwayna, nê wayang i gwale səw dŋang bi: Mani nê pad ta di dara alala da, nare nê caga ka di ha mara bam pad pii dərêgəlê bêdê søn. ³¹ Daa me, sønna me, ha meyandara i bam me gwale ni da, ha meyandara bam bêdê bərīn.

³² «Me wala gø ta di me dawa dø ta di me da, gun møn kaw 'ocŋøgø bêdê. Paja nê nê Mārī duwa nê daa kaw 'ocŋøgø bêdê, me Mārī gorøndøw kaw 'ocŋøgø bêdê me ca. I Abêw gø Mārī møn tenene me 'ocŋøgø anju. ³³ Asna angal dan ladle me damna daa dərêng bəra, dara dawa dø ta di hara dəra da, anê 'ocŋødø bêdê.

³⁴ «Mani di ha alala wun i ya abe møn gø so ha møjêni-yê ta de. Anji kalgø koy duwa ciri di øsəragəlê me 'yagø wi kaw giyê duwa, giyê duwa, me anji wayøw aba gama ciri bødø ba damna dərêw bəra jang me ca. ³⁵ Yande da, damna dərêng bəra jang, dara na anê 'ocŋ dawa dø aba ciri di cwara nøm di bêdê. Gaa ha 'ya gø turgø, labaa gø changa dwarzø, labaa gøray hərdê duwa-lê, labaa gø manapər som. ³⁶ Managø anji cwarne jisgø yande da, kal anji 'ywanang 'ya gø nuni-yê bêdê. ³⁷ Gwale gø nê wayøw ka di, nê wayang i 'yeni di pad: Damna dərêng bəra jang!»

14

Gechide nê nê Juwib day ur ba gø 'yê Jesu
(*Matiyê* 26.1-5; Luk 22.1-2; Jā 11.45-53)

¹ Wor wala sər da i wala gaba ala sii 'ywala gø kərara gø daa kwaynani-yê gønê nare nê Juwib day me gaba ala sii 'ywala gønê mapa gø dəban lebər me ca. Gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gø 'woo gønê Moyis duwa me kanjə kojəgê dara ba gø yø gø Jesu 'yêw nøm.

² Cendi way ba da: «Ladni duwa da, yinêndə gandəw wala gaba sii 'ywala-lê dên bêdê, dara gaa nare di ha swa gə gwale som.»

Deme tidərəw Jesu swani dəwê
(*Matiyê* 26.6-13; Jā 12.1-8)

³ Mana gə ta-lê da, Jesu ilê ciri də Betani, managə kərê nê abe mən gə gə 'ogəw «Simō gaba cagəm»-mê, *dara tanga pii cagəm* aləwe. Me managə Jesu ilê wama mani-yê da, deme mən hara yê mərda gə albatər* əsədêlê. Mərda gə ta di, swani gə lade gə habda† gə bii 'yol nan me kili duwa kaw wom nan me ilê dwali-yê. Tandi bol mərda di bəw bam me tidərəw Jesu swani dəwê. ⁴ Ərə, nare nê mən nê ilê ta di, dusərêgə nagəle me wajə gwale bulê day-ê ba da: «Ta di da, ladni duwa da, i na lê mo? Tandi meyende swani gə lade di bam! ⁵ Swani gə ta di, dee gə kəlnêw bam da, gursə duwa neyem dənê aba ala giyê aliya mən dalawê. Ta di, dee dê əsgə ənda nare nê bugər gursə də ta di dēna, ladə bêdê mo?» Me cendi ilê n̄ama deme di lê.

⁶ Me Jesu waygə da: «Kalna deme di mana mən! Dana me anê jibadə mo? Mani nê tandi al dara daran əndi ta di, i giyê gə lade. ⁷ Yeni, nare nê bugər da, ilê gandang anê ha ala gandagə ladni gə wala wala gə dərəng ur lê sən. Me əndi da, anê ha 'ywan targiŋ d̄ang bêdê. ⁸ Tandi al i mani nê tandi neyem alagə. Tandi tidərən swani sənê bam pii ta di, tandi d̄angərə i sən pii do me gə ha mōn sən. ⁹ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Mana gə gə ha waya Nō də lade di lê jiga jiga sənə gəndədêlê pad ta di da, deme di kaw, gə ha waya gwale dərə le dara mani nê tandi al ta di, me nare dusərêgə ha ərmê dədê bi bi me ca.»

Juda kəl Jesu bam
(*Matiyê* 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Mwom da, Juda Iskariyod gə i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê mwaj dii sər gun day mən, ha wayagə gechide nê nê woni bwasa Mārī day ba ha 'yagə Jesu əsəragêlê me cendi ba yinêw. ¹¹ Managə cendi doy yandə da, sədêgə 'yolgə nanə. Ərə, ərməw ba gə ha 'yaw gursə. Mwom da, Juda di kanjə bərmê gə lade kərab me ba ha 'yagə Jesu əsəragêlê.

Jesu wom mani day gə nê woni gərsê gwale duwa mən
(*Matiyê* 26.17-30; Luk 22.7-23; Jā 13.21-30; 1 Korentə 11.23-25)

¹² Wala gə dəriŋ nê pii-yê gənê sii 'ywala gənê mapa gə dəban lebər da, i wala gə gə 'yêgədə i gəgərŋje nê dine bosə nəm gə sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani-yê di. Mwom da, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa wayəw da: «Mê ur ba nê hananin alnanin mani nê wama woni sii 'ywala di i woy me mê ha wama mo?» ¹³ Mwom da, Jesu giy woni gərsê gwale duwa nê sər pii me waygə da: «Hana managə ciri də Jursalem-mê. Gun mən hara sawa dərəng daa, go nimi gə pərəm ta di, pamna tarəw. ¹⁴ Ciri də anji gandəna hana lê da, waynaw aba ciri di ba Aba gələng mani way da ba i kulə gə woy-yê me baa ha wama mani nê wama woni sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani yê di gə nê woni gərsê gwale duwa lê di mo? ¹⁵ Managə ciri də ta di-lê da, kulə mən gə gə aw daa jaw dəwê ilê. Aba ciri di ha gələng gandəw. I kulə gə geche me gə d̄angərə mani pad ilê d̄əm. I mana gə ta-lê me anê ha ala mani nê wama woni sii 'ywala di lê.» ¹⁶ Ərə, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di hargə me gərgə Jursalem di me ha 'ywa mani di ya Jesu ba waygə nəm de, me ala mani nê wama woni sii 'ywala di.

¹⁷ Gə turgə dawa d̄wanda dərə-lê da, Jesu hara gə nê woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di. ¹⁸ Cendi dam dodê dara mani nê wama di me ilê wamagêlê mwom da, Jesu waygə da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Gun mən d̄warangê ha 'yan woni marənde ni əsəragêlê. I 'yeni nê anê ilê wama gandən mani ta di, gun dan mən.» ¹⁹ Woni gərsê gwale duwa di, laŋa yala algə, me urbə Jesu mən mən ba da: «Gaa i əndi mo? Gaa i əndi mo?» ²⁰ Jesu waygə da: «I gun gə mən gə d̄warangê 'yeni woni gərsê gwale ni nê mwaj dii sər di gaba hura əsəw dasa-lê gandən

* 14:3 14.3 albatər: I kuŋa də gun neyem b̄waladə bam kalang. † 14:3 14.3 habda: Managə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw habda gə ta di suməw mana gə ka. Suməw i «nar».

ta di. ²¹ I sədə, əndi gə Gun gorəndəw di, nê ha marale ya Magtubu dənê Mārī duwa ba way nəm dara daran ta de. Me anju gaba 'yan woni marande ni əsəragəlê di da, wamani ha 'ywawe. Dee gə yanaw bêdê kaw, ladə dɔy bam.»

²² Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa ilê wama mani-yê di mwom da, Jesu u mapa me biy bəw lê diyê me bolbə dodê me 'yagə me, anji waygə ba da: «Unê, ta di i doni gə sən.»

²³ Targın dɛng da, anji u kob də gani gənəyabərayaa duwa ilê dwaliŋ-yê əsəwê. Anji aləw Mārī doche me 'yagə woni gərsê gwale duwa me cendi chê pad day-ê pad. ²⁴ Mwom da, anji waygə ba da: «Ta di, i bare ni. Anji bor dodê dara nare nê gəre dədêgə. I bare gə Mārī sərgə gə səw dara ba yə gə məlan gə nare duwa. ²⁵ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dɛng bi: Nê ha chaa gani gənê yabəra yaa duwa di bêdê, bəraa i wala gə dɛng nê ha chaa gə dərway i managə ciri dənê Mārī-yê dɛm.»

²⁶ Targın dɛng da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa tugə diri də idə bwaw Mārī jilay. Mwom da, cendi gandəgə iche dara hara managə kuɾa də Olibe dədê.

Jesu way dara Piyer ba bəlê bəw sarni dəwê

(Matiyê 26.31-35; Luk 22.31-34; Jā 13.36-38)

²⁷ Ərə, Jesu waygə ba da: «Pad dan-ê pad, anê ha gənên i bam. Nê way yande dara Mārī way gwale me gə jangəlê Magtubu duwa-lê ba a ha 'yaa aba gama dəmênje di i bam, me dəmênje di ba ha cagəda daa jiga jiga pad.† ²⁸ Ərə, wala gə nê dara dəmê daa nare nê mare dwaɾagəlê mwom da, nê ha hara gamangê alê wama gə Galile-yê.» ²⁹ Ərə Piyer wayəw ba da: «Kwandan nê pad ta di gənênəm bam kaw, əndi da, nê ha gənêm bam bêdê bəriŋ.» ³⁰ Me Jesu wayəw ba da: «Doy, nê wayəm i gwale səw: Changa də laba-lê di, mê ha bəlê bəm sarni dənê ba mê 'ocnən bêdê, ba mê 'ocnən bêdê, dii subu, do me gəray ha hərdê dəw sər sən.» ³¹ Me Piyer ajmar ilê wayalê: «Nê ha bəlê bən sarni dəmê bêdê bəriŋ! Inam i made kaw, nê mar i gandəm!» Me kwandaw nê pad di kaw, way day yande me ca.

Jesu amsə Mārī managə Gedjemani

(Matiyê 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Ərə, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gərgə mana mən gə gə 'ogəw Gedjemani-yê, me anji waygə da: «'Yeni da, damna dodê mana gə ka-lê, me əndi da, nê ha alê ta dara amsa gə Mārī.» ³³ Managə anji ha dara amsa Mārī da, anji wol Piyer me Jak me Jā me gandəw. Ərə anji ilê nulê səwê me laŋa aləw naŋe ³⁴ me waygə ba da: «Sən mar mara gə made bəriŋ. Damna mana gə ka-lê di, me damna dərêng bəra!»

³⁵ Anji chidə ha pii hiŋe me kal səw əbêr dodê sənə-lê, me amsə Mārī ba ladna dərêwê da, anju ba chidənêw dawa də idə gəlê gə dəriŋ di hana nəm bam. ³⁶ Anji way da: «Baba, Aban, əjəm da, mê neyem ala mani pad. Yande da, chidən gəlê gə dəriŋ gə ta di ha nəm bam. Me al gandən mani nê dərêm ur əjəm, me mani nê nê urgə əndi da, ərəm dədêgəlê bêdê.»

³⁷ Ərə Jesu cwara hara 'yo woni gərsê gwale duwa nê subu di me cendi ilê 'ya nuni yêê. Anji wayəw Piyer ba da: «Simō[§], mê i i nuni mo? Dawa mən dwaɾə-lê ked dimm, mê i gə dwana də idə dama dərêm bəra bêdê mo? ³⁸ Damna dərêng bəra me amsəna Mārī dara managə mani 'ywanang da, kal lamnang bwanaŋ acŋa-lê bêdê. Gun gə gəsage i gə ərmê gaba ala mani nê lade, me dwana duwa də səw də idə alagə nəm di neyem bêdê.»

³⁹ Jesu chidə ha bam hiŋe bi me amsə Mārī ya gə pii di de bi. ⁴⁰ Ərə anji cwara hara əjə woni gərsê gwale duwa di, me 'yogə ilê 'ya nuni-yê. Cendi neyem dama daa dərêgə bəra bêdê me, cendi 'yo gwale mən gaba wayaw bêdê me ca.

⁴¹ Jesu chidə ha bam hiŋe gaba dii subu-lê me cwara hara bi. Anji waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Anê i i nuni bi me anê bo i gwayni mo? Caga da, dawa di yala neyemme dɛm. Əndi gə Gun

† 14:27 14.27 Jakari 13.7 § 14:37 14.37 Simō i sumi gə dɛng gənê Piyer duwa; yarna Markə 3.16.

gorøndøw di, gø ha 'yan nare woni ala acna øsøragølä. ⁴² Swana daa, hanandøle! Yarna, gun gaba 'yan woni marande ni øsøragølä di, yala døm.»

Gø yø Jesu

(*Matyø* 26.47-56; Luk 22.47-53; Jä 18.3-12)

⁴³ Managø Jesu ilø waya gwale di-lø søn da, Juda gø i woni gørsø gwale duwa nø mwaj dii sør di gun day gø møn di, hara yala gø nare nan tarøwø. Cendi i gø sugnøne nø sore me cilangøde me øsøragølä. I gechide nønø woni bwasa Märi day me woni gølä bii gø 'woo gønø Moyis duwa me gechide nønø nare nø Juwib day nø dlang me giygø cendi. ⁴⁴ Juda gaba 'yagø Jesu øsøragølä di dee wayagø woni hara yøw di le daa døm dara mani nø baa hara ala dara gølägø nøm gandøw di. Anji wayagø ba da: «Gun gø nø gøra dara yøw chichømø gajaw ya ba nø urøw nan de da, i anji, yinøw, hana gandøw me gamnaw ladøle me ca!» ⁴⁵ Mwom da, managø cendi yala nø Jesu sødøgølä døm da, Juda di ha øjø Jesu tøba me wayøw ba da: «Aba gølänin mani!», do me anji yøw chøchøm nøm gø gajaw søn. ⁴⁶ Mana gø ta-lø di dog da, nare di børiñ lawar Jesu døwø me yøw nøm. ⁴⁷ Ørø aba gørsø gwale duwa gø møn di biyø sugnø duwa dø chere me ajø gø kwaya gønø geche gønø gechide nønø woni bwasa Märi day duwa di sumøw led saw al bam.

⁴⁸ Jesu di waygø woni yøw di ba da: «Anø hara gø sugnøne nø sore me cilangøde me øsørangø dara yøn hara nøm ya ba gø yø gø mee de da. ⁴⁹ Øndi di, nø ilø gandang gø wala wala managø kulø gaba bwasa Märi-yø dara gølä gø mani kaw, anø yøn bødø. Me yøn dan gø laba di da, ta di i gwale gø gø jangøw managø Magtubu dønø Märi-yø di me yala alal anju.»

⁵⁰ Mana gø ta-lø da, woni gørsø gwale gønø Jesu di pad day-ø børiñ wa ya kaløw bam.

⁵¹ Me dwe gø mache møn ilø, anji pam Jesu tarøw anju. Anji legøw søw daa gø barge, me nare di yøw. ⁵² Me dwe gø mache di, awr barge gø søwø di kalgø nare di bam øsøragølä, me anji wa daa ya nøm søw pøgin.

Jesu i managø woni aa sariya nønø Juwib day dørøgølä

(*Matyø* 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jä 18.13-14,19-24)

⁵³ Mwom da, gø ha gø Jesu managø kørø nø geche gønø woni bwasa Märi dayø. Managø kørø di, geche gønø gechide nønø woni bwasa Märi day me gechide nønø nare nø Juwib day nø dlang me woni gølä bii gø 'woo gønø Moyis duwa me dayar dama lø pad. ⁵⁴ Piyer duwa da, wara bam targin høn me pam gø Jesu tarøw børaa ha nøm kørø nø geche gønø gechide nønø woni bwasa Märi day di lø ba. Managø kørø di da, anji dam gø woni alaw geche gønø woni bwasa Märi day giyø di managø duwa bødø. Cendi ilø wunø duwa lø. ⁵⁵ Gechide nønø woni bwasa Märi day me nare woni aa sariya nønø Juwib day nø dlang pad me kanjø nare woni sabaw Jesu gwale bwaw døwø gaa ba gø neyama 'ywa gwale gaba 'yaw nøm. Me cendi 'yo gwale møn bødø. ⁵⁶ I dara narje nan sabøw Jesu gwale gø kulagø bow døwø, me cendi gang kaw gwale day di bor møn bødø me ca. ⁵⁷ Nø møn børiñ daa sabøw gwale gø kulagø me bow døwø ba da: ⁵⁸ «Anji dee waya baa ha joo kulø gaba bwasa Märi gø nare biyøw ta di bam, me wala subu dalawø da, ba ha biyø gø dlang daa gø i nare me ha biyøw cendi bødø. Nenin, nø dwayanin gø sumdønin nin.» ⁵⁹ Me managø waya day gø ka-lø di kaw, gwale day di bor møn bødø com.

⁶⁰ Ørø geche gønø gechide nønø woni bwasa Märi day di so daa nare dørøgølä me ur gø Jesu da: «Nare di bom gwale nan dømø ta dimm, mø asøgø døma gwale lø diyø bødø mo?» ⁶¹ Kaw Jesu di dam bøw mugømi kurad, wayøw gwale møn lø diyø bødø. Mwom da, ørø geche gønø gechide nønø woni bwasa Märi day di urøw dlang bi ba da: «øjøm di me mø i Dole gø Märi biyøw gø Kris di mo? Märi gø nø bownin jilay gorøndøw di mo?» ⁶² Me Jesu di cow lø diyø ba da: «øw, i øndi di, me dlan anø ha yara øndi gø Gun gorøndøw di dama lø managø Märi gaba dwana di øsøw gø abe-yø. Dang kaw, anø ha yaran chøø lø daa siyaya dalawø hara nøm dodø.»

⁶³ Mana gø ta-lø da, geche gønø gechide nønø woni bwasa Märi day di chøbø barge gø søwø bam me way ba da: «Dø urøng nare woni cømøndø gwale nø dlang bødø døm! ⁶⁴ Anø doy widøru gø anji cadø gø Märi ta di bødø fa? Anø ørøm i man daraw mo?» Nare pad bow gwale døwø,

anji ba ur i 'yaa gø bam me. ⁶⁵ Nare nê mæn kwandagø dwaragelê da, bærin bæsəbəw lade səwê, magədəw dərêw daa, gobəw gø əsəragø me wayəw da: «Mê ina aba cəmê Mārī bəw da, waynin da: I wi me ajəm ta di mo? I wi me ajəm ta di mo?» Me woni alaw geche gənê woni bwasa Mārī giyê di dəm gø Jesu iche me gobə gajaw me ca.

Piyer bəl bəw sarni Jesu dəwê

(*Matiyê* 26.69-75; Luk 22.56-62; Jā 18.17,25-27)

⁶⁶ Managø cendi ilê mana gaba aa sariya-lê da, Piyer duwa da, wor dodê ciri dwarə-lê sən. Deme mæn də idə ala giyê kərê nê geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī dayê di gəra ⁶⁷ yêr Piyer ilê wunê duwa-lê. Mwom da, tandi yêrəw dfer me wayəw ba da: «əjəm di kaw, mê i gun gənê Jesu gø Najared di me ca!» ⁶⁸ Me Piyer bəl bəw sarni me way ba da: «Gwale gø dê wayəw ta di, nê 'ocn gəndəw bédê bærin.» Mwom da, ərə ganda iche gəra dəbə ciri di bédê. [Mana gø ta-lê da, gəray kaw hərdə me.]

⁶⁹ ərə deme di yêrəw bi me wayəw d'ang managø nare nê ilê di dərêgəlê ba da: «Abe gø ta di i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa gun day gø mæn.» ⁷⁰ Me Piyer di bəl bəw sarni bi.

Bam yandə da, nare nê ilê ta di kaw, wayəw Piyer d'ang ba da: «'Yang, mê i gandagø mæn, darana əjəm di kaw, mê i gun gø Galile di me.» ⁷¹ Mwom da, Piyer dəbə ilê wayagə-lê ba da: «Nê sərgə sən ba nê 'ocn abe gø ta di bédê. Nê wayna i kulagə da, kal Mārī yinên dange.» ⁷² Mana gø ta-lê dog da, gəray hərdə d'ang gaba dii sər. ərə, Piyer dusəw guw daa managø gwale gø Jesu wayəw gandəw pii ba da: «Managø gəray wor hərdê dəw sər sən da, mê ha bəlê bəm sarni dənê dəm subu ba mê 'ocnən bédê.» Mwom da, ərə Piyer nul gura nanə.

15

Gø yə Jesu ha nəm 'yaw Pilad

(*Matiyê* 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Jā 18.28-38)

¹ I gø jomni corêrê dəra me gechide nê nê woni bwasa Mārī day me gechide nê nê nare nê Juwib day nê d'ang me woni gəlê bii gø 'woo gənê Moyis duwa me woni aa sariya nê nê nare nê Juwib day nê d'ang pad me dayar ma gwale gaba 'yaa Jesu di. Mwom da, cendi yə Jesu di magədəw me ha gandəw 'yaw gø Pilad*. ² Pilad di ur Jesu ba da: «əjəm di me mê i dole gənê Juwib day di mo?» Jesu di cow lê diyê ba da: «Mê way gwale gø ta di əjəm gang.» ³ ərə, gechide nê nê woni bwasa Mārī day di sabəw Jesu gwale nan d'ang bi bow dəwê. ⁴ Me Pilad di urəw d'ang bi me wayəw ba da: «Mê way gwale mæn bédê mo? Mê doy gwale gø pad gø cendi bom dəmê ta di bédê mo?» ⁵ Me Jesu di asəgø gwale mæn lê diyê bédê. ərə, Pilad cor ərəm gwale dusəwê nanə.

Gø yə Jesu dara 'yaw

(*Matiyê* 27.15-26; Luk 23.13-25; Jā 18.39-19.16)

⁶ Managø wala gənê nare nê Juwib day gaba ala sii 'ywala gənê kərara gø daa kwaynani-yê da, Pilad to gər i gun gø dange mæn daa baa baa, i gun gø dange gø nare di me ur ba gø gərnəw daa cendi. ⁷ Me wala gø ta-lê da, abe mæn gø gø 'ogəw Barabas ilê dange-yê gø kwandaw mæn. Cendi tanga swa gø gwale gø nare nê Rom me 'yaa nəm gø gun. ⁸ Nare nê gəre di so ha dəbê bədag dənê Pilad-lê me urəw nəm anju ba gərnəgø gun mæn daa ya to anju ba al nəm pii pii ta di de. ⁹ Mwom da, Pilad di cor urgø ba da: «Anê ur ba nê gərnəng i dole gənê Juwib day di daa mo?» ¹⁰ Anji urgø yandə da, i dara anji 'ocnə com dara i gø dusi də halgəni me gechide nê nê woni bwasa Mārī day di ba hara gø Jesu di 'yaw nəm gandəw. ¹¹ ərə gechide nê nê woni bwasa Mārī day di nogø nare nê gəre di gəndəgø daa, dara cendi ba wayna daa, anju ba gərnê i Barabas daa anju.

¹² Me Pilad di urgø d'ang bi ba da: «Nê alna i na gø anju gø anê 'ogəw dole gənê Juwib day di mo?» ¹³ Dang bi da, cendi sojə marjagø daa nan me way ba da: «Bəgəw bəbərəw daa habda gø dagəla səwê! Bəgəw bəbərəw daa habda gø dagəla səwê!» ¹⁴ Me Pilad di urgø bi: «Bag da, anji

* 15:1 15.1 Pilad: Pilad i gun gø Rom me dole gø geche gø Rom chəw ba wamna nare nê Juwib.

al i na nê acne mo?» Kaw, cendi sojə marjagə daa nan nan bi ba da: «Bengəw fəbərəw daa habda gə dagəla səwê! Bengəw fəbərəw daa habda gə dagəla səwê!»¹⁵ Pilad di ur dara nare sədêgə ba 'ywalnagəle mwom da, anji gərgə Barabas daa, me Jesu da, anji kal asəngar gobəw gə bəraw do me 'yagə gandəw dara ba hana bengəw fəbərəw nəm daa habda gə dagəla səwê di sən.

Asəngar al Jesu mêng

(Matiyê 27.27-31; Jă 19.2-3)

¹⁶ Ərə nəma nê asəngar di yə Jesu ha nəm kərê, i bə dang dənê Pilad-lê di, me cendi 'waga kwandagə asəngar nê pad di lê. ¹⁷ Cendi diy gəniñ dara ba gə al Jesu mêng. Cendi hurêw barge gə kwamge səwê ərməw ya dole de, me kuu jagwa də habde gangəragə nê jimdi hurêw dəwê me ca. ¹⁸ Mwom da, cendi fəbê ilê alaw labiya ba da: «Nê alamnin labiya, dole gənê Juwib day!» ¹⁹ Me cendi gobə dəw gə dərwa me, fəsəbəw lade səwê me, piy gubərêgə dodê dərêwê me, əjbə dərêgə dodê sənə-lê me ca. ²⁰ Managə ba gə aləw mêng di 'yeñ bam fəm da, cendi nərəw barge gə kwamge di bam səwê, me hurbêw barge duwa di səwê. Ərə cendi dəm gandəw iche dara bengəw fəbərəw daa habda gə dagəla səwê.

Gə bengə Jesu fəbərəw daa habda gə dagəla səwê

(Matiyê 27.32-44; Luk 23.26-43; Jă 19.17-27)

²¹ Managə cendi ilê haragə-lê da, cendi fəmar gə abe mən gə ciri də gə 'ogədə Siren. Abe di, gə 'ogəw Simō, i nê Alegsandər day gə Rupu abragə. Anji swa i bam. Asəngar di yəw gə dwana ba unê habda gə dagəla gənê Jesu di. ²² Cendi ha gə Jesu managə mana mən gə gə 'ogəw Golgota, gəndəw də biyê ba i «mana gaba dii kungəng dərə». ²³ Ərə cendi al Jesu ba chana gani gənê yabəra yaa duwa gə fəməw gə charwa də gə 'ogədə miirdara ba chinêw wamani dodê, me anji gəñ chaa bam. ²⁴ Dang da, asəngar di bengə Jesu fəbərəw daa habda gə dagəla səwê. Me cendi lay barge duwa gobə gə jagi ba gə yêr nəm gaa i wi me ba ha wama barge duwa gə woy woy mo? Mwom da, i wi kaw lay barge duwa gə anji wom baa baa.

²⁵ I gə dawa dunamən gə jəmni dərə managə gə bengəw fəbərəw nəm daa habda gə dagəla səwê di. ²⁶ Gə jangə managə mani-yê dara biyê gə gwale gə gə bow dəwê di gəndəw də gə 'yêw nəm ba da: DOLE GƏNÊ JUWIB DAY. ²⁷ Asəngar di bengədə fəbərəw woni 'yaa mana sər daa habde nê dagəla sədêgəlê Jesu tuləwê, gə mən əsêw gə abe-yê me, gə mən əsêw gə jele-yê me ca. [²⁸ I ya ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di yala alal kərab. Gə jangə ba da: «Gə asəw i managə nare woni 'yaa mana di dwaregəlê.»[†] ²⁹ Nare nê jêêgə lê ta di, gəgədə dədêgə, me cadəbə Jesu ba da: «Cheye, i əjəm gaba waya ba mê ha meyanda kulə gaba bwasa Mārī di bam me ba mê ha cwara awaw daa gə wala subu dalawê di bêdê mo? ³⁰ Ladə, kədə səm dəma daa gə əsəm dəma əjəm gang, me chə dodê habda gə dagəla di səwê.» ³¹ Gəchide nê nê woni bwasa Mārī day di me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me di kaw aləw mêng yande di dige dige me ca. Cendi wajə gwale bulê day-ê ba da: «Anji kədê nare nê fang daa me neyem kədê səw duwa daa gang bêdê mo? ³² Dole gənê nare nê Israyel day gə Mārī biyêw gə Kris di, kal a chinê dodê caga ka habda gə dagəla di səwê fəm. Dê yarnang yande do me dê harang kala dusərêndə dəwê sən.»

Me cendi nê gə bengədəgə fəbərəgə daa habde nê dagəla sədêgəlê di kaw, cadəbəw me ca.

Made dənê Jesu duwa

(Matiyê 27.45-56; Luk 23.44-49; Jă 19.28-30)

³³ Managə dawa ba də fəbê ciri dware-lê da, mana gədə changa kədab sənə gəndədəlê pad, bəraa dawa pagar nəm. ³⁴ Ərə managə dawa ba də pagar gə i dawa subu fəm da, Jesu soy marjaw daa nan: «Elowi, Elowi, lema sabagtani?»[‡] Gəndəw də biyê way i ba da: «Mārī ni, Mārī ni, dana me mê gəñən bam mo?» ³⁵ Nare fəbê lê mana gə ta-lê di doy, me nê yab dwaregəlê way day ba da: «Anji 'ogə i Eli.» ³⁶ Ərə gun day mən dwaregəlê wa gə gidi, gər ha laya mani nê gə 'ogəgə «epōjə» suw

[†] 15:28 15.28 Esayi (Esaie) 53.12 [‡] 15:34 15.34 Diri (Psaume) 22.2

managə gani gə yale gənê yabəra yaa duwa lê. Mwom da, anji legər epōjə di managə dərwa bəwê me gələw Jesu dara ba chichəmənê. Ərə anji gang way da: «Kalna jang, dê yarang sən Eli di gaa haralê biyêw chêw dodê mo?»³⁷ Cor Jesu soy swaya gə geche mən me bəw som.³⁸ Mana gə ta-lê da, barge gə geche gə gə jêw managə kulə gaba bwasa Mārī di dalawê dara sabaw dodê sər di chêwor dodê korgin sər ka me ka me, swa daa bəraa hara dodê baj.³⁹ Asəngar nê Rom geche day mən dəbê lê Jesu di dərêwê me yêr dara anji mar made də ya ta de di mwom da, anji way da: «I sədə, gun gə ta di i Mārī gorəndəw 'yang.»

⁴⁰ Namde yab kaw dəbê hiñ ilê yara-lê. Namde nê ta di dwarzəgəlê da, i nê Mari də ciri dərə i Magədala, me Mari də nê Jak gə gə 'ogəw gə dwe di day gə chendəw gə Jose idêgə, me Salome me ca.⁴¹ I cendi me pii pama Jesu tarəw me gaməw ladə managə anji wara nəm wama gə Galile-yê di. Namde nê d'ang nañ nê pii bwaw naga hara nəm managə Jursalem kaw, ilê me ca.

Gə al Jesu kumbə duwa managə munə-lê

(*Matiyê* 27.57-61; Luk 23.50-56; Jā 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Managə dawa ba də cor turgə da, Joseb gə ciri duwa i Arimate, hara. Anji i woni aa sariya nê nê nare nê Juwib gun day gə mən gə nare aləw horəmbê nañe. Anji kaw bədê i wala gə Mārī ha lama gə dwārī duwa lê di me ca. Caga da, wala gə ta di i wala gaba d'angəra sii gə nare nê Juwib d'angərə gə sədêgə dara sanga da, i wala day gaba bwa gwayni di. Mwom da, anji yə səw abnani me ha 'ywa Pilad me urəw dara ba kalnaw bərmê baa u Jesu kumbə duwa.⁴⁴ Ərə, Pilad di doy dara Jesu ba mar bam kalang d'əm da, anji ərəm gwale nañe. Anji 'waga asəngar nê Rom geche day di me urəw, Jesu di ba mar i bəgəden mo?⁴⁵ Me managə asəngar nê Rom geche day di cow lê diyê ba anji ba mare d'əm da, Pilad kaləw Joseb bərmê ba unê Jesu kumbə duwa di.⁴⁶ Ərə Joseb ha kəlê bagəda, me biyê Jesu kumbə duwa managə habda gə dagəla səwê dodê me, legərəw daa me asəw nəm managə munə gə gə poləw managə kuṛa dwarzə-lê. Targin d'ang da, anji nongərə kuṛa də geche d'esə gə munə di bəw daa.⁴⁷ Me Mari də ciri dərə i Magədala me, Mari də Jose iw me, yêr mana gə gə al gə kumbə dənê Jesu lê di.

16

Jesu ilê munə-lê di bêdê

(*Matiyê* 28.1-8; Luk 24.1-12; Jā 20.1-10)

¹ Managə wala gaba bwa gwayni gənê nare nê Juwib day di ba 'yeñ bam mwom da, Mari də Magədala me, Mari də Jak iw me, Salome me, kəlgə swani gə gə bəməw gə mani jiga jiga gə bii 'yol nañ dara hara d'adê kumbə dənê Jesu.² Gə dəmas gə jomni corêrê dawa ganda dərə gə daa-lê da, cendi ha əjə managə munə-lê di.³ Cendi wajə gwale bulê day-ê ba da: «I wi me ha nwangərəndə kuṛa də gə əbdə managə munə bəwê di bam mo?»⁴ Ərə, cendi u dərêgə daa mwom da, kuṛa də munə bəwê di nwangərər bam d'əm! Bag da, kuṛa də ta di jor nañe.⁵ Cendi gandə ha managə munə di dalawê me yêr dwe gə mache dam managə munə-lê əsay gə abe-yê, hurê barge gə geche gə burage kəng yande. Mwom da, laña algə.⁶ Me dwe gə mache di waygə ba da: «Alna laña bêdê! Nê 'ocñ dara anê kanjə i Jesu gə Najared, anji gə gə bəngəw babərəw daa habda gə dagəla səwê di. Me anji dəm daa nare nê mare dwarzəgəlê d'əm, anji ilê ka bêdê. Yarna mana gə gə asəw lê ka di.⁷ Caga da, hana waynaw Piyer me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê d'ang di me Jesu ba ha gamagə lê alê wama gə Galile-yê. Cendi ba hara yaraw alê ta, ya anji ba wayagə nəm pii de.»

⁸ Mwom da, namde di dəmdə iche managə munə-lê di, wagə gə gidi. Sədêgə sadəgə daa tag tag me, dədêgə nol bam me, cendi tiñ bədêgə wayəw gun mən daa bêdê, dara laña algə nañe.

Jesu gəldə Mari də Magədala səw

(*Matiyê* 28.9-10; Jā 20.11-18)

⁹ [Managə Jesu dəmê nəm daa munə-lê gə wala gə dəmas gə jomni da, anji gəldə i Mari də Magədala səw do. I tandi me anji tanga 'yordə dundi də acne wurgəsubu bam sədê di.¹⁰ Tandi

ha gəra ha 'ywa cendi nê tanga basə Jesu harbə gandəw di dara wayagə ba də yara Jesu ba i bəra. Managə tandi ha gəra 'ywegə mwom da, cendi dam ilê nulê-lê me ala n̄agəni-yê me ca. ¹¹ Mwom da, tandi waygə ba Jesu di ba ilê bəra me ba də yaraw me ca kaw, cendi yə gwale dəra di bêdê.

Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê sər səw
(Luk 24.13-35)

¹² Targin̄ đang da, managə woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê sər ilê hara-lê dara hara bam da, Jesu di gəlgə səw wun jiga hiñe. ¹³ Cendi cwara 'yo kwandagə bi me waygə nō də ta di kaw, kwandagə di yə gwale day di bêdê.

Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii mən səw
(Matiyê 28.16-20; Luk 24.36-49; Jã 20.19-23; Paja nêñê Jesu duwa 1.6-8)

¹⁴ Targin̄ đang da, Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii mən di səw, managə cendi ilê wama mani-yê. An̄ji sogədəgə dara dii day də woye də cendi gəñ nəm gə yêê gə gwale gənê woni yaraw ba i bəra bam di. ¹⁵ Ərə an̄ji waygə da: «Hana managə səñə gəndədəlê pad, waynagə nare pad Nō də lade di. ¹⁶ Gun gə dara kala dusəw lê diyê mealna batem me da, an̄ji ha 'ywa bəlê. Gun gə kalna dusəw lê diyê bêdê da, Măřĩ ha bwaw gwale dəwê dara ba hana nəm duwa də idə budê bam bêdê bəřin̄ lê di. ¹⁷ Me cendi nê ha kala dusərêgə lê diyê da, yarna mani nê daña nê al laña nê ha gəlêgə nare ha 'wacnagə nəm: I gə sumən me cendi ha 'ywara gə dundi də acñe bam nare sədêgəlê, me ha waya bii gə đang gə dii mən cendi 'ocñəw bêdê me. ¹⁸ Cendi ha neyama yibê kwalale gə əsəragə, me chana charwa də idə 'yaa mana kaw ha alagə mani mən bêdê bəřin̄. Cendi ha bwa əsəragə nare woni mwom sədêgəlê, me woni mwom di ha 'ywa labiya.»

Măřĩ u Jesu ya nəm daa
(Luk 24.50-53; Paja nêñê Jesu duwa 1.9-11)

¹⁹ Targin̄ đang, managə Aba ciri gə Jesu waygə yande mwom da, Măřĩ uw yaa nəm daa dama əsəw gə abe-yê. ²⁰ Woni gərsê gwale gənê Jesu duwa day da, ha waya Nō də lade di ciri-yê jiga jiga. Aba ciri gə Jesu di wagə lê me 'yagə dwana də idə alagə mani nê daña me ca. I ya ta de me an̄ji gəl nəm dara gwale day di ba i gwale səw.]

Maktubu dɛ Pol jangɛgɛ nare nê Epes

Labiya dɛnê Pol duwa

¹ Ɛndi gɛ Pol gɛ Mǎrǐ gɛdɛn gun gɛ Jesu Kris giyɛw i gɛ ɛrɛmê duwa. Nê jangɛgɛ i nare nêndê Mǎrǐ nê dɛbɛ gwale day dɛwê jang nê dam managɛ ciri dɛ geche dɛ Epeslê. ² Kal Mǎrǐ gɛ i abrandɛ me Aba ciri gɛ Jesu Kris me piynê bɛdêgɛ dɛdêngɛ me 'yanang hɛlala jwam me ca.

Ladni gɛ Mǎrǐ al gɛ nare nê bamar gɛ Kris daa

³ Bwanaw Mǎrǐ gɛ Aba ciri ɛnda gɛ Jesu Kris abêw di jilay dara anji 'yandɛ bii gɛ pii-yê duwa gɛ lade gɛ dundi duwa swa gandɛw daa dara dê bwarang gɛ Jesu Kris mɛn. ⁴ Mǎrǐ piyêndɛ managɛ sɛwê dara ba dê kɛdɛnêng nare duwa dara dê bamarang daa gɛ Jesu Kris di i pii pa gɛ anji wor asa sɛna sɛn. Anji piyêndɛ yandɛ dara ba dê kɛdɛnêng nare nê dusɛrêgɛ wusbɛ nê mani nê acɛnɛ hine kaw ilê sɛdêgɛlê bêdê managɛ dɛrêwê. I dara dwani duwa di, ⁵ Mǎrǐ ɛrɛm dusɛwê piy bɛg dara ba dê kɛdɛnêng ya dɛndaw de dara mani nê Jesu Kris algɛ, anji ur mani di ba alnana yandɛ i dara dusi duwa dɛ lade di. ⁶ Anji al yandɛ dara ba dɛ 'wagɛnaw ɛnda gɛ jilay dara dusi duwa dɛ lade nan dɛ dɛoy mani bam pad dɛ anji al ganandɛ pɛgin di. Anji 'yandɛ dusi dɛ lade pɛgin di i dara dê bamarang daa mɛn gɛ gorɛndɛw gɛ anji urɛw nan di.

⁷ I dara dê bamarang daa mɛn gandɛw me anji kɛdɛndɛ daa acɛna ɛndalê di i gɛ bare gɛnê Jesu duwa gɛ bor dodɛ di me anji kal dusɛw hɛlal managɛ acɛna ɛnda gɛ dê alɛw dɛwê. Ya ta di de me Mǎrǐ al gɛl gɛ dusi dɛ lade duwa dɛ geche nan dɛ anji al gɛ nare di. ⁸ Mǎrǐ 'yandɛ dusi dɛ lade di nan sɛdêndɛlê me 'yandɛ dɛrin naa nan me 'yandɛ dwana dɛdɛ yêê gɛ mani dɛdêndɛlê me ca. ⁹ Anji gɛlɛndɛ mani duwa nê budêr dodɛ piy nê anji ur ba algɛ di. Ta di me i dusi duwa dɛ lade nan dɛ anji ɛrɛm ba aldɛ gɛ Jesu Kris di. ¹⁰ Dawa dɛ wala gɛ Mǎrǐ ɛrmɛw di dara neyama mwom da, anji ha ala mani nê anji ur ba algɛ di. Anji ha daya mani nê anji bogɛ daa me nê dodê sɛna dɛdê me pad managɛ dole mɛn tenene gɛndɛwê, dole gɛ ta di i Kris di.

¹¹ I dara bamarɛ ɛnda gɛ Kris di daa mɛn dɛ me, nê 'yo nin gɛ mani nê Mǎrǐ biyêndɛ gɛ bi di, dara Mǎrǐ piyêndɛ pii pa sɛwê managɛ ɛrmê duwa-lê; ɛrɛ Mǎrǐ kal mani nê ta di alal yandɛ dara anji ɛrɛm anju me dusɛw kaw ure me ca ¹² Ina yandɛ da kal nare yarna mani nê anji al ganandɛ me gɛ 'wagɛnaw gɛ jilay dara gasnani duwa di, dara neyendɛ da dê 'yang i nare nê dê ɛrmêng Jesu Kris dɛwê pii.

¹³ 'Yeni nê anê dwaya gwale sɛw gɛ i Nɔ dɛ lade dɛdɛ bɛlêng me ca da 'yêni kaw anê bamar i gandɛw daa mɛn me ca. Gandɛw anji me 'yeni nê anê kala dusɛrêng dɛwê di Mǎrǐ 'yang dundi duwa dɛ anji biyêng gɛ bii di ya ba piyêng lamba de sɛdêngê dara 'wacɛnang nɛm. ¹⁴ Anji 'yandɛ Dundi duwa di pii pa, i tandi me ha gɛlêndɛ mani nê lade nan nê anji bi gɛ bii ba ha 'yagɛ nare duwa di. Mani nê ta di darang 'ywagɛle wala gɛ anji dara kɛdɛndɛ daa bɛrin di, yandɛ da bwanaw jilay dara gasnani duwa dɛ nan di.

Amsa gɛnê Pol duwa

¹⁵ I dara ta di me ɛndi kaw wala gɛnê doy dara ba nê kal dusɛrêng Aba ciri gɛ Jesu dɛwê me dwani dan dɛ anê al gɛ kwanang woni kala dusɛrêgɛ Mǎrǐ dɛwê me ca da, ¹⁶ Nê alɛw Mǎrǐ doche daa daa dara darang, managɛ amsa niyê da nê ɛrɛm lê dɛdêngɛ ¹⁷ Ɛrɛ nê amsɛ Mǎrǐ gɛ i Aba ciri ɛnda gɛ Jesus Kris Mǎrǐ duwa di, me anji i abêw gaba dwana nan di nê amsɛw dara kalɛw a 'yanang dundi duwa dɛ dɛ 'yang dɛrin naa me anji gɛlnêng sɛw pɛdɛnê anê 'wacɛnaw ladna me ca. ¹⁸ Nê amsɛ Mǎrǐ dɛng dara ba tinngêng dɛdêng bam dara banê 'wacɛnana mani nê anji 'wagan ba nê ha 'ywagɛle nê anê kal ɛrɛmê dan lê dɛdêgɛlê di. Nê amsɛw dɛng dara banê 'wacɛnana mani nê lade nan nê woni same nê anji gamgɛ dara nare nê duwa di. ¹⁹ Nê amsɛw dɛng dara banê 'wacɛnana dwana duwa dɛ geche dɛ dɛoy mani bam pad me dwana dɛ ta di wandɛ lê neyendɛ nê dê kalang dusɛrêndɛ dɛwê. Dwana duwa dɛ ta di i dɛ geche nanɛ, ²⁰ I dwana dɛ ta di me ala giyê Jesu

Kris səwê wala gə Mārī dəməw nəm daa munə-lê me 'wuw ya nəm daa chêw əsêw gə abe-yê me di. ²¹ Managə ta lê da anji dam paja nê daa gechide day dədêgəlê me dundi nê acne gechide day pad dədêgəlê me, suməw 'ogə fıoy sumi gə 'waga gə fıang gənê mani nê caga ka day bam pad me, nê wara pii kaw day bam me ca. ²² Mārī chəw mani pad managə dodê gədawê me, anji biyəw chəw dole managə nare nê nê Mārī duwa nê dayar mana mən dədêgəlê me anji Kris di fıoy mani bam pad me ca. ²³ Nare nê ta di i ya doni gə səw de me, Kris dam lê nare nê nê Mārī duwa nê dayar dam mana mən sədêgəlê ongə daa telele me Mārī səw duwa gang kaw dam lê Kris səwê onəw daa telele me ca.

2

Nare nê mare gədə bəra managə Jesu gəndəwê

¹ Tanga pii da anê i ya nare nê mare de dara anê gə Mārī bəw bam me anê al acna me ca. ² Te bag da anê pam i nare nê sənə dədê ka mani day nê ala me anê pam i dole gənê dundi də acne day gə dam managə sənə bulê day gə siyayalê, tandi dundi də ta di al giyê lê nare woni gənê Mārī bəw bam dusərêgəlê. ³ Tanga pii da neyendə kaw dê wunêng i ya nare nê ta də de me ca. Pii da dê alang i mani nê acne nê də 'wacnarang nəm nê doni gə sədêndə me dusərêndə me ur cendi, de neyendə kaw dê 'yang i nare nê sariya dənê Mārī duwa ha yəbêndə ya ba də yibə nəm gə cendi nê fıang də de me ca. ⁴⁻⁵ Dəm da Mārī da i aba yara nare nğəni day nənə me, dwani də anji al ganandə di i də geche nənə me ca, wala gə dê wunêng ya nare nê mare de dara acna ənda da anji urê gə anji urəndə nan di cor 'yandə bələ dara də bamarang daa gə Kris, i dara dusi də lade duwa di me anê bəl nəm. ⁶ I dara bamarə gə dê bamarang daa mən də me anji dəmdə nəm daa munə-lê gandəw mən me ha chêndə daa dara ba dê lamnang dwārī gə Jesu Kris mən me. ⁷ Anji al ganandə ladni yandə gə Jesu Kris suməw, i dara ba gəlgə nare nê wara pii ba yarna ala gə ladni duwa də nan di. ⁸ I dara dusi də lade dənê Mārī duwa də me anji bəlêng nəm daa me, i dara dusərêng də anê kal managə Jesu dəwê, anji 'yang gə bəlê di i dara mani dan nê ala nê lade bêdê, anji 'yang bəlê ta di ta di i pêgin. ⁹ Bəlê gə ta di, anê 'yow i dara giyê dan gə ala bêdê, yandə da kal gun 'wagəna gə səw bêdê me ca. ¹⁰ Dara anji me i aba awandə anju me, anji bwandə dê kədêng nare nê dərway dara bamarə gə dê bamarang gə Jesu Kris daa mən di, dara ba dê alnang mani nê lade. Mani nê lade nê ta di Mārī fıangərəgə pii bəg dara ba dê alnang gandəgə le.

Bamarə gənê nare nê gəndəgə jiga jiga sər day daa mən gə Jesu Kris

¹¹ Ina yandə da 'yêni anê i Juwib bêdê dara anê wun i mənang jiga, nare woni saba baṅa 'wagang ba anê i woni saba baṅa bêdê, baṅa də ta di cendi sabədə i doni day gə icheyê pêgin gə əsərəgə day dara i mani day nê gəndəgə bag. Yandə da kalna dusərêng gunêng managə dama dan-ê wala gə anê wor 'wacna gə Mārī bêdê sən di dəwê. ¹² Me gun gə Mārī biyəw də bêdê sən me, anê i nare nê Israyel bêdê me anê 'ya i məje managə nare nê nê Mārī duwa nê anji ma gandəgə gwale managə bəw gə anji biyəw di dəwê. 'Yeni anê dam dəban ərmê gə mani dədêgəlê me dəban Mārī me ca. ¹³ 'Yeni nê tanga pii da anê dam yêê gandəw, fıəm da caga da anê yala bamar daa gə Jesu Kris mən me, anê chidê yala Mārī səwê ib di i dara Kris bare duwa gə bor dodê ya sarga de di. ¹⁴ I dara anju di fıaniṅ me həlala jwam dam nəm managə dwaṅandəlê, nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me kaw, anji bamgə daa mən gədəgə nare nê gəndəgə mən tenene. I dara made duwa də anji mardə də me anji ichə gər gə dwaṅagəlê gə cəgədəgə bam cogə maṅandə bulê day-ê. ¹⁵ Anji bi dwana dənê bii gə 'woo gənê Juwib day me gwale duwa gə lê dalawê pad me mani day nê gəndəgə me bam, anji al yandə dara bama nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me daa mən ba gədənê ya gun duwa gə dərway mən tenene de me ba damna gə həlala jwam me ca.

¹⁶ I dara made duwa də anji mardə daa habda gə dagəla lê də me, anji day nəm gə nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me daa mən, meyêndə maṅandə də dwaṅagəlê bam gədəgə gun mən bamgə daa gə Mārī me ba damna gə həlala jwam me ca. ¹⁷ Jesu Kris gəra sənə-lê ka way gwale gənê həlala jwam duwa 'yagə nare nê Juwib bêdê nê pii nê dam yêê gə Mārī me 'yagə nare nê

Juwib nê pii nê damnin ib gə Mārī me ca. ¹⁸ I dara mani nê Kris algə də me neyendə nê dē 'yang Juwib me, Juwib bēdē me di dē 'ywang bərmē gaba chidē Mārī gə abrandə di səwē ib gə bərmē gənē dundi də wuse də mən tenene ta di dərə.

¹⁹ Yande da 'yēni nê Juwib bēdē nê anē bo bədəng 'yaw Mārī da anē i məje bēdē dēm me anē i nare nê cəmē ciri də dāngē bēdē me ca. Caga da anē bor i gə nare nēnē Mārī duwa də mən me Mārī i wilang anju dēm. ²⁰ Yeni da anē ilē mani nê Mārī aw gə kulə dwarzagələ me nare nê Jesu kəjəgə me woni waya gwale gənē Mārī duwa me da cendi i kulə gəndəw də dodē cendi me Kris da i ya kura də gə chidə dugədiyē pii pa dara yēē gə kulə di waya nəm daa məjak de. ²¹ I dara bəmara gə daa gə Kris mən də me, mani nê jiga jiga nê gə aw gə kulə di yəw nəm daa woy me kulə gə ta di jwor nəm me gədə nəm gə kulə gənē Aba ciri duwa gə i duwa anju mən tenene di. ²² I dara bəmara dan gə Kris di daa mən də me anji ilē dayang nəm daa mən gə nare nê kal dusəringə Aba ciri dəwē nē dāng, dara ba nē gədənē ya kulə gənē Mārī duwa gə anji dam lē gə bərmē gənē dundi duwa dərə di.

3

Pol bi mani nê budələ nēnē Kris duwa di gəndəgə daa

¹ Yande da, nē amsə Mārī: əndi gə Pol gə yən dange dara giyē gənē aləw Jesu dara darang 'yēni nē anē i Juwib bēdē di. ² 'Yang 'yēni da anē doy gwale gə gə way dara dusi də lade də Mārī al gan me 'yan giyē əsənē dara, ba nē wanang nəm lē di. ³ Mārī gələn mani duwa nē anji budəgə bəg di dərənē daa ya chine de dara ba nē 'wacnagə, me nē jangagə nəm dodə bani caga ka me ca.

⁴ Mani nē nē jangəgə ta di anē asnagə da anē ha 'wacna dara əndi da ba nē 'ocn mani nē budələ nē Mārī algə ilē dara Kris di gəndəgə ladə nanə. ⁵ Mani nē budələ nē ta di Mārī gələgə gandəgə nare nē pii di daa bēdē, dēm da caga da dundi gələgə gandəgə nare nē Mārī kəjəgə me woni waya Mārī bəw, i cendi ca day-ē me Mārī chəgə jiga dara giyē duwa di. ⁶ Mani nē budələ nē gə gəlgə daa di: I dara bəmara gə daa mən gə Jesu Kris də me, caga da nare nē i Juwib bēdē kaw Mārī ha əsəgə mani duwa nē 'ywa nē lade nē ta di ya nare nē gəndəgə Juwib de me ca. Mani nē lade dāng nē Mārī 'yagə da i dayara gə cendi dayar gandəgə daa ya gun mən səw de. Mani nē Mārī bi gə bi gə ba 'yagə nare duwa di kaw cendi 'ywagə le me ca, mani nē ta di pad cendi 'yogə i gə bərmē gənē nō də lade dərə.

⁷ I dara dusi də lade də Mārī al gan managə dwana duwa də al giyē sənē də me mwom da, anji gədən nəm aba giyē duwa gaba waya nō də lade gwale dərə. ⁸ Əndi gənē wor targın geche nare nēnē Mārī duwa taragələ kaw, Mārī al gan dusi də lade dara ba nē waynagə nare nē i Juwib bēdē, gwale gə lade gənē Kris duwa. Anji i gun gə geche nanə, gun neyem 'wacna gəndəw pad bēdē. ⁹ Me dāng da ba nē binəgə nare pad gəndəw daa pədēn-yē, ba i man me mani nē anju gə Mārī ba budəgə dodē pii bəg di. Anju gaba bwa mani pad di ba budəgə dodə bəgəden wala gə ba asə gə sənə ba. ¹⁰ Ərə caga da Paja nē daa me dolgə day me, yarna me 'wacnana dərın naa nēnē Mārī duwa nē 'yabare nanə ta di dara nare nēnē Mārī duwa nē dayar dam mana mən dāni. ¹¹ Mani nē Mārī algə ta di pad, anji algə ya ba ərəm nəm bəg wala gə anji wor asa sənə sən di, mani nē ta di alal yande dara bəmara gə dē bəmarang daa gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris mən di. ¹² Bəmara gə dē bəmarang daa mən gə Kris də me dusərəndə də dē kalang dəwē me di dē 'ywang bərmē gaba chidē daa Mārī səwē dəban laṇa. ¹³ I na yande da nē amsang kalna dusərəng sawna nimi wamani gə 'yon dara darang də bēdē, dara wamani ni gə ta di ha wangē me ca.

Dwani dənē Jesu duwa də al ganandə

¹⁴ I dara yande me nē piy gubərən dodə Mārī gə i abrandə di dərəwē, amsəw dara darang. ¹⁵ I Mārī də me nare nē dam daa gə gəndəgə day me nē dam dodē sənə lē ka gə gəndəgə day me da anji bogə anju. ¹⁶ Mārī da i geche, gasnani duwa da 'yaṇa dərə ilē bēdē, nē amsəw dara kal dwana dənē dundi duwa 'yanang dwana managə dusərəngə. ¹⁷ Nē amsəw dāng bi dara Kris damna dusərəngə dara 'yēni da anē kal dusərəng dəwē me nē amsəw dara anē bwana sabərang hana

dodə cog managə dwaniyê me damna yinê sədəng lê waynale me ca. ¹⁸ Ina yande da, 'yêni me nare nêniê Mārī duwa nê đang me di anê ha 'ywa dwana dədə 'wacna dwani dənê Kris duwa di bəlnani dəra me, charni dəra me, hwa dəra me đungê dəra me ca. ¹⁹ 'Yeni kaw anê ha 'wacna dwani dənê Kris duwa də geche naŋ də dê neyamang 'wacna gəndədə pad bêdê di, kal Mārī 'wanbanang dusərêng daa telele telele anju gang.

²⁰ Anji Mārī da neyem ala mani pad naŋ đwaya nê dê urêng gandagə me ərmêng gandagə dusərêndə lê di bam, dara dwana duwa di al giyê lê sədəndəlê. ²¹ Kal nare pad 'wagənwə gə jilay managə nare nêniê Mārī duwa nê dayar dam mana mən dwaregəlê dara bamara gə cendi bamara gə Jesu Kris daa mən di, cendi 'wagənwə gə jilay wala gə wala me gə dərīn bərīn me ca! Amen.

4

Bama gə sii daa gənê nare nê Mārī duwa day

¹ Əndi gə Pol gə gə yən dange dara giyê gənê aləw Aba ciri di da nê urəng ajmar nəm lê, kalna hara dan bwarna ya Mārī 'waga duwa gə anji 'wagang də de. ² Asəna dədəng dodê me, ina i nare nê həlale me, unê dədəng bam me ca. Gun woy woy dwarengê alhang mani nê acne kaw yinê gə dwani me ca. ³ Jarna dara gama bama gə sii daa gə dundi dənê Mārī duwa də 'yang gandədə ta di me gamna bama dan gə sii daa di managə həlala jwamê. ⁴ Nare nêniê Mārī duwa nê dayar mana mən də i Kris səw gə gədə gun səw mən tenene di me dundi də wuse kaw, i mən tenene me mani nê Mārī 'wagang nê anê kal ərmê dan dədəgəlê də kaw i mən tenene me ca. ⁵ Aba ciri ənda kaw i mən tenene me dusi ənda də kala Mārī dəwê kaw i mən tenene me batem ənda kaw i mən tenene me ca. ⁶ Mārī kaw i mən tenene, anji me i nare abragə pad, anji lam dwārī nare dədəgəlê pad me, al giyê nare sədəgəlê pad me dam lê nare sədəgəlê pad me ca.

⁷ Dəm da Mārī 'yaw wi wi kaw dusi duwa də lade də 'yana dəra-lê bêdê di ya Kris ba u səw 'yadə gə made dara darandə ta de. ⁸ Ta də me i gwale gə Maktubu də diri way da:

«Anji hagə managə daa cog me,
yibê nare bwagə tarwê hara nəm me,
əsêgə nare mani nê lade me ca.»

⁹ Dəm da gwale gə gə wayəw ba: «Anji hagə managə daa cog» də da gəndəw i na mo? Gəndəw da: 'Bag da managə Kris wor haga yala daa sən da anji chê gəra dodê sənə dədə do. ¹⁰ Aba chê gəra dodê ta di i gə hagə ya daa cog siyaya dədə dara kal ba dam lê mani lê pad. ¹¹ I anji me əsgə nare mani nê lade mani nê di i giyê duwa gə jiga jiga di: nê mən i nare nê Jesu kəjəgə me, nê mən i woni waya Mārī bəw me, nê mən i woni wayagə nare nō də lade me, nê đang da i woni dəbê Eglis dərêdəlê gəlêgə nare gwale gənê Mārī duwa me ca. ¹² Anji əsgə nare nê ta di giyê gə ta di yande dara cendi ba đagərana nare nêniê Mārī duwa ba alna giyê duwa dara kal nare nêniê Mārī duwa nê dayar mana mən də i ya Kris səw de di ba jwarna hana pii pii. ¹³ Ya ta de me, nare nêniê Mārī duwa nê dayar mana mən di ha 'ywa dwana me ha hara pii pii bəra dayara daa mən pad managə dusi də kala Mārī gorəndəw dəwê me dê 'wacnang gandəw me ca. Yande da dê ha kədəng nare nê gechide nê aliya ənda neyem dəm me dê ha kədəng nare nê ladəbe naŋ bərīn ya Kris de me ca.

¹⁴ Yande da də ha wunêng ya dine nê 'yêng de bêdê dəm. Nare woni lama mana ha neyama lamandə gə gwale gə kulagə bêdê dəm. Me cendi ha gəlêndə mani nê acne woni cwagədandə ya gale ba ugə mani cogədəgə nəm kame kame bêdê dəm. ¹⁵ Dəm da kal wi kaw waynaw jaw gwale səw gə dwani me, dê harang jwarba managə mani lê pad bəra hara əjê Kris gə i doni gə sii di dəw. ¹⁶ I anju də me day doni gə sii daa mana mən dara cendi ba bamarna daa mən ya gun sarbo duwa yə gə doni gə səw baməw nəm daa mən gədəw gə gun mən səw ta de. De gun səw gə jiga jiga di alna giyê ladə mwom da, Kris səw gə mən di ha jwara me ha ərīnara naŋ managə dwaniyê me ca.

Ala gə mani nê dərway nê Mārī urgə

¹⁷ Yande da nê wayang gə dwana də Aba ciri wun gandədə me nê ajəmar lê diyê di. Kalna 'wê bərmê gənê nare woni 'wacna Mārī gə bag bêdê day di, dara cendi ərmê day da gəndəw ilê bêdê ¹⁸ cendi dərêgə d'echêr daa managə gwale səw gə Mārī wayəw di dəwê. Bəlê gə Mārī 'yaw də da cendi ilê dwaliŋê bêdê. Cendi 'ocŋ mani nê nê Mārī duwa bêdê dara dədêgə woye me. ¹⁹ Cendi nol bam, 'ocŋ mani nê lade me nê acne me bêdê, cendi hurê sədêgə mani nê acne-yê wala gə wala me hurê sədêgə mani woni ala jaweyê ha nəm gə dərêgə pii pii me ca.

²⁰ Dəm da 'yêni da gwale gə gə gəlêng dara Kris da i yande bêdê. ²¹ Bag da 'yêni nê anê bamar daa gə Jesu mən di, anê doy gwale gə gə wayəw ərəm dara dəw me gə gəlêng gandəw 'yêni nê anê i duwa me da, gə gəlê i gwale səw gənê Jesu duwa. ²² I na yande da kalna mani dan nê anê alagə pii wala gə anê 'ocŋ gə Kris bêdê sən di bam. Cende dədə ala mani nê acne ha ganang anê ala gə mani nê ta di, cende də ta di lamang meyandang bam. ²³ Kalna dundi dənê Mārī duwa kəlangənan gərmê dan bam me 'yanang ərmê gə dərway dusərêngê me ca. ²⁴ Caga da alna mani nê dərway nê Mārī urgə nê bor gə mani nê 'yoləw, yande da mani dan nê anê ha ala ha 'ya nê təba me, nê lade bəriŋ me, dara mani nê ta di swa gwale səw lê.

²⁵ Ina yande da kalna kulagə bam, ina wi wi kaw waynaw jaw gwale səw, dara pad əndalê dê bamarang daa gədə gun mən. ²⁶ Wala gə dusərêng swana kaw, kalna ala acna dara dusərêng də so di di me, kalna dusərêng də swa di chinê dodê do me dawa d'wadəna sən. ²⁷ Kalnaw chidan bərmê a d'wayna dədêng bam bêdê. ²⁸ Kal gun gə ina mee pii da a kalna miyni di di d'əm, kaləw a alna giyê gə mana ure duwa gə bərmê gə təba me 'ywana gə mani duwa nê wama me, yande da anji ha neyama 'wo hiŋe 'yagə woni 'ywa bêdê me ca. ²⁹ Kal gwale gə acne dəmnê bədêngê bêdê, wayna gwale gə 'yole gə aba 'yagə nare dwana dara kalgə gə jwarbəna nəm managə dusi day də kalalê. Yande da anê ha alagə nare woni dwaya gwale mani nê lade.

³⁰ Ərə 'yêni da asəna angal dan dara ala mani nê ha ala dundi də wuse də Mārī 'yang gandədə nğəni bêdê, anji 'yadə wun ya lamba də gun biyêng sədêngê dara ba anê i nare duwa, nê d'ân wala mən ba kədêng daa wamani-yê gə dəriŋ bəriŋ anju. ³¹ Gama gə gwale dusi yêê me, dusi dədə swa maŋa me, jarba gə nare me, nasəba gə marje daa pəng-pəng gə nare me, cadəba gə nare me ca da 'ywarna mani nê ta di bam hən d'warangê me dusi də acne də woy woy kaw kalnadə bam. ³² Dəm da alna dusi də lade me ina nare nê həlale me gə kwanang me, kalna dusərêng həlalana kwanang dədêgəlê ya Mārī ba kal gə dusəw həlal nəm dədêngê dara ba anê i nare nê nê Kris duwa di.

5

Mani nê nare nê nê Mārī duwa ha alagə me nê cendi ha alagə bêdê me

¹ Caga da mani dan nê ala wunê ya Mārī duwa de dara 'yêni da anê i dəndaw, anji urênge. ² Damna managə dwaniyê jang ya Kris ba urəndə nəm de me 'wê gə səw 'yadə gə made ya sarga də 'yoləw Mārī de dara darandə.

³ Caga da alna kaya də də 'ya gə sədêng mad mad bêdê d'əm. Mani nê acne woni ala jawe nê ya ta de da alnagə bêdê me alna harni mani-yê bêdê me. Mani nê acne nê ta di pad kaw wayna gwale day bədêngê bêdê. Mani nê ta di dol nare nê nê Mārī duwa bêdê me ca. ⁴ Gwale gə acne gə al jawe me gwale gə 'ywala duwa ilê bêdê me gwale gə wunjiê gə acne me da dwalang 'yêni bêdê. Dəm da 'yêni da alnaw Mārī doche dara mani nê anji al ganang di. ⁵ Ərmənê dədêngê dara woni kaya me woni ala mani nê acne nê al jawe me woni ala harni mani-yê. Mani nê ta di yə dusərêgə d'oy Mārī gə bag bam. Nare nê ya ta di pad gə ha asagəlê kwandagə d'waragəlê d'wari dənê Kris me Mārī me day-ê di bêdê me ca.

⁶ Kal gun lamnang gə gwale gə gəndəw ilê bêdê di bêdê, dara mani nê acne nê ya ta de pad me Mārī dusəw so nəm managə nare woni gənê bəw bam dədêgəlê. ⁷ Yande da nare nê ya ta de da bamarana gandagə daa bêdê pa pa. ⁸ Dara tanga pii da anê dam ya banê dam i diləmê de, me caga da anê bamar daa gə Aba ciri mən da ya ba dê i nare nê nê managə acne duwa de. Yande da alna mani nê wunê ya nare nê dam managə acne-yê day de. ⁹ Dara managə acne di yêê mani nê

lade me, ala gə mani nê təba me, gwale səw me. ¹⁰ Yande da kanjəna bərmê gaba 'wacna mani nê 'yoləw Aba ciri. ¹¹ Mani nê gəndəgə lê bêdê nê nare algə diləmə ta di hurna sədəngə bêdê, dəm da gəlnê mani nê ta di daa pədêñ-yê dên. ¹² Mani day nê cendi algə budêlê ta di al jawe nanə me waya gə gwale day daa kaw al jawe me ca. ¹³ Bag da mani nê ta di pad wala gə gə gəlnəgə daa pədêñ-yê managə acne-yê mwom da, acna day ina ya man de kaw gə ha yaragə daa lada dên. ¹⁴ Dang tugə mani pad nê gə bi gəndəgə daa pədêñ-yê di cor gədə managə acne: i dara ta di me gə way ba;

"Əjəm gaba 'ya nuni da a dərêmə daa me

so daa nare nê mare dwaṛagəlê

me Kris ha acname dusəmə gə mana gə acne duwa".

¹⁵ Ina yande da asna angal dan managə hara dan-ê, kalna hara ya nare nê mēng de bêdê, dəm da hana wunê ya nare nê dərêgə naagədə de. ¹⁶ Wala gə caga ka da acnə nanə, ina yande da 'yêni da anê 'ywana bərmê hiñe gaba ala mani nê lade da alnale. ¹⁷ I dara yande me kalna kədê nare nê woni ərəmə gwale bêdê dı, dəm da ərmənê dədəngə ladle dara 'wacna mani nê Aba ciri urgə ba nê alnagə di. ¹⁸ Kalna widəbê gani gə 'ogəw bē dı, dara widəbê gə gani gə bē da ha meyandang i bam, dəm da kalna dundi dənê Mārī duwa 'wana dusərang daa telele tandi. ¹⁹ Yande da pad dan-ê tunê diri dədə bwaw Mārī jilay me diri də dundi dənê Mārī duwa 'yang gandədə me. Tunêw Aba ciri diri bwanaw gə jilay gə dusərang də mən tenene. ²⁰ Alnaw abrandə gə Mārī doche wala gə wala gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris suməw managə mani nê 'ywanangê pad me ca.

Abe day gə diyamo

²¹ Kal ina gun gə woy kaw asnaw jaw dəw dodê dara anê i woni alaw Kris horəmbê. ²² 'Yeni nê namde da; kal ina deme də woy kaw asnaw tərêdê dədə dodê ya ba də asəw gə Aba ciri gə Kris dədə dədə de. ²³ Dara abe da i diyamo dədə anju ya Jesu Kris ba i nəm nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən dədəgəlê ta de, anji gang me bəl nare nêñê Mārī nê dayar mana mən nê i ya səw de də daa anju. ²⁴ Ina ya ta de da deme də woy kaw asnaw tərêdê dədə dodê managə mani-yê pad ya nare nêñê Mārī duwa nê dayar da mana mən ba gə asəw gə Kris dədəgə dodê ta de.

²⁵ 'Yeni nê abje kaw: gun gə woy kaw urnê diyamo ya Kris ba urgə nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən de me 'wu gə səw 'yadə gə made dara daragə ta de. ²⁶ Anji al yande dara chəw gandagə Mārī mən tenene. Anji chəw gandagə Mārī i wiya gə wigə gə nimi me gə gwale me di. ²⁷ Anji al yande dara ba gəl nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən di ladni day gə nan di daa dərêwê anju gə Aba ciri gang, me sədəgə piyarna walang bêdê me dərêgə ba lagədəna bêdê me, gə 'ywana mani nê acne hiñe sədəgəlê bêdê me. Anji ur nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən də ba gə chənêw gandagə anju mən tenene me ba gə asənagə gwale dədəgəlê hiñe bêdê me ca. ²⁸ I yande me abe gə woy kaw urnê diyamo ya ba urgə səw duwa ta de: ya ta de da gun gə urnê diyamo da, ya ba ur i səw duwa gə gun de. ²⁹ Di mən yande gun al səw ichiñ mo, bêdê, anji əsəwe me d'angəwəw ladə me, ya Kris ba al nəm dara nare nêñê Mārī duwa nê dayar mana mən de. ³⁰ I dara pad dê 'yang i səw tuləw də mən di. ³¹ I dara ta də me, Maktubə dənê Mārī way da: «Abe ha swa kala ciri dənê abêw me iw me bam me ha bamaragə gə diyamo daa ca gədê gun səw mən tenene.» ³² Managə gwale ta di dalawê gwale səw gə geche mən budêrê dodê: əndi gə Pol nê wayang gwale gə ta di gə way i dara Kris me nare nêñê Mārī duwa nê dayar da mana mən me. ³³ Yande pad kaw 'yêni da kal wi kaw urnê diyamo ya səw duwa de me, deme də kaw alnaw tərêdê horəmbə me ca.

6

Dine me abragə me idêgə me

¹ 'Yeni nê dine daalna waṛang bədêgə, dara ta me i mani nê i gə bərmê day təba nê Aba ciri ur ba anê alnagə di. ² «Məlawdə abam me iim me.» Managə bii gə 'woo dalawê pad da ta di me i gə pii Mārī ma gə bəw gə anji biyəw di. ³ Gwale duwa gə ba dara: «Ba mê ha 'ywa 'ywala me ba

mê ha dama bera biyê dêm dë hoy dodê sêna dëdê ka me ca.» ⁴ 'Yeni nê dine abragê da kalna meyandagê dëndêrang dusêrêgê dî, dêm da gamnagê le gê gêsêni êrîngêgêle me gê gêlê nê ya Aba cîri ênda ba gêlêndê nê de.

Kwoy me woni cîri day me

⁵ 'Yeni nê kwoy da alna woni cîri dan nê dodê sêna dëdê ka bédêgê gê horêmbê me asagê di dodê me alnagê giyê gê dusi dë mên me ya anê ba alêw gê Kris giyê ta de. ⁶ Anê al woni cîri dan di bédêgê dara cendi ba yarnang me sêdêgê ba 'ywalnagê nê mêra bédê, dêm da alnagê yande dara ba anê i kwoy nê nê Kris duwa me, dara anê ur ba anê al i Mârî bu gê dusêrêng dë mên me ca. ⁷ Alna giyê dan di gê dusêrêng dë mên ya giyê di ba mê alêw gê Aba cîri de, kalna ala giyê ya ba anê algê i nare de mêra dî. ⁸ Êrmênê dëdêngê ladna gun gê kwaya labaa gê pêgîñ kaw, alna giyê duwa ladna da Aba cîri ha 'ywgaw gwayni duwa le managê giyê duwa gê ala lê. ⁹ 'Yeni nê kwoy woni cîri day kaw, alnagê horêmbê ya kwoy dan di ba gê alang nê de me ca, alnagê wamani bédê me. Êrmênê dara 'yêni me, kwoy dan dë me da Aba cîri dan i mên tenene ilê alê daa, anjî i aba piyê nare dêrêgê bédê.

Mani woni jara say

¹⁰ 'Yana duwa lê da nê ur ba nê wayang, kanjêna dwana dan managê Aba cîri sêwê me managê dwana duwa dë nan di sêdê me ca. ¹¹ Layna mani woni jara say nê Mârî 'yang pad bwana sêdêngê, dara dêbê nê waya managê boy dênê Seydan dëra dë twanadê di dêrêdêlê. ¹² Dara neyendê da dë kwabang dêm di i gê nare bédê, dêm da dêm ênda da dê kwabang i gê dundi dë acne dolgê day, me dë kwabang gê dundi dë lam dwârî managê sêna dëdê dë dilê mê ka di me dundi dë acne pad dë dam managê sêna bulê day gê siyaya lê me ca. ¹³ I dara ta dë me layna mani woni jara say nê Mârî 'yang di daa pad êsêrangê dara dêbê nê waya wala gê acne-yê me dêm di 'yanna bam kaw dêbênê daa waynale com.

¹⁴ Dêbênê waynale, yinê gwale sêw gê wun ya gare gê gun ma gê wamdaw daa de di waynale. Hurna mani nê têba di, ya gare gê dore gê gun hurêw sêbêrêwê gam gê sêw ta de, ¹⁵ dêbênê ib dara wayagê nare nê dë lade dëdê 'yagê nare hêlala di daa, dêbê gê ib da wun ya gêbande nê gun hurê gêdawê de. ¹⁶ Mani nê wêyê kaw kalna dusêrêng Mârî dêwê ya gun ba yigê dogê êsêwê ta de. Ya ta de da dèche dë duwa bédê dênê Seydan duwa ha dêmê hara sêdêngê bédê. ¹⁷ Yinê bêlê gê Mârî 'yang gandêw gê wun ya jagwa dë lêgêw gun dêw dara jara gê say yande, 'yana duwa-lê da unê sugênê dë chere dë dundi dë Mârî duwa 'yang gandêdê ta di êsêrangê. Sugênê dë chere di i gwale gênê Mârî duwa di.

¹⁸ Yande da: Amsêna Mârî gê dusêrêng dë mên, urnêw gê wala wala me gê dwana dênê dundi dëra me yande da amsênaw dêban bwa gê gwayni. Amsêna dara nare nê nê Mârî duwa pad me ca. ¹⁹ Amsêna Mârî dara daran me ca, dara kalêw a 'yanan gwale bênê. Yande da nê ha wayagê nare dêban lana, nê dë lade dë Mârî budêdê dodê pii gwale dëra. ²⁰ Êndi gênê i Mârî aba bêw di, giyê ni da i waya gê nê dë lade gwale dëra, gê yên magêdên asên dange-yê da amsêna Mârî dara kal nê way gwale dëra dêban bwa gê gwayni dara i giyê ni gênê ha alaw.

Lapiya dênê Pol duwa

²¹ Caga da nê giyêng Tichêk chen gênê urêw nan, gê i aba ala giyê gênê Aba cîri duwa, gê i aba ala mani nê têba di. Anjî ha wayang ba nê dam i man mo, dara 'yêni kaw ba anê 'wacnana mani ni nê nê alagê me ca. ²² Nê giyêng gandêw ßag dara anjî ba waynang nê nin me 'yanang abnani dusêrêgê me ca.

²³ Kal Mârî gê i abrandê me Aba cîri ênda gê Jesu Kris me 'yanagê chamre woni kala dusêrêgê Jesu Kris dêwê hêlala jwam me dwani me dusi dë kala me ca. ²⁴ Kal Mârî piynê bêw managê nare woni urê Aba cîri ênda gê Jesu Kris dëdêgêlê pad gê dwani day dë 'yana dëra ilê bédê bêrîñ di.

Maktubu dənê Jak duwa

Labiya dənê Jak duwa

¹ Əndi gə Jak gaba ala giyə gənê Mārī duwa me gənê Aba ciri gə Jesu Kris duwa me nê alang 'yeni nare nê nê Mārī duwa nê cəgədə bam managə sənə gəndədə lê ka pad labiya.

Yê gə sii managə wamani-yê

² Chamran, managə mani jiga jiga gərsəng da, kalna sədəng 'ywalnangê diyê na. ³ Anê 'ocn com, dusi dan də kala di dwana dəra dwayna mani nê gərsəng də bam da, ha harang gə yê gə sii waya. ⁴ Dəm da, kalna yê dan gə sii waya di hana ladna bəra 'yaŋa-lê ba, dara kal anê kədənê nare nê ladə gə dərəgə bəriŋ nê acna hiŋe kaw ilê sədəngê bədê me mani mən kaw jalnang bədê me ca. ⁵ Gun mən dwarengê dəriŋ naa duwa ina lê na bədê da, kaləw a urnê Mārī, anji ha 'yawê. Dara Mārī di anji 'yagə nare pad mani gə dusi də dwani dəban alaw gə gun gwale. ⁶ Gun gə ta di a urnê gə dusi də kala dəban gaga hiŋe dusəwê bədê, dara aba gaga dusəwê da, wun ya nimi nê kuray-yê nê gale ugə cogə ha nəm kame kame ta de. ⁷ Gun gə ya ta de da, a 'wacnana dara ba ha 'ywa mani hiŋe managə Aba ciri əsəwê bədê. ⁸ Dara anji i gun gə al mani pad gə dusi də sər sər me ur 'wo bərmê mən bədê.

'Ywa gə mani me, dama gə burgani me

⁹ Kal əjəm chen gə burage da, səm 'ywalnam dara Mārī asəm sumi gə 'waga dəm. ¹⁰ Me əjəm chen gaba 'ywa mani da, səm 'ywalnam dara Mārī com dodê me ca. Dara aba 'ywa mani di ha susəgê bam ya chemde ho day de. ¹¹ Dara wala gə dawa ana naŋ mwom da, chemde di laa i bam me, ho day susəgə bam me, ladni day cor ilê bədê. Gun gaba 'ywa mani kaw ha mara bam managə giyə duwa gə ala gaba kanja 'ywa di dalawê yande me ca.

Mani woni gərsê nare me woni lamagə me

¹² Gun gaba yê səw waya məjag managə mani woni gərsəw dwaregəlê da, dam i sii 'yola gə 'yang dalawê. Dara managə anji dwayna wamani di bam mwom da, ha 'ywa kwanə gə i bəlê gaba dama gə dərəw bəriŋ gə Mārī u bəw way dara ba 'yagə nare woni urêw di. ¹³ Gun gə mani lamnaw dara asaw acna-lê da, kaləw a wayna da: «I Mārī me lamən asən acna-lê anju bədê.» Dara Mārī da, mani nê acne laməw asəw acna-lê bədê, me anji kaw lam gun ba alna acna bədê me ca. ¹⁴ Wala gə mani lamna gun asaw acna-lê da i mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwê bəg di me cwara surəw asnəw acna-lê cendi. ¹⁵ Targiŋ dŋang da, mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwê di u gudi me yê acna. Ərə managə acna di jor naŋ mwom da, hara gə made me ca. ¹⁶ Chamran nê nê urgə naŋ, kalna lama sədəng dī. ¹⁷ Mani nê wo pad woni sumi me nê ladə gə dərəgə bəriŋ me da swa i daa Mārī gaba bwa mani woni acna mana di səwê. Mārī di i gun gə co səw dŋang bədê me anji bi səw bam kaləndə diləmê ya dawa ba də al nəm de bədê me ca. * ¹⁸ Mārī di, gə urê duwa anju gang, anji 'yandə bəlê i gə gwale duwa gə i gwale səw di dara ba də dəbnəng pii managə mani duwa nê anji bwagə pad di dərəgəlê.

Dwaya gə gwale, me 'wow ala gə giyə me ca

¹⁹ Chamran nê nê urgə naŋ, 'wacnana gwale gə ta di: Gun gə woy kaw dwaya gə gwale da a dwayna kalang ma me da, swana kalang wayna gwale bədê, me kal dusəw swana kalang bədê me ca. ²⁰ Dara gun dusəw swana maŋa da, neyem ala gə mani nê lade təba managə Mārī dərəwê bədê. ²¹ I dara ta də me, mani pad woni lwabə dang gichəni sədəngê me, mani nê acne nê swa dusi də urinəyê me da, biy nê sədəng bam dwaregəlê. Yinê gwale gənê Mārī duwa gə 'yang gandəw dusəngê ta di gə asa gə dii dodê dara i gwale gə ta di me neyem bələng anju.

* 1:17 1.17 Nê jangə nin yande dara gwale gəndəw gə bəg gə bii gə Grek ba da: *Dun duwa cor daa ya dənê habde day ba də cogədêr gə dawa ta de bədê.*

²² Kalna dwaya gə gwale gənê Mārī duwa gə sumdəng mərə di, unêw alna gandəw giyê, pəgin bêdê da, anê lam i sêdəng dan gang pəgin me ca. ²³ Dara gun gə dwayna gwale di, me unêw alna gə giyê bêdê da, wun i ya gun gə yêr dərêw managə gudəramê ta de. ²⁴ Managə anji yêr dərêw di gudəramê bam pad, me, əndêr ha mwom da, mana gə ta-lê dog anji saw dərêw nê anji yaragə di nəmgə bam. ²⁵ Dəm da gun gə kanjə bii gə 'woo gə ladə gə dərêw bəriŋ gə kədə gun daa gəndəw ladə me yə səw woy-yê me dam doy gə suməw mərə me nəmêw bam bêdê ərə uw al gə giyê me da, gun gə ta di Mārī ha biyê bəw managə giyê duwa gə ala dəwê.

²⁶ Gun wayna ba pam i Mārī tarəw me gamna bəw gaba waya gwale bêdê da, anji lam i səw duwa anju gə Aba ciri gang. Pama duwa gə Mārī di 'ywala duwa hiŋe kaw ilê bêdê bəriŋ. ²⁷ Yarna pama gə Mārī gə 'yang gə ladə abrandə gə Mārī dərêwê da, i wagə gə bagondê lê me namde nê wambə lê me managə jiba day-ê me biyê gə səm bam managə mani nê acŋe nê səŋa dədê woni lwabam gichəni səmê dwaregəlê me ca.

2

Piyê gə nare dərêgə.

¹ Chamran 'yêni nê anê kal dusərêng managə Aba ciri ənda gaba sumi gə 'waga gə Jesu Kris dəwê da, bamna piyê gə nare dərêgə gə dusi dan də kala mən bêdê. ² Dwayna, ya gun mən gaba 'ywa mani hurnay barge gaba sumi səwê me kuləm gə kili duwa wom nan dunuwê, dəmney nəm dwarengê dayara dan-ê me gə mən gə burage gə mani duwa ilê bêdê hurnay barge gə acŋe gə chêbêre səwê, dəmney nəm kərê di me ca da. ³ Mana gə ta də lê da, anê so aləw gaba hura barge gə lade di horəmbê me anê wayəw da: «əjəm da, hare dam dodê managə lade-yê ka», ərə anê wayəw gə burage gaba 'ywa mani bêdê di əjəm da: «Dəbə dəma daa labaa, hare dam dodê managə səŋa-lê gədəraninê ka.» ⁴ Anê alna ina i ya ta de da, anê pii nare dərêgə me anê kədə i nare woni agə kwanang sariya gə ərmê gə acŋe me ca.

⁵ Dwayna, chamran nê nê urgə nan: Mārī anjər nare nê burgêdê nê kwandagə yərgə ba i woni 'ywa mani bêdê dara cendi ba kədənê woni 'ywa mani managə dusi day də kala lê me ba 'ywana dwārī dənê Mārī duwa də ba u bəw way ba 'yagə woni urêw di me ca. ⁶ ərə 'yêni da, anê al nare nê burgêdê woni 'ywa mani bêdê ichiŋ me, woni gəlêng dərêng hara ganang sariya lê da, i woni 'ywa mani di cendi bêdê mo? ⁷ Nare nê ta di i woni waya sumi gə lade gə Mārī 'yang gandəw di gwale duwa gə acŋe di cendi bêdê mo?

⁸ I sêdə, anê alna bii gə 'woo gənê Mārī duwa gə doy kwanaw bam pad di bəw gə gə jangəw maktubə lê ba da: «Mê ha urê jam gun ya səm dəma de.» Da anê al i mani nê lade 'yang. ⁹ Dəm da anê ina i woni piyê nare dərêgə da anê al i acŋa me bii gə 'woo gənê Mārī duwa di bwang gwale dədêngə dara anê gəŋ bəw bam. ¹⁰ Dara gun alna bii gə 'woo di pad me cêlangəna gə mən daa da anji cêlangə bii gə 'woo gə gəndəw wor pad di daa me ca. ¹¹ I gun gaba waya ba da: «Mê ha ala acŋa gə gichəni bêdê ta di», way dfang ba da: «Mê ərəm ba mê 'yê gun bêdê me mê cor ha 'yaw», me mê ala acŋa gə gichəni bêdê me, mê 'yana gun da, mê cəlangê bii gə 'woo gə gəndəw wor pad di daa. ¹² Gwale dan gə waya me mani dan nê ala me da, kal gəlêna dara banê i nare nê bii gə 'woo gaba kədê nare daa di sanga ba anang sariya anju. ¹³ Dara gun gaba yara jaw ŋagəni duwa bêdê da, wala gə sariya-lê da Mārī kaw ha alaw sariya dəban yara gə ŋagəni duwa bêdê me ca. Yande da aba yara jaw ŋagəni duwa kaw laŋdə sariya di bêdê bəriŋ me ca.

Dusi də kala me, mani nê ala me

¹⁴ Chamran, gun wayna gə bəw mərə, ba i aba kala dusəw me alna mani gəlêna nəm bêdê da, dusi də kala də ya ta de di neyem bəlêw mo? ¹⁵ Ya chandərang labaa chidəreng 'ywana barge gaba hura bêdê me mani day nê wama inalê bêdê wala gə wala me, ¹⁶ gun mən dwarengê waygə da: «Damna labiya, me kal sêdêng urənê, me wamna əbənê», me dəban 'yagə mani nê wama da 'ywala duwa ilê nalê mo? ¹⁷ Dusi də kala kaw i ya ta de me ca, dusi də kala də dəban mani dərə nê ala da, ya ba də mare bam bəriŋ.

¹⁸ Ga gun mən wayna da: «Əndi da, nê kal i dusən, me əjəm da, mê al i mani me da». Ərə nê ha cwaw wayaw da: «Gələn dusəm də kala də dəban mani dərə nê ala di, me əndi kaw nê ha gələm ni də gə mani dərə nê ala di me ca.» ¹⁹ Əjəm da, mê kal dusəm dara Mārī ba i mən tenene bêdê mo? Ladə. Dundi nê acne kaw ərəm i yande me cendi laña algə me sadə dərêwê. ²⁰ Əjəm mê i gun gə 'ocn waya gwale bêdê, mê ur dara 'wacna gə ba dara na me dusi də kala də dəban mani dərə nê ala da ba i də madəri di mo? ²¹ Yər mwagərاندə gə Abraham sən Mārī yêrêw ba i gun səw gə təba dara mani duwa nê ala di dara anji doyəw êw wala gə Mārī wayəw ba kundə nê gorəndəw gə Isak mana gaba bwasa Mārī-yê aləw gə Mārī sarga di bêdê mo? ²² Mê yêr ta da dusi duwa də kala di, me mani dərə nê ala di me dayara daa ca me al gə giyê. I dara mani duwa nê ala di, me dusəw də kala di jor gədə mani sədêgə. ²³ I yande di me gwale gə maktubə dənê Mārī wayaw dara daraw pii di yala alal dəm, ba da: «Abraham kal dusəw Mārī dəwê, me gə dusəw də kala də me Mārī yêrəw ba i gun səw gə lade təba me», mani di yala alal dəm. Ta de me Mārī 'ogəw ba i jaw mache. ²⁴ Anê yala yêr caga ba Mārī yêr gun ba i gun gaba ala mani nê təba da, i dara mani duwa nê ala, i dara dusəw də kala mərə bêdê.

²⁵ Rahab də bəg dədə kanja abje dərə kaw i yande me ca. Mārī yaradə ba i deme sədə də təba dara mani dərə nê ala, wala gə tandi yêê nare nê Israyel nê gə kəjêgə di sədə, me tandi wagəlê dəmê gaba hara lê gə bərmê gə d'ang. ²⁶ Ya gun səw gə doni gə hwaya duwa ina lê bêdê da mare, yande kaw, dusi də kala də dəban mani dərə nê ala kaw mare me ca.

3

Gama gə dilesəm

¹ Chamran, kal nare nan d'arəngê kədənê woni gəlêgə kwandagə mani di, dara anê ocn nendə woni gəlêgə kwanandə mani da, Mārī ha alandə sariya waya d'woya kwanandə nê d'ang day bam pad. ² Pat ənda lê pad də alang mani nê i gə bərmê day bêdê jiga jiga, gun alna mani nê acne managə gwale duwa gə waya lê bêdê da, anji i gun gə yə səw gasənani gə neyem yêê səw pad le. ³ Də hurbənagə lemde arjam bədêgəlê dara ba alnandə horəmbê da, sədêgə gə doni pad kaw də i gə dwana lê dəwê me ca. ⁴ Yarnandə bərwa sən, anji jorna nanə ya man de me ina i gale gə geche me nwagərənaw daa ya man de kaw, i gə habda duwa gə bani yande me gun gaba yêê habda di ha gandəw mana gə dərêw urê. ⁵ Gun dilesəw kaw i yande me ca. Tandi i mani nê bani yande dəm da, tandi ogə sədə ba də neyem ala mani nê gechide nan. Ya anê ocn nəm de, duwa də bani yande kaw neyem ulê kudəmi gə geche bam d'əndang. ⁶ Dilese di kaw wun ya duwa de, i ciri də dama də nê acna duwa də hurêlê doni ənda lê, me gawin doni ənda pad gə acna. I gə acna gə ta di me, tandi meyendəndə bam yaa əndalê bəra wala ənda 'yaña duwa-lê. Dwana dərə dədə meyanda nare bam ta di swa i managə duwa dədə budê bam bêdê bəriñêlê.

⁷ Gun gə gəsage da, neyem paga mwagne nê bam pad le me dirbi me mani woni nara dodê me, goche nê kuray-yê me ca, mani nê ta di pad da, i gun gə gəsage me, pagəgə anju. ⁸ Dəm da, gun mən tenene kaw neyem paga dilesəw bêdê, tandi i mani nê meyendə mana bam nê gun neyem yidə dodê bêdê. Tandi 'won i gə sam gaba 'ya gun. ⁹ I gə dilesəndə di me, də bow gə Aba ciri gə i abrandə di jilay me, i gandədə tandi me, də sərgəng gə nare nê Mārī bogə wunəw ya anju de dige dige di me ca. ¹⁰ Bədəng gə mən ta di gang me, anê bow gə Mārī jilay me, bədəng gə mən ta di anê sərgə gə nare me ca, chamran, kal ina yande bêdê. ¹¹ Di mən anê yêr bəla gə cha mən da, nimi duwa 'yol me d'ang me ca mo? ¹² Chamran, di mən anê yêr dwaga da, neyem ya cwarna mo? Labaa guy neyem ya dwaga mo? Ina yande bêdê da bəla gə nimi duwa d'ang da, gə ha udê nimi nê 'yole lê bêdê dəm.

Dəriñ naa nê swa daa

¹³ Gun mən d'arəngê wayna da ba i aba dərêñ naa me aba 'wacna mani me ca da kaləw a gələnê dəriñ naa duwa di me 'wacna duwa di me gə mani nê ala nê lade me gə asa gə dii dodê me ca. ¹⁴ Dəm da, dusi də harni me, də wome me, halgəni me ina lê dusərəngê da, kalna 'waga sədəng

dara ba anê i nare woni dëriṅ naa bêdê me sabna kulagê dërbênê gwale sêw di dodê bêdê me ca. ¹⁵ Dëriṅ naa nê ya ta de da, i nê swa Mārī sêwê bêdê, i nê dodê sêna dëdê me i dëriṅ naa nê nê gun gê gêsage duwa me i nê nê sidan dëra me ca. ¹⁶ Dara managê harni me halgëni me inalê da, mani nê dodê mad mad me nê acṅe nê woy woy kaw ilê me ca. ¹⁷ Dëm da gun gaba dëriṅ naa nê swa Mārī-yê da pii pa da i gun gê dusêw wusê me i gun gê hara gê labiya me i gun gê hëlale me i gun gaba daya nare daa me i gun gaba êrmê jaw me ca. I gun gê al mani nê lade me i gun gê pii nare dërêgê bêdê me i gun gê lway gwale gê bu me dusêw da i jiga me ca. ¹⁸ Nare nê hara gê hëlala jwam da, cendi gêsê hëlala jwam di managê tulêgêlê cap cap ya gun ba gêsê gê swagê de me dërêgê nê cendi ñil gê da i mani nê ala nê têba di me ca.

4

Yê gê mëlän gê mani nê sêna dëdê ka.

¹ Dama gê gwale me, nasêba me da swa i woy mo? Swa i managê êrmê dan gê acṅe gê ilê jara ganang dëban bwagê gwayni gê dam lê sêdêngê pad ta di. ² Anê yêr mani me dusêrêng urgêle me anê 'ywanagê bêdê mwom da, anê êrêm 'ya gê nare. Anê al harni me anê 'yo mani di bêdê mwom da, anê nasêbê gê nare me anê damêw gwale me ca. Mani nê anê urgê me anê 'yogê bêdê ta di, i dara anê urgê i Mārī sêwê bêdê. ³ Anê urnê mani me anê 'ywana bêdê da, i dara anê ur i gê êrmê gê acṅe me mani nê anê urgê ta di anê ur i dara meyandagê bam pêgiṅ managê mani dan nê dërêng urê. ⁴ 'Yeni nare woni dëbê Mārī tarêwê jang bêdê nê ga! Anê 'ocṅ dara urê gê mani nê sêna dëdê ka naṅ mëra da, i ala gê marande gê Mārī bêdê mo? Gun gê urnê mani nê sêna dëdê ka naṅ mëra da, anṅi gêdê i Mārī aba marande duwa. ⁵ Anê êrêm dara gwale gê maktubê wayêw pad ta di i pêgiṅ ba: Dundi dë Mārī chëndê gandêdê sêdêndêlê ta di anṅi al halgëni dëra naṅe dara ba damnalê jang. ⁶ Êrê, Mārī al ganandê dusi dë lade naṅ dëng dëy bam dara maktubê way da: «Woni gwaba jwargagê da, Mārī cogê tarêw me woni asa dëdêgê dodê da, anṅi al gandagê dusi dë lade me ca.» ⁷ Kalna Mārī me ina dole dan anṅu me dëbênêw sidan wayna da, anṅi ha wa hara bam hiṅ sêdêngê ⁸ Chêdne hane Mārī sêwê ib me anṅi kaw ha chidê sêdêngê me ca. 'Yeni woni ala acṅa da, biy nê sêdêng bam acṅa-lê, me 'yeni nê dusêrêng sêr sêr da, kalna dusêrêng wusênê le me ca. ⁹ Alna ṅagëniyê wamani dan dêwê me nulnê gura me, kalna baya dan di cwarna gêdênê gura me sii 'ywala dan di cwarna gêdênê ṅagëni me ca. ¹⁰ Hurbêna dëdêng dodê Aba ciri dërêwê me anṅi ha cwarâ yibêng dëdêng di daa sêṅ me ca.

Wayâ gê chênêm gwale duwa gê acṅe

¹¹ Chamran, kalna wayâ kwanang gwale day gê acṅe dë, aba wayâ jaw gwale duwa gê acṅe me aw sariya de me da, anṅi way i biy gê 'wo gwale duwa gê acṅe me aw i sariya me caag da, mê anaw biy gê 'wo sariya mwom da, mê i aba laṅaw bêdê dëm. ¹² I Mārī mên tenene me 'yandê biy gê 'wo di me a sariya anṅu me. I anṅu mên tenene me neyem bêlê gun me meyendaw bam me ca. Dëm da, êjêm da, mê i wi me mê aw jam gun sariya mo?

Kalna gwaba gê jwargang dë

¹³ Caga da, dwayna gwale ni, 'yêni woni wayâ da: «Laba labaa sanga da, nê ha nin hara ciri dë geche dë yandeyê nê ha nin dama lê ala aliya mên, nê ha nin ala kenge me nê ha nin 'ywa gursê.» ¹⁴ Mani nê ha alang sanga da, anê 'wocnêgê mênang kaw mo me bêlê dan da ha wunê man me mo? 'Yeni da, anê wun ya masêm gê dêmê bani hiṅe me bam da, nol bam kalang ta de. ¹⁵ Gwale gê de anê ha wayaw di i ya ta de: Aba ciri urnê da, dë ha damang dërêndê bëra, dë ha dama ala mani nê ya ka de me, nê ya ta de me ca. ¹⁶ Êrê caga da, anê 'ogê sêdêng 'yêni me anê gwobê jwargang me, 'waga gê sii gê ya ta de da, acṅ naṅe. ¹⁷ Dëm da, gun gê 'wacṅana ala gê ladni me alnaw bêdê da, al i acṅa gê geche.

5

Gêsêni gê 'yagê nare woni 'ywa mani.

¹ Dwayna gwale gə nê wayang 'yeni woni 'ywa mani di, bwana gura me, nulbənê sədêgə me dara wamani gə bedangê di. ² Mani dan nê 'ywa di meyendə bam me barge dan kaw dəgəne law bam me ca. ³ Jəndar dan me gursə dan me kaw marəw yigə bam, marəw gə ta di, ha biyê sandərang Mārī dərêwê dara ba anê al mani nê acne, me ha ulê doni dan gə sədêng bam ya duwa de me ca. Dara anê dajəba mani nê 'ywa wala gə so ka ha pii gə ilê 'yana-lê di. ⁴ Nare woni nilê swagê managə yiga dan-ê kaw, anê 'yogəgə gursə day gə bərmê duwa bêdê. Dwayna nulê day gə cendi nul dara darang di sən, nulê gənê nare woni nilê swagê day di nəm yaa əndara managə Aba ciri gə Mārī gə dwana pad i əsêwê di suməwê. ⁵ Anê dam dodê sənə lê ka, mana gə ladəbeyê me mani nê dərêng urgə me anê ənbə al swani ya mani nê paga nê gə ha gandagə dara kunbêgə bam de. ⁶ Nare woni ala mani nê təba da, anê bogə gwale dədêgəlê me anê 'yêgə bam me ca kaw, cendi tiŋ bədêgə way gwale bêdê.

'Wo gə di bam wamani-yê

⁷ Chamran, unê dədêng bam bəra Aba ciri cwara duwa lê ba. Yarna aba yiga sən, anji u dəw bam bəra bedə gə sənə duwa də anji yigədə di ba nanaw swagê ladna. Anji ugə swagê di dəw bam bəra bedə gə Mārī gaba 'wa dəriŋ nê pii-yê me gə targəŋê me ca. ⁸ 'Yeni kaw unê dədêng bam me yinê dusərêng waynale dara cwara gənê Aba ciri duwa da, wor i ib dēŋ dəm.

⁹ Kalna nulbê gə kwanang gwale day dī, chamran, dara sanga kaw kal Mārī anang sariya bêdê me ca. Yarna aba agə nare sariya di yala dəbə lê kulə bəwê ib dəm, anji ha dəmê i kulê. ¹⁰ Chamran, kalna dusərêng gunêng managə woni waya Mārī bu nê pii nê way gwale gə suməw di dədêgəlê sən. Cendi 'wo dədêgə bam managə jiba day-ê me 'yeni kaw alna yande me ca. ¹¹ Sii 'ywala di i dara nare nê tanga pii woni 'wo dədêgə bam ya ta de di day. Anê doy mana dənê Job duwa me yêê duwa gə səw managə wamani gə 'yow dalawê me mani nê Aba ciri gə Mārī al gandəw di me ca, bêdê mo. Dara Aba ciri gə Mārī da, i gun gə dusəw ladə naŋe me dərêw 'yêngəw gun dəwê me ca.

¹² Chamran, pii pa da, kalna sərgə sədêng gə daa bêdê me gə sənə bêdê me gə mani nê dŋang bêdê me ca. Gwale dan gə anê wayəw di: ina i «əw» le i əw, ina i «bêdê» le i bêdê me ca, dara kal anê bwarna managə sariya dənê Mārī duwa lê bêdê me ca.

Amsa gə Mārī dara woni mwom

¹³ Gun mən managə dwarzangê wamani 'ywawe mo? A amsəna Mārī me gə dŋang dam 'ywalalê mo? A tunê diri bwana gə Mārī jilay me ca. ¹⁴ Gun mən managə dwarzangə mwom aləwe mo? A 'wagəna nare woni dəbê nare nənê Mārī nê dayar mana mən dərêgəlê amsənaw Mārī dəwê me kwogədənaw swani dəwê me gə Aba ciri suməw. ¹⁵ Amsa gə Mārī gə dusi də kala da, ha swa aba mwom di i daa me Aba ciri gə Mārī kaw ha 'yaw labiya me ha kala dusəw həlala managə acna duwa dəwê me ca. ¹⁶ Wayna acna dan gəndəw daa, daa, managə dwarzangê me gun gə woy kaw amsəna Mārī dara jaw me dara kal anê 'ywana labiya. Dara gun gaba ala mani gə bərmê duwa təba da, amsa duwa di dwana duwa ilê naŋe. ¹⁷ Abe gə gə 'ogəw Eli da i gun gə wun ya nendə de me anji amsa Mārī gə dwana dara Mārī ba 'wana bêdê me Mārī di 'wo bêdê al aliya subu gə durə kubi. ¹⁸ Managə ta lê da anji cor amsa Mārī ba 'wana bi, ərə Mārī di 'wo me swagê kaw dəm me naa sənə dədê me ca.

¹⁹ Chamran, gun dan mən dwarzangê nwalna bərmê gənê gwale səw di bam me jaw gə dŋang walnaw cwanaw bi da. ²⁰ Kalna dusərêng gunêng gwale gə ta di dəwê, gun gə cwanay aba ala acna gə nol bam di bi managə bərmê gə lade-yê da, anji ha bələw i daa made əsədəlê me Mārī kaw ha kala dusəw həlala managə acna duwa gə naŋ di dəwê me ca.